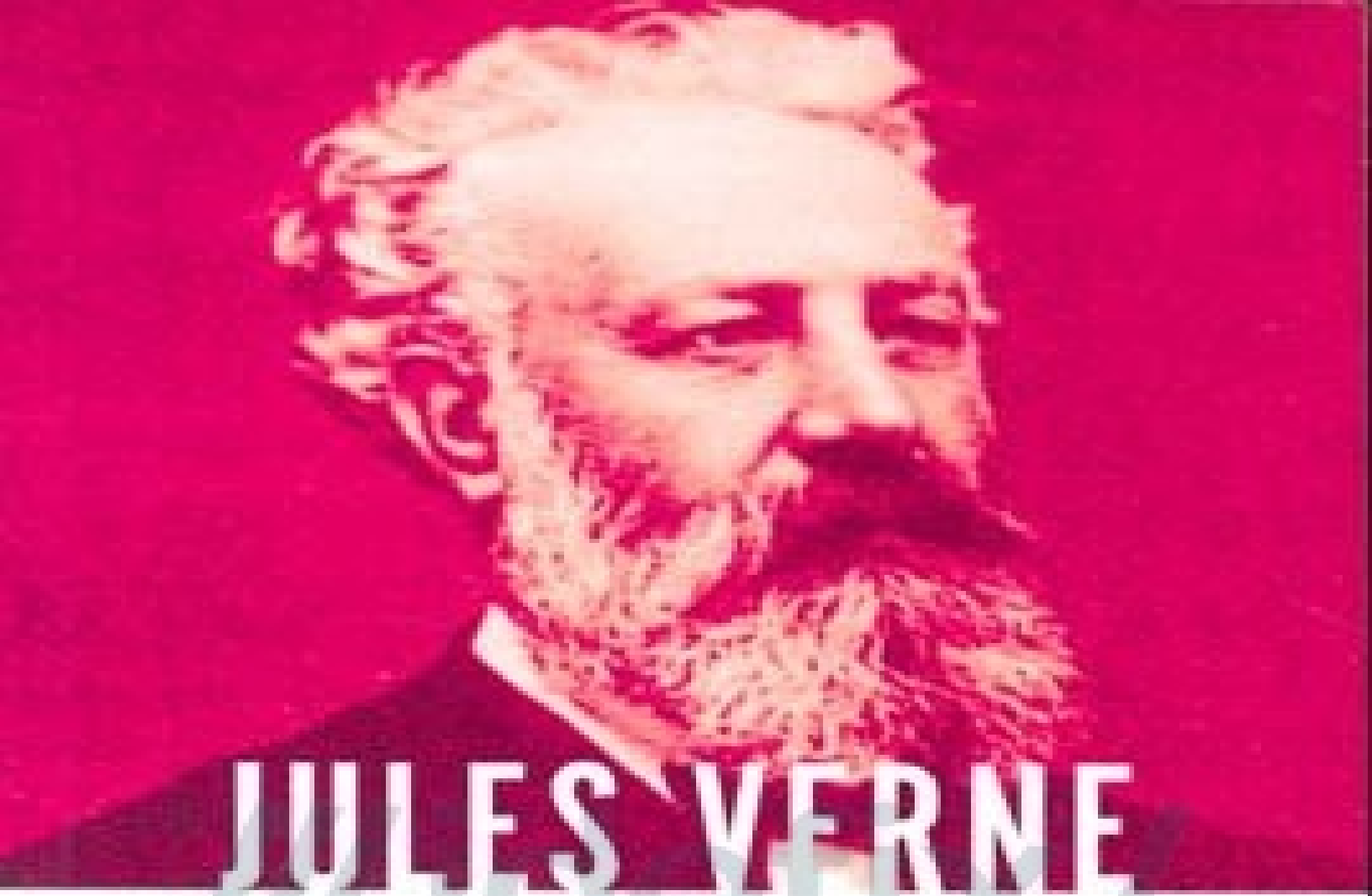

JULES VERNE

İnatçı Keraban

BİRİNCİ CİLT

ROMAN

İthaki

İnatçı Keraban 1. Cilt

Jules Verne

Çeviren: Nihan Özyıldırım

Özgün Adı: Keraban-Le-Titu
4. Baskı, İstanbul Nisan 2010

Jules Verne bu kez Osmanlı topraklarında...

Bir Ramazan günü bir Hollandalı, uşağıyla birlikte İstanbul'a gelir. Burada, dostu tütün tüccarı Keraban Ağa ile buluşur, onun Üsküdar'daki konağına yemeğe gideceklerdir. Tam da o gün, Boğaz'dan karşıya geçiş için yeni bir vergi konur ama Keraban Ağa'nın bu vergiyi ödemeye hiç niyeti yoktur. On paralık vergiyi ödememekte kararlı olan Keraban Ağa'nın bu inadı, kendisine yüzlerce altına mal olacak zorlu ve ilginç bir Karadeniz yolculuğunu başlatır...

Jules Verne, İstanbul, Osmanlı İmparatorluğu, Türkler ve Karadeniz'le ilgili düşüncelerini serpiştirdiği bu romanında "Osmanlıların en inatçısını" anlatıyor...

Jules Verne

1828'de Fransa'da doğdu. Denizcilik geleneği olan bir ailenin çocuğuydu ve bu durum onun yazın hayatını derinden etkiledi. Küçük bir çocukken gemilerde tayfalık yapmak için evden kaçtı ama yakalanıp ailesine teslim edildi.

1847'de hukuk öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi. Ancak Paris'teyken tiyatroya ilgisi derinleşti. 1850'lerin sonlarında ilk oyunu yayımlandı. Babası, hukuk öğrenimini bıraktığını duyduğunda aralarında büyük bir tartışma çıktı ve harcamaları için gönderilen para kesildi. Bu durum Jules Verne'i öykülerini satarak para kazanmaya zorladı.

Paris'in kütüphanelerinde jeoloji, mühendislik ve astronomi okunarak geçirilen uzun saatlerden sonra, Jules Verne ilk kitabı *Balonla Beş Hafta*'yı yayımladı. Bu romanı, *Dünya'nın Merkezine Seyahat, Dünya'dan Ay'a* ve *Denizler Altında 20.000 Fersah* gibi romanlar izledi.

Romanlarının büyük beğeni toplaması Jules Verne'i zengin bir adam yaptı. 1876'da büyük bir yat aldı ve Avrupa'nın çevresini yatıyla dolaştı.

1905'te Amiens'te öldü.

Jules Verne Kitaplığı;
Jules Verne kitaplarını yıllar önce
Türkçeye kazandırmış olan
A. İhsan Tokgöz'e ithaf edilmiştir.

***A. İhsan Tokgöz**: Türk yazar, yayıncı ve siyaset adamı. Jules Verne'in romanlarını Türkçe'ye ilk çeviren kişidir. 1890 yılında Alem Basımevi'ni kurdu ve Edebiyat-ı Cedide akımının yayın organı olan Servet-i Fünun Dergisi'ni yayımlamaya başladı. İkinci Meşrutiyet'ten Birinci Dünya Savaşı sonlarına değin Yüksek Ticaret Mektebinde coğrafya öğretmenliği yaptı. 1919'da Avrupa'ya giderek Heyet-i Temsiliye'nin amaç ve fikirlerini batı kamuoyuna duyurmaya çalıştı. Lozan Barış Konferansı sırasında da Türk Basın Bürosu'nun yöneticiliğini yaptı. 1931'de Ordu milletvekili olarak girdiği TBMM'de yasama görevini ölümüne değin sürdürdü. Başlıca yapıtları: Altı Hafta Nil'de Seyahat, Avrupa'da Ne Gördüm, Tuna'da Bir Hafta, Tirol Cephesinde Ateş Hattında, Matbuat Hatıralarım.*

1

VAN MİTTEN VE UŞAĞI BRUNO, ETRAFTA NE OLUP BİTTİĞİNİ ANLAMADAN DOLAŞIRLAR, BAKINIRLAR VE SOHBET EDERLER

O gün, 16 Ağustos, akşam saat altıda, kalabalığın gelişi gidişi ve gürültüsüyle her zaman gayet hareketli olan İstanbul'un Tophane Meydanı sessiz, mahzun, neredeyse ıssızdı. Boğaziçi'ne inen merdivenlerin başından bakıldığında yine aynı güzel manzara görülüyordu, yalnızca insanlar eksikti. Pera semtine giden, dar, pis, çamurlu, sarı köpeklerle dolu ara sokaklardan ancak birkaç yabancı geçiyordu, hızlı adımlarla. Özellikle Avrupalılara ayrılmış olan bu semt, tepedeki servi ağaçlarının oluşturduğu siyah perdenin üzerinden, beyaz, taş evleriyle seçiliyordu.

Bu meydan her zaman bir resim kadar güzeldir. İlk anda dikkati çeken kıyafetlerin renk karmaşası olmadığında bile, Sultan Mahmut Camii'yle,* onun fidan gibi minareleriyle, Çin mimari tarzındaki küçük çatısından şu anda mahrum bulunan Arap stili güzel çeşmesiyle, bin çeşit şerbet ve şekerlemenin satıldığı dükkânlarıyla, güzel koku ve tespih satıcılarının tezgâhlarıyla tezat oluşturan kabak, İzmir kavunu, Üsküdar üzümü dolu sergileriyle, kayıkçılarının ellerindeki çifte küreklerin Altın Boynuz'un ve Bogaz'ın mavi sularını dövmekten çok okşadığı, çiğ renklere boyanmış yüzlerce kayığın yanaştığı iskelesiyle bu meydan bir resim kadar güzeldir ve sanki göz zevki için yapılmıştır.

* Nusretiye Camii, (ç.n.)

Fakat bu saatte, Tophane Meydanı'nın her zamanki insanları neredeydi? Başlarına şık astragan kalpaklarını geçirmiş şu İranlılar, bin plili fistanlarını zarifçe sallayan Rumlar, neredeyse her zaman askeri kıyafetli olan şu Çerkezler, kendi sınırlarının dışında bile elbiseleriyle Rus kalmış olan şu Gürcüler, nakışlı ceketlerinin yakalarından güneş yanığı tenleri görünen şu Arnavutlar ve nihayet şu Türkler, şu Osmanlılar, eski Bizans'ın ve yaşlı İstanbul'un çocukları şu Türkleri neredeydiler.

Hiç şüphesiz bu soruyu, araştıran gözlerle bakan, burunlarıyla havayı koklayan, müteredditadımlarla, o saatte meydanda neredeyse tek başlarına dolaşan iki yabancıya, iki Batılı'ya sormanın gereği yoktu, çünkü ne cevap vereceklerini bilemeyeceklerdi.

Ama iş bununla da bitmiyordu. Limanın öte tarafındaki asıl şehirde de bir turist aynı sessizlik ve ıssızlıkla karşılaşacaktı. Haliç'in diğer kıyısında, Eski Saray'la Tophane İskelesi arasındaki açık sahilde, sol kıyıya üç dubalı köprüyle bağlanan sağ kıyı üzerinde bütün İstanbul şehri uykuya dalmış gibi görünüyordu. Sarayburnu'ndaki sarayda kimse uyanık değil miydi? Sultan Ahmed, Bayezid, Ayasofya, Süleymaniye camilerinde ibadet edenler, müminler, hacılar yok muydu? Serasker Kulesi'nin,* şehirde sık sık çıkan yangınları gözetlemekle görevli ihmalci bekçisi, Galata Kulesindeki meslektaşı gibi şekerleme mi yapmaktaydı? Aslında, bu ıssızlık; Avusturya, Fransa, İngiltere'nin buharlı gemi filolarına, Haliç sularının, temellerini yaladığı evlere ve köprülere yanaşmak için acele eden çatanalara, kayıklara, buharlı şalupalara rağmen biraz azalmış gibi görünen limanın her zamanki

hareketliliğini pek de etkilememişti.

* Beyazıt Kulesi, (ç.n.)

Bunca övülen İstanbul, Konstantin ve Fatih Sultan Mehmet'in iradesiyle gerçeğe dönüşen bu Şark rüyası burası mıydı? Meydanda amaçsızca dolaşan iki yabancı, işte kendilerine bu soruyu soruyorlardı ve eğer bu soruya cevap veremiyorlarsa bunun sebebi bu ülkenin dilini bilmiyor olmaları değildi. İkisi de yeteri kadar Türkçe biliyordu; biri, yirmi yıldır ticari yazışmalarında bu dili kullandığı, diğeri de, efendisinin yanında uşak sıfatıyla bulunmakla beraber, çoğu zaman ona sekreter olarak da hizmet verdiği için.

Bunlar, talihin bir cilvesiyle Avrupa'nın en uç sınırlarına savrulmuş Rotterdam kökenli iki Hollandalı'ydı, Van Mitten ve Uşağı Bruno.

Herkesin tanıdığı Van Mitten, kırk beş kırk altı yaşlarında, kumral saçlı, mavi gözlü, sarı favorili ve sakallı, bıyıksız, renkli yanaklı, yüzüne nispeten çok kısa burunlu, büyükçe kafalı, geniş omuzlu, ortadan biraz uzun boylu, hafifçe göbekli, ayakları,zarif olmaktan çok yere sağlam basan, yiğit görünüşlü, -ki bu ülkesinin bir özelliğiydi- bir adamdı.

Van Mitten, karakter itibariyle belki biraz yumuşak görünüyordu. Kesinlikle tartışmadan kaçınan, her şeyi kabullenmeye hazır, emir vermekten çok itaat etmeye yatkın, sakin, soğukkanlı, iradeli davrandıklarını zannettikleri zaman bile iradesiz oldukları düşünülen yumuşak başlı ve geçinmesi kolay insanlar sınıfına giriyordu. Van Mitten, hayatı boyunca yalnızca bir kere öfkelenmiş, çok vahim sonuçlar doğuran bir tartışmaya girmişti.

O gün, tamamıyla kendi karakterinin dışına çıkmış ama ardından, tıpkı eve döner gibi yine kendi karakterine geri dönmüştü. Aslında belki de, o karakteri tamamıyla bıraksa iyi ederdi, geleceğin kendisine neler hazırladığını bilse, muhakkak ki bunu yapmakta tereddüt etmezdi. Fakat, bu hikâyenin konusunu oluşturacak olaylar hakkında şimdiden karar vermek uygun düşmez.

"Eveeeet efendim!" dedi Bruno, Tophane Meydanı'na geldiklerinde.

"Evet Bruno?"

"İşte, artık İstanbul'dayız!"

"Evet Bruno, İstanbul'dayız, yani Rotterdam'dan birkaç bin fersah uzakta!"

* Fersah: Yaklaşık 4 kilometrelik eski bir uzaklık ölçüsü, (yhn.)

"Ne dersiniz," diye sordu Bruno, "Hollanda'dan yeterince uzakta sayılır mıyız?"

Van Mitten, sanki Hollanda, kendisini duyabilecek kadar yakınmış gibi kısık sesle cevap verdi:

"Ne kadar gidersem gideyim yeterince uzaklaşmış olmam!"

Bruno, Van Mitten için son derece sadık bir hizmetkârdı. Bu cesur adamın dış görünüşü biraz efendisine benziyordu. Ona karşı duyduğu saygı, uzun yıllardan beri birlikte yaşama alışkanlığı edinmesini sağlamıştı. Yirmi yıldır, belki de tek bir gün bile birbirlerinden ayrılmamışlardı. Bruno, ev içinde, bir dost değilse bile, bir hizmetçiden fazlaydı. Hizmetini akıllıca ve usulüne uygun olarak yerine getirir, Van Mitten'in yararlanabileceği tavsiyelerde bulunmaktan ya da efendisinin memnuniyetle kabullendiği serzenişleri dile getirmekten çekinmezdi. Onu kudurtan bir şey vardı ki, o da efendisinin herkesin emirlerine boyun eğmesi, başkalarının isteklerine karşı koymayı bilmemesi,

kısacası karakterinin zayıf olmasıydı. "Bu yüzden başınız belaya girecek!" diye tekrarlardı sık sık, "dolayısıyla benim de!"

Şunu da eklemek gerekir ki, kırk yaşındaki Bruno, tabiatı itibariyle sabit bir yerde oturmaktan hoşlanan ve seyahati eziyet kabul eden biriydi, insan bu şekilde kendini yorunca, vücut dengesi tehlikeye girer, halsizlik başlar ve zayıflardı. Oysa ki her hafta tartılmayı âdet edinmiş olan Bruno'nun heybetinden bir şey kaybetmeye niyeti yoktu. Van Mitten'in hizmetine girdiğinde ağırlığı yüz libre* bile yoktu, yani bir Hollandalı için utanç verici bir zayıflıktaydı. Bir yıldan daha kısa bir sürede, evin mükemmel düzeni sayesinde otuz libre almış ve insan içine çıkabilecek hale gelmişti. Yurttaşlarının ortalama ağırlığı olan, şu andaki 160 libreye ulaşma işini, alçakgönüllülük göstererek yaşlılık günlerine bırakmıştı.

* 1 Libre = yarım kilo, (ç.n.)

Sonuçta, evine, doğduğu şehre, Kuzey Denizi'ne hâkim ülkesine bağlı olan Bruno'nun, çok önemli sebepler olmaksızın Nieuwe-Haven Kanalı'ndaki evini, Hollanda'nın en önde gelen şehri kabul ettiği güzel Rotterdam'ı ve dünyanın en güzel krallığı olan Hollanda'sını terk etmesi imkânsızdı.

Evet, şüphesiz bu doğruydu. Ama ortada bir gerçek daha vardı, o da, Bruno'nun o gün İstanbul'da, eski Bizans'ta, Türklerin İstanbul'unda, Osmanlı İmparatorluğu'nun payitahtında bulunduğuydu.

Sonuçta bu Van Mitten kimdi? Rotterdamlı zengin bir tüccardan; Havana'nın, Maryland'ın, Virginia'nın, Varinas'ın, Porto-Rico'nun ve özellikle de Makedonya'nın, Suriye'nin ve Anadolu'nun en güzel ürünlerini satan bir tütün tacirinden başka birisi değil.

Van Mitten yirmi yıldan beri, dünyanın beş kıtasına meşhur ve garantili tütünlerini gönderen İstanbul'daki Keraban Şirketi'yle bu tarzda büyük işler yapıyordu. Bu önemli şirketle sürekli yapılan yazışmalar dolayısıyla Hollandalı tüccar, Türkçeyi, yani imparatorluğun her yerinde kullanılan

Osmanlıcayı çok iyi biliyor, padişahın gerçek bir tebaası ya da "Emr'ül-müminin"in bir veziri kadar iyi konuşuyordu. Dolayısıyla; daha önce de söylendiği gibi, efendisinin işleriyle yakından ilgilenen Bruno da en az onun kadar iyi konuşuyordu bu dili.

Hatta bu iki tuhaf adam Türkiye'de bulundukları, süre içerisinde, kendi aralarındaki konuşmalarda da sadece Türkçe kullanacakları konusunda anlaşmışlardı. Üzerlerindeki elbiseler olmasa, eski kuşaktan iki Osmanlı zannedilebilirlerdi. Bu durum, Van Mitten için keyifli olsa da Bruno'nun hiç hoşuna gitmiyordu.

Bununla beraber bu itaatkâr uşak, her sabah efendisine şu soruyu sormaya katlanıyordu: "Efendim, emriniz nedir?"

Ve diğeri de, güzel bir Türkçeyle cevap veriyordu:

"Setremi, pantolonumu fırçala."

Bundan da anlaşılabileceği gibi, Van Mitten ve Bruno, İstanbul denen bu geniş metropolde dolaşırken hiç de sıkıntı çekmeyeceklerdi. Her şeyden önce ülkenin dilini yeterince konuşuyorlardı, aynca Keraban şirketi tarafından dostça karşılanacakları kesindi, ki bu şirketin sahibi daha önce Hollanda'ya bir yolculuk yapmış ve zıtlıklar yasası gereğince, Rotterdam'daki muhabiriyle iyi bir dostluk kurmuştu. Hatta, Van Mitten'in ülkesinden ayrıldıktan sonra gelip İstanbul'a yerleşmeyi düşünmesinin, Bruno'nun onun peşinde buralara gelmeye katlanmasının ve birlikte Tophane Meydanı'nda dolaşıyor olmalarının da asıl sebebi buydu.

Bu arada, saat ilerledikçe, gelip geçen insanlar görülmeye başlandı ama, bunlar da Türklerden çok yabancılardı. Bununla beraber, Sultan'ın tebaasından iki üç kişi sohbet ederek dolaşıyor, meydanın sonundaki kahvenin sahibi, pek de acele etmeden, henüz boş olan masaları düzenliyordu.

"Bir saate kalmadan," dedi Türklerden biri, "güneş Boğaz'ın sularına batmış olacak ve o zaman..."

"O zaman yiyip içebileceğiz ve hepsinden önemlisi, keyfimizin istediği gibi sigara tüttürebileceğiz!"

"Şu Ramazan orucu biraz uzun sürüyor."

"Bütün oruçlar gibi!"

Diğer tarafta da, kahvenin önünde dolaşmakta olan iki yabancının arasında şu konuşma geçiyordu:

"Şu Türkler şaşılacak adamlar," dedi biri, "böyle can sıkıcı bir perhiz sırasında İstanbul'u ziyaret edecek olan bir seyyah, gerçekten Muhammed'in başkenti hakkında hüzünlü bir fikir edinecektir."

"Olsun, Londra da pazar günleri daha neşeli değil! Türkler bütün gün oruç tutuyorlar, ama gece boyunca da acısını çıkarıyorlar. Güneşin batışını bildiren top patlar patlamaz kızarmış et kokuları, içecek rayihaları, çubukların ve sigaraların dumanıyla sokaklar her zamanki alışılmış görüntüsüne kavuşacak!"

Bu iki yabancı haklı olsa gerekti, zira aynı anda kahveci, çırağına bağırıyordu:

"Her şey hazır olsun! Bir saate kadar oruçlular akın edecek, ortalık karışacak."

İki yabancı tekrar sohbete başladı: "Bilmiyorum ama, bana öyle geliyor ki İstanbul Ramazan boyunca daha bir ilginç! Gündüzler ne kadar bir matem günü gibi, hüzünlü, kasvetli, acıklıysa, geceler bir karnaval kadar neşeli, gürültülü, hareketli!"

"Evet, tam bir tezat!"

Onlar gözlemlerini paylaşadursun, Türkler de bu ikisine meraklı gözlerle bakıyorlardı.

"Şu yabancıların keyfi iyi," dedi biri, "istedikleri gibi yiyip içip, sigara tüttürebiliyorlar." "Orası doğru," diye cevap verdi diğeri, "ama bu saatte ne kuzu kebabı bulabilirler ne tavuklu pilav, ne baklava. Hatta bir dilim karpuz ya da salatalık bile..."

"İyi yerleri bilmezler de ondan. Aslında birkaç kuruş karşılığında, II. Mehmed'den bile muafiyet kazanmış uygun satıcılar her zaman bulunabilir."

"Allahtan," dedi bunun üzerine bu Türklerden biri, "sigaralarım cebimde kuruyor da, gönüllü olarak biraz Lazkiye parası harcadığımı söyleyemeyecekler."

Ve, başını belaya sokma tehlikesine rağmen inancına ters düşmekten pek de rahatsız olmayan bu mümin bir sigara yaktı ve iki üç nefes çekti.

"Dikkat et!" dedi arkadaşı, "ulemadan tahammülsüz birkaçı geçerse görürsün!"

"Tamam, hemen dumanımı yutarım ve hiçbir şey fark edilmez!" dedi öbürü.

İki yabancı, meydandaki gezintilerine devam ettiler, ardından, Pera ve Galata semtlerine çıkan sokaklara saptılar.

Bruno sağına soluna bakınarak yüksek sesle konuşmaya başladı:

"Efendim, burası kesinlikle garip bir şehir! Otelimizden çıktığımızdan beri ahalinin gölgesinden, İstanbulluların hayaletinden başka bir şey görmedim! Sokaklarda, rıhtımlarda, meydanlarda herkes uyuyor, bacağınızı ısırmak için kalkmaya bile üşenen o sarı cılız köpeğe varıncaya kadar! Seyyahlar ne anlatırsa anlatsın, insan seyahat etmekle hiçbir şey kazanmıyor. Ben yine de en çok bizim güzel Rotterdam şehrimizi ve yaşlı Hollanda'mızın gri gökyüzünü severim!"

Van Mitten sakince cevap verdi:

"Sabırlı ol Bruno, sabırlı ol! Daha biz geleli birkaç saat oldu! Bu arada itiraf edeyim, benim hayal ettiğim İstanbul da bu değildi! insan tam anlamıyla Doğu'da bulacağını sanıyor kendini, bir 'Binbir Gece' hülyasına dalacağını hayal ediyor, fakat kendini hapsedilmiş hissediyor..."

"Dev bir manastıra sanki," diye cevap verdi Bruno, "kapanmış keşişler gibi tasalı insanların ortasında..."

"Dostum Keraban, bütün bunların ne anlama geldiğini bize açıklayacaktır," dedi Van Mitten.

"Fakat şu anda neredeyiz?" diye sordu Bruno, "Bu meydan hangi meydan, bu rıhtım hangi rıhtım?"

"Eğer yanılmıyorsam, tam Altın Boynuz'un ucunda, Tophane Meydanı'ndayız, İşte Asya kıyısını yalayan Boğaziçi, limanın diğer tarafında da Sarayburnu ve onun arkasında yükselen Türk şehrini görebilirsin," diye cevap verdi Van Mitten.

"Saray!" diye bağırdı Bruno, "ne yani, Sultan'ın seksen bin odalığıyla birlikte yaşadığı saray bu mu?"

"Seksen bin biraz fazla Bruno! Bence bir Türk için bile fazla! Sadece tek bir kadınla evlenilebilen Hollanda da bile aile hayatını sürdürmek bazen hiç de kolay olmuyor."

"Peki efendim, peki! Bundan söz etmeyelim!.. Bundan mümkün olduğu kadar az söz edelim!"

Bruno, hâlâ boş olan kahveye doğru döndü: "Zannediyorum burası bir kahve. Pera'dan inerken yorgunluktan öldük, Türkiye güneşi fırın gibi pişiriyor, efendim biraz serinlemek istiyorsa hiç şaşırmam!"

"Yani susadığını söylemeye çalışıyorsun," diye cevap verdi Van Mitten, "girelim bakalım şu kahveye."

Kahvenin önündeki küçük bir masaya oturdular. Bruno, Avrupalı aksanıyla "kahveci," diye bağırdı. Kimse ortalıklarda görünmedi. Bruno daha yüksek sesle bağırdı. Kahve sahibi dükkânın arka tarafında göründü, ama onların yanına gelmekte hiç de acele etmedi.

"Ecnebiler!" diye mırıldandı kahveci masadaki müşterileri görünce, "sanıyorlar mı ki..." Nihayet onların yanına geldi.

"Kahveci, bize bir şişe vişne şerbeti, soğuk olsun!" dedi Van Mitten.

"Top patladıktan sonra!" diye cevap verdi kahveci.

"Nasıl? Topla vişne şerbetinin ne alakası var?" dedi Bruno bağırarak. "Hayır naneli olsun, kahveci, naneli."

"Vişne şerbetiniz yoksa bize birer bardak rahatlokum* şerbeti verin, rehberime bakılırsa nefis bir şey," dedi Van Mitten.

* Rahatlokum: Nişasta, şeker, badem, fıstık vs. ile yapılan bir tür şekerleme, (ç.n.)

Kahveci, omuzlarını silkerek ikinci defa cevap verdi:

"Top patladıktan sonra!"

"Top patlamasıyla ne işimiz var?" dedi Bruno, efendisine meraklı gözlerle bakarak.

Van Mitten her zamanki uysallığıyla devam etti:

"Eğer rahatlokumunuz yoksa, bize birer fincan kahve verin, herhangi bir şerbet verin, ne isterseniz onu verin."

"Top patladıktan sonra!"

"Top patladıktan sonra mı?" diye tekrarladı Van Mitten.

"Daha önce olmaz!" dedi kahveci ve başka bir şey söylemeden içeri girdi.

"Haydi efendim," dedi Bruno, "gidelim buradan! Burada yapacak bir şey yok. Her sözünüze top atışıyla cevap veren şu kaba Türk'e baksanıza!"

"Gel Bruno," diye cevap verdi Van Mitten, "daha düzgün bir kahveci buluruz mutlaka."

Ve meydana geri döndüler.

"Dostunuz Keraban Aga'yı görmemiz için pek de erken sayılmaz herhalde," dedi Bruno, "yazıhanesinde olsaydı şu anda ne yapacağımızı bilirdik."

"Doğru Bruno, ama biraz sabırlı ol! Onu bu meydanda bulabileceğimizi söylediler."

"Saat yediden önce mümkün değil efendim. Onu Boğaz'ın karşı kıyısına, Üsküdar'daki yalısına götürecek olan kayığı, kendisini buradan, Tophane İskelesi'nden alacak olsa gerek."

"Gerçekten de Bruno, bu önemli tüccar, burada neler olup bittiğini bize açıklayacaktır. Bu adam tam bir Osmanlı'dır, eski kuşak Türklerdendir. Yeni fikirleri de kabul etmez, yeni alışkanlıkları da, modern sanayinin bütün icatlarını reddeder, demiryolu yerine posta arabasını, buharlı vapur yerine yelkenliyi tercih eder. 20 yıldan beri birlikte iş yapıyoruz, dostum Keraban'ın fikirlerinin zerre kadar değiştiğini görmedim. Üç yıl önce, Rotterdam'a beni görmeye gelirken posta arabası kullanmıştı, bu yüzden de sekiz gün yerine bir ayda gelebilmişti. İnatçı insanlar tanıdım ama Bruno, onunkiyle karşılaştırılabilecek bir inatçılığa hiç rastlamadım!"

"Sizi burada, İstanbul'da görünce gerçekten şaşıracak!" dedi Bruno.

"Ben de öyle tahmin ediyorum," diye cevap verdi Van Mitten, "ona böyle bir sürpriz yapmak istedim. En azından, onun muhitine girdiğimizde gerçek Türkiye'de olacağız. Dostum Keraban asla, yeni nesil Türklerin şu mavi redingot ve kırmızı festen oluşan nizam kıyafetini giymeye razı olmayacaktır."

"Feslerini çıkardıktan zaman," diyerek güldü Bruno, "tıpası açılmış şişelere benziyorlar."

"Ah! Sevgili ve hiç değişmeyen Keraban!" diye devam etti Van Mitten, "Avrupa'nın bir ucuna, beni görmeye geldiği zamanki gibi, geniş sangını, sarı ya da tarçın renkli kaftanını giymiş olacaktır."

"Hurma satıcısı gibi mi yani!" diye bağırdı Bruno.

"Evet, ama altın hurmalar satan bir hurma satıcısı... Hem de her öğün hurma yiyor! Bu ülkeye en uygun ticareti yapıyor. Tütün tüccarı! Sabahtan akşama, hatta akşamdan sabaha herkesin tütün içtiği bir şehirde nasıl servet sahibi olmasın?"

"Nasıl, tütün mü içiliyor?" diye haykırdı Bruno, "Hiç tütün içen insan görüyor musunuz efendim? Aksine hiç kimse içmiyor, hiç kimse! Oysa ki ben, kapılarının önünde, nargilelerinin borusuyla sarmaş dolaş olmuş ya da ellerinde kiraz ağacından uzun çubuklar ya da ağızlarında kehribar marpuçlar olan Türklerle karşılaşacağımı sanıyordum. Ama hayır! Tek bir puro bile, tek bir sigara bile yok!"

"Bundan hiçbir şey anlayamadım Bruno," diye cevap verdi Van Mitten. "Aslında Rotterdam sokaklarında, İstanbul sokaklarında olduğundan daha fazla tütün dumanı var!"

"Efendim," dedi Bruno, "yolumuzu şaşırmadığımızdan emin misiniz? Burası gerçekten Türkiye'nin başkenti mi? Bahse girerim ters yöne gittik ve burası kesinlikle Altın Boynuz değil, üzerinde binlerce

buharlı gemisiyle Times Nehri! Şurada görünen cami Ayasofya değil Saint Paul! Bu şehir İstanbul mu? Asla! Burası Londra!"

"Kendine gel Bruno!" dedi Van Mitten, "Bana kalırsa bir Hollandalı için fazla sinirlisin. Efendin gibi sakin, sabırlı, soğukkanlı ol ve hiçbir şeye şaşırma. Rotterdam'dan ayrıldık ve bildiğin gibi..."

"Evet... Evet!" dedi Bruno başını sallayarak.

"Paris, Saint-Gothard, İtalya ve Brindisi üzerinden Akdeniz'e geldik ve sen Messageries posta vapurunun bizi, sekiz günlük bir yolculuktan sonra Galata Köprüsü'ne değil de Londra Köprüsü'ne bıraktığını düşünüyorsan pek iyi niyetli olduğun söylenemez."

"Yine de..." dedi Bruno.

"Dostum Keraban'ın yanında bu tür şakalar yapmaman için seni uyarıyorum! Bunları yanlış anlayabilir, tartışma çıkarabilir, inadı tutabilir..."

"Dikkat edeceğim efendim," diye cevap Bruno. "Burada soğuk birşeyler içilemiyorsa da, pipo içebiliriz herhalde! Sizce bunun bir sakıncası var mı?"

"Hiçbir sakınca yok Bruno. Bir tütün tüccarı olarak benim için insanları tütün içerken görmekten daha hoş bir şey yoktur! Hatta ben, doğanın bize yalnızca bir ağız vermiş olmasına bile hayıflanıyorum! Şu da bir gerçektir ki, burnun varlık sebebi de enfiye çekmektir."

"Dişlerinki de tütün çiğnemek!" diye cevap veren Bruno, bir yandan da, desenli porselenden kocaman piposuna tütün dolduruyordu. Ardından, çakmağıyla piposunu yaktı ve büyük bir zevkle birkaç nefes çekti.

Fakat, tam bu sırada, Ramazanın gerekliliklerine garip bir şekilde karşı çıkmış olan iki Türk meydanda göründü. Sigara içmekten hiç çekinmeyeni, ağzında pipoyla dolaşmakta olan Bruno'yu fark etti.

"Allahtan!" dedi arkadaşına, "işte yine, Kuran'ın yasağına karşı gelmeye cüret eden o melun ecnebilerden biri. Buna dayanamayacağım."

"Sigaranı söndür bari!" diye cevap verdi diğeri.

"Evet!"

Ve sigarasını atıp doğruca, kendisiyle bu şekilde muhatap olunmasını hiç beklemeyen dürüst Hollandalı'nın üzerine yürüdü:

"Top patladıktan sonra!" dedi ve piposunu çekip aldı.

Efendisinin boş yere tutmaya çalıştığı Bruno bağırdı:

"Hey, pipom!"

"Top patladıktan sonra, Hıristiyan köpeği!"

"Asıl sen, Türk köpeğisin!"

"Sakin ol Bruno!" dedi Van Mitten.

"En azından pipomu geri versin!" diye karşılık verdi Bruno.

"Top padadıktan sonra!" diye son bir kez tekrarladı Türk ve pipoyu kaftanının kıvrımları arasına soktu.

"Buraya gel Bruno! Ziyaret ettiğin ülkenin âdetlerine karşı çıkmamak gerekir!" dedi Van Mitten.

"Hırsızların âdetleri mi!"

"Gel buraya diyorum sana. Dostum Keraban saat yediden önce bu meydana gelmeyecektir. Gezintimize devam edelim ve zamanı gelince de onunla buluşalım."

Van Mitten, gerçek bir tiryaki olarak çok bağlı olduğu piposundan bu şekilde ayrılmış olmaktan dolayı üzgün olan Bruno'yu çekip götürdü.

Onlar böyle yürüyüp giderken, iki Türk aralarında konuşuyorlardı:
"Aslında bu ecnebiler kendilerine her şeyin serbest olduğunu sanıyorlar."
"Güneşin batışından önce tütün içmenin bile!"
"Ateş ister misin?" dedi biri, yeni bir sigara yakarak.
"Memnuniyetle!" dedi diğeri.

2

SCARPANTE KÂHYA VE KAPTAN YARHUD BİLİNMESİNİN İYİ OLACAĞI BİR PROJE HAKKINDA KONUŞURLAR

Van Mitten ve Bruno, Galata'yı Haliç üzerinden eski İstanbul'a bağlayan ilk dubalı köprü olan Valide Sultan Köprüsü tarafındaki Tophane Rıhtımı'ndan yürürken, bir Türk hızla Sultan Mahmud Camii'nin köşesini döndü ve meydanda durdu.

Saat altıydı. Müezzinler, selâtin camilerde sayıları asla dörtten az olmayan minarelerin şerefelerine dördüncü kez çıkmışlardı. Sadık müminleri namaza çağıran ve kutsal "Lailahe illallah Muhammedün resulullah" cümlesini semaya yayan sesleri, şehrin üzerinde ağır ağır duyulmaya başladı.

Türk bir an arkasına döndü, meydandan tek tük geçenlere baktı, beklediği kimse gelmeyen bir insanın sabırsızlığıyla, meydana ulaşan çeşitli sokakları görebileceği noktaya doğru ilerledi:

"Bu Yarhud gelmeyecek mi ne!" diye mırıldandı, "Kararlaştırdığımız saatte burada olması gerektiğini biliyor!"

Adam, meydanda bir iki tur daha attı, hatta Tophane Kışlası'nın kuzey köşesine kadar ilerledi, top dökümhanesi tarafına baktı, beklemekten hoşlanmayan bir insanın yapacağı gibi ayağını yere vurdu ve Van Mitten ile uşağının beyhude yere soğuk bir içecek istedikleri kahvenin önüne geldi. Kahveciye hiçbir şey söylemeden boş masalardan birine oturdu. Ramazan orucunu kaçırmayan bu dindar Türk, çeşit çeşit Osmanlı şerbetlerinin satış saatinin henüz gelmediğini iyi biliyordu.

Bu Türk, Asya Türkiye'sinde, Karadeniz'in güney sahillerinde bulunan Trabzon'da ikamet eden zengin bir Osmanlı'nın, Saffar Ağa'nın kâhyası Scarpante'den başkası değildi.

Saffar Ağa bu sırada, Rusya'nın güney bölgelerinde seyahatteydi. Kafkasya'nın bazı kasabalarını ziyaret ettikten sonra Trabzon'a geri dönecekti ve bir iş için özel olarak görevlendirmiş olduğu kâhyasının tam bir başarı elde edeceğinden emindi. Scarpante görevini yerine getirdikten sonra, Saffar Aga'nın, lüks arabalarıyla tanınan bu şehrin ortasındaki, içinde Şark'ın bütün ihtişamını barındıran büyük konağına dönecekti. Saffar Ağa, birisine bir iş verdi mi, başarısızlığı asla kabul etmezdi. Servetinin verdiği gücü dışarıya göstermekten hoşlanırdı. Küçük Asya zenginlerinin âdeti olduğu üzere, her zaman ve her yerde caka satardı.

Bu kâhya; gözüpek, her işin altından kalkan, hiçbir engelden yılmayan, efendisinin en ufak isteklerini, *per fas et nefas*,* yerine getirmeye kararlı bir adamdı. Bugün, böyle bir iş için İstanbul'a gelmişti ve kendisinden daha ahlaklı olmayan Maltalı bir kaptanla buluşmak üzere bekliyordu.

* (Lat.) Doğru ya da yanlış, (yhn.)

Yarhud adındaki bu kaptan, *Guidare* adlı tek direkli bir yelkenliye kumanda ediyor ve Karadeniz'de düzenli seferler yapıyordu. Bir yandan kaçakçılık yaparken, bir yandan da, iyi bir pazar olan Tophane semtinde, Sudan, Habeşistan, Mısır'dan gelen siyah köleler ile Çerkez ve Gürcü

kölelerin ticaretini yürütüyordu. Devlet, burada bu işe göz yumuyordu.

Scarpante bekliyor, Yarhud gelmiyordu. Kâhya her ne kadar duygularını belli etmiyorsa da, duyduğu öfke için için kanını kaynatıyordu.

"Nerede kaldı bu köpek?" diye mırıldandı, "bir terslikle mi karşılaştı acaba? Evvelki gün Odesa'dan ayrılmış olması gerekiyordu! Bu saatte, burada, bu meydanda, bu kahvede, buluşmamız gereken yerde olmalıydı!"

Tam bu sırada, rıhtımın köşesinden Maltalı bir denizci göründü. Bu Yarhud'du. Sağına soluna bakarken Scarpante'yi fark etti. Scarpante ayağa kalkıp kahveden ayrıldı, gelip geçenlerin arttığı ama sessizliğin devam ettiği meydanın ucuna, *Guidare'*nin kaptanının yanına gitti. Yanlış anlamaya imkân bırakmayacak bir tavırla:

"Beklemeye alışık değilimdir Yarhud!" dedi.

"Scarpante beni affetsin!" diye cevap verdi Yarhud, "Ama, tam vaktinde gelebilmek için elimden geldiği kadar acele ettim."

"Yeni mi geldin?"

"Yeni geldim, Yarıbolu*-Edirne treniyle, hem de tren hiç gecikmedi."

* Bugün Bulgaristan sınırları, içinde, (ç.n.)

"Odesa'dan ne zaman ayrıldın?"

"Evvelki gün."

"Gemin nerede?"

"Odesa limanında beni bekliyor."

"Mürettebata güveniyor musun?"

"Tamamıyla! Onlar da benim gibi Maltalı, cömertçe para verene sonuna kadar sadıktırlar."

"Sana itaat edecekler mi?"

"Her zaman olduğu gibi."

"Güzel! Bana ne haberler getirdin Yarhud?"

"Hem iyi, hem kötü haberler," diye cevap verdi kaptan, sesini biraz alçaltarak.

"Önce kötüleri söyle," dedi Scarpante. "Kötü olan şu ki, Odesa'daki Banker Selim'in genç kızı Amasya yakında evlenecek! Bu da demektir ki, kaçırılması daha da zor olacak ve evliliği kararlaştırıldığına göre, daha da acele etmek gerekecek."

"Böyle bir evlilik olmayacak Yarhud!" diye bağırdı Scarpante, sesini elinde olmadan yükselterek, "asla olmayacak!"

"Ben olacak demedim Scarpante," diye karşılık verdi Yarhud, "durumu anlattım."

"Olsun," dedi kâhya, "Saffar Ağa üç gün içinde bu genç kızın Trabzon'a getirilmesini istiyor ve eğer bu imkânsız diyorsan..."

"İmkânsız demedim Scarpante. Cesaret ve para olduktan sonra hiçbir şey imkânsız değildir. Sadece daha zor olacağını söyledim, o kadar."

"Zor ha!" diye karşılık verdi Scarpante, "Türk veya Rus bir genç kızın Odesa'da ortadan kaybolup baba evine bir daha dönmemesi ilk defa olmayacak ki!"

"Guidare'nin kaptanı mesleğini icra ettiği sürece son da olmayacak!" dedi Yarhud.

"Amasya'yla yakında evlenecek olan adam kimmiş?" diye sordu Scarpante.

"Onunla aynı milletten, genç bir Türk."

"Odesalı bir Türk mü?"
"Hayır, İstanbullu."
"Adı neymiş?"
"Ahmet."
"Kimmiş bu Ahmet?"
"Galatalı zengin bir tüccarın, Keraban Ağa'nın yeğeni ve tek mirasçısı."
"Ne iş yapar bu Keraban?"
"Tütün ticareti, bu işten büyük bir servet yapmış. Odesa'daki muhabiri Banker Selim. Birlikte önemli işler yapıyorlar ve birbirlerini sık sık ziyaret ediyorlar. Ahmet Amasya'yı bu yolla tanımış ve böylece, genç kızın babasıyla delikanlının amcası arasında evlilik kararlaştırılmış."
"Düğün nerede olacak," diye sordu Scarpante, "burada İstanbul'da mı?"
"Hayır, Odesa'da."
"Ne zaman?"
"Bilmiyorum, ama Ahmet'in ısrarları üzerine bugün yarın yapılmasından korkarım."
"Öyleyse kaybedilecek bir saniye bile yok!"
"Bir saniye bile!"
"Şimdi nerede bu Ahmet?"
"Odesa'da."
"Ya şu Keraban?"
"İstanbul'da."
"Odesa'da kaldığın süre içerisinde bu delikanlıyı gördün mü Yarhud?"
"Onu görmek, tanımak istiyordum zaten, Scarpante... Gördüm ve tanıdım."
"Nasıl biri?"
"Çok hoşlanılacak biri ve Banker Selim'in kızının da hoşuna gidiyor zaten."
"Çekinilmesi gereken biri mi?"
"Çok cesur, çok azimli olduğunu söylüyorlar, bu meselede onu hesaba katmak gerekecek!"
"Bulunduğu yer ve serveti itibariyle bağımsız mı?" diye sordu Scarpante, kendisini endişelendiren bu delikanlının diğer kişilik özellikleri üzerinde de durarak.
"Hayır Scarpante, onu bir evlat gibi seven amcası ve vasisi Keraban Ağa'ya bağımlı. Keraban da muhakkak, bu evliliği bir sonuca bağlamak üzere yakında Odesa'ya gidecektir."
"Şu Keraban'ın gidişini geciktiremez miyiz?"
"Bu, yapılabilecek en iyi şey, böylece vakit kazanmış oluruz. Fakat, onu nasıl bundan alıkoyacağız?"
"Orasını sen düşün Yarhud," diye karşılık verdi Scarpante, "ama mutlaka Saffar Ağa'nın istediği olmalı ve genç Amasya Trabzon'a götürülmeli. Senin şu *Guidare* yelkenlisi Karadeniz sahillerini, ağanın hesabına ilk kez ziyaret etmiş olmayacak, onun, kendisine yapılan hizmetlerin karşılığını nasıl ödediğini bilirsin..."
"Bilirim Scarpante."
"Saffar Ağa bu kızı, Odesa'dayken yalnızca bir saniyeliğine görmüş ve onun güzelliği aklını başından almış. Bu kız da, banker babasının evi yerine Trabzon'daki konakta bulunmaktan şikâyetçi olmayacaktır. Amasya kaçırılacak Yarhud ve bunu sen yapmazsan başkası yapar!"
"Ben yapacağım, bundan emin olun!" dedi kısaca Maltalı kaptan, "Kötü haberleri söyledim, şimdi sıra iyi haberlerde."

Scarpante, düşünceli düşünceli birkaç adım attıktan sonra Yarhud'un yanına dönerek:

"Söyle," dedi.

"Bu tasarlanan evlilik ve Ahmet'in oradan ayrılmaması kaçırma işini daha da zorlaştıracaksa," diye devam etti Maltalı, "benim bir fırsatını bulup Banker Selim'in evine girmem gerekiyor. Ben sadece kaptan değilim, aynı zamanda tüccarım da. *Guidare,* Bursa'nın ipekli kumaşlarıyla, zerdava ve samur kürk mantolarla, mücevherlerle süslü dibalarla,* Anadolu'nun en mahir ustalarının işlediği sırmalarla, nişanlı bir kızın arzusunu uyandırabilecek daha yüzlerce şeyle dolu. Evlilik öncesinde böyle şeyler ona daha da cazip gelecektir. Onu gemiye çekmem zor olmaz ve daha kaçırıldığı anlaşılmadan uygun bir rüzgârla denize açılırım."

* Çiçek desenli, değerli bir tür ipekli kumaş, (ç.n.)

"Bu iyi bir plan gibi geldi bana, Yarhud," diye karşılık verdi Scarpante, "bu işi başaracağından eminim! Fakat bütün bunlar tam bir gizlilik içinde yapılmalı, buna özelikle dikkat et!"

"Hiç merak etmeyin, Scarpante," dedi Yarhud.

"Paran var değil mi?"

"Olmaz mı! Sizin efendiniz gibi cömert bir ağa söz konusuyken."

"Vakit kaybetme! Düğün yapılırsa Amasya Ahmet'in karısı olur," dedi Scarpante, "ve Saffar Ağa'nın Trabzon'da beklediği Ahmet'in karısı değil."

"Anlaşıldı."

"Banker Selim'in kızı *Guidare*'nin güvertesine geldiğinde hemen yola çıkabilecek misin?"

"Evet, Scarpante, çünkü harekete geçmeden önce güçlü bir batı rüzgârının çıkmasını bekleyeceğim."

"Odesa'dan Trabzon'a ne kadar zamanda gelirsin Yarhud?"

"Muhtemel gecikmeleri, yaz havasının durgunluğunu, Karadeniz üzerinde rüzgârın sık sık değiştiğini hesaba katarsak üç hafta sürebilir."

"Güzel!" diye karşılık verdi Scarpante, "ben de o sıralarda Trabzon'a dönmüş olacağım, efendimin dönüşü de gecikmeyecektir."

"Sizden önce orada olmayı ümit ederim."

"Saffar Ağa'nın kesin emri var, bu genç kıza gereken saygı gösterilecek. Bir kere senin gemine geldikten sonra kabalık ve şiddet yok!"

"Saygıdeğer Saffar Ağa'nın istediği saygıyı görecektir."

"Senin cesaretine güveniyorum Yarhud!"

"Her şeyi olmuş bilin Scarpante."

"Maharetine de güveniyorum."

"Aslında," dedi Yarhud, "eğer Keraban Ağa'nın gidişini geciktirecek birkaç engel çıkmış ve düğün ertelenmiş olursa, başarıdan daha fazla emin olacağım."

"Sen bu tüccarı tanıyor musun?"

"Düşmanları ya da düşman olabilecek kişileri tanımak gerek. Bu yüzden, buraya gelir gelmez ilk işim, bir iş bahanesiyle onun Galata'daki yazıhanesine gitmek oldu."

"Gördün mü onu?"

"Sadece bir an, ama bu kadan yetti ve..." Tam bu sırada Yarhud Scarpante'ye yaklaştı ve alçak sesle konuşmaya başladı:

"İşte Scarpante," dedi, "garip bir tesadüf, belki de çok hoş bir rastlantı!"

"Neymiş o?"

"Yanında uşağıyla Pera'dan aşağı inen şu şişman adama bak..."

"Bu o mu, yoksa?"

"Ta kendisi, Scarpante," diye karşılık verdi kaptan, "yolun kenarında duralım ve onu gözden kaybetmeyelim. Her akşam Üsküdar'daki evine döndüğünü biliyorum ve eğer gerekirse, yakında yola çıkmak niyetinde olup olmadığını öğrenmek için, Boğaz'ın karşı kıyısından onu takip edeceğim."

Scarpante ve Yarhud, Tophane Meydanı'nda sayıları giderek artan insanların arasına karışıp Keraban'ı görebilecek ve duyabilecek bir mesafede durdular. Bu da pek zor olmadı, zira "Keraban Ağa" -Galatalılar onu böyle bilirdi- zaten yüksek sesle konuşur, önemli şahsiyetini gizlemeye gerek görmezdi.

3

KERABAN AĞA DOSTU VAN MİTTEN İLE KARŞILAŞINCA ÇOK ŞAŞIRIR

Keraban Ağa, hem maddi hem manevi açıdan "iri kıyım" bir adamdı. Yüzüne bakılırsa kırk, cüssesine bakılırsa elli, ama aslında kırk beş yaşındaydı. Zeki bir yüzü ve haşmetli bir vücudu vardı. Genellikle kısa tuttuğu yeni kırlaşmaya başlamış sakalları; ince, çelik gibi, siyah gözleri, terazinin bir kefesindeki kıratın onda biri kadar farkı bile hissedecek, hassas, keskin bakışları; köşeli çenesi, gözlerinin keskinliğiyle uyum içindeki, papağan gagası gibi burnu, yalnızca bembeyaz dişlerini göstermek için açılan kısılı dudakları; geniş alnı, kara kaşlarının arasındaki dikey çizgiyle, bu gerçek inat çizgisiyle öyle kendine özgü bir adamdı ki, onu bir kere gören bir daha unutamazdı. Keraban Ağa'nın kıyafetiyse, yeniçeriler dönemindeki eski giyim tarzına sadık kalan eski kuşak Türklerin kıyafetindendi: Geniş bir sarık, deri pabuçlarının üzerine dalgalanarak düşen bol bir şalvar, ipek şeritlerle süslü, iri düğmeli bir yelek, yeterince büyük bir göbeğin daha da dışarı çıkmasını engelleyen şaldan bir kuşak ve nihayet muhteşem kıvrımlarıyla sarı bir kaftan. Avrupai hiçbir unsur barındırmayan bu eski tarz kıyafetle yeni devir Doğuluların giyinişi tam bir tezat oluşturuyordu. Bu sanayileşmenin istilasına karşı bir savunma, yerel renklerin kaybolmasına bir karşı çıkış, Osmanlıların modern kıyafet giymeleri için ferman çıkartmış Sultan Mahmud'un emrine bir meydan okumaydı.

Keraban Ağa'nın, Hollandalı Bruno'nun acıyacağı kadar zayıf, yirmi beş yaşındaki Nizib adlı uşağının da bu tarz eski Türk kıyafeti giydiğini belirtmeye gerek yok. İnsanların en inatçısı olan efendisine hiçbir konuda karşı çıkmadığı gibi bu konuda da karşı çıkmamıştı. Kendisini efendisine adamış, her türlü kişisel görüşten yoksun bir uşaktı. Söze hep "evet" diyerek başlıyor, tüccarın söylediklerinin son kelimelerini, yankı gibi, bilinçsizce tekrarlıyordu. Bu, onunla hep aynı fikirde olmanın ve kullanmakta çok müsrif davrandığı azarlarından kurtulmanın en emin yoluydu.

İkisi birlikte Pera'dan inen dar ve delik deşik sokakların birinden Tophane Meydanı'na geldiler. Keraban Ağa, her zamanki gibi, duyulup duyulmadığından hiçbir endişe duymaksızın yüksek sesle konuşuyordu:

"Olmaz böyle şey!" diyordu, "Allah bizi korusun, ama yeniçeriler devrinde, akşam olduktan sonra herkes istediğini yapabilirdi! Hayır! Zaptiyenin yeni talimatlarına itaat etmeyeceğim ve sokakta fenersiz gezeceğim. İstersem çukura da düşerim, bacağımı da kaptırırım sokak köpeklerine!"

"Sokak köpeklerine!" diye cevap verdi Nizib.

"Şu aptalca sızlanmalarınla kulaklarımı yormasan olmaz mı! Yoksa senin kulaklarını öyle bir uzatacağım ki, eşekler de eşekçiler de kıskanacak!"

"Eşekçiler de kıskanacak!" diye cevap verdi Nizib, düşünüleceği gibi hiç karşı çıkmadan.

"Eğer zaptiye amiri ceza keserse," diye devam etti inatçı adam, "ödeyeceğim, hapise atarsa gireceğim! Ama ne bu talimata uyacağım ne de bir başkasına!"

Nizib, bir onaylama işareti yaptı, işler o dereceye varırsa, efendisini hapishaneye kadar izlemeye hazırdı.

"Şu yeni Türk beylerine bak!" dedi bağırdı Keraban Ağa, redingotlu ve kırmızı fesli birkaç İstanbullu'nun geçtiğini görünce. "Eski geleneklerimizi yok etmeye çalışıyor, başımıza efendilik taslıyorsunuz ha! Tek başıma kalsam bile bunlara karşı çıkacağım!.. Nizib, kayıkçıma kayığıyla birlikte saat yediden itibaren Tophane İskelesi'nde olmasını söylemiş miydin?"

"Saat yediden itibaren!"

"Neden burada değil?"

"Neden burada değil?" diye cevap verdi Nizib.

"Aslında saat daha yedi olmadı."

"Daha yedi olmadı."

"Nereden biliyorsun?"

"Biliyorum, çünkü siz söylediniz efendim."

"Ya saat beş deseydim?"

"Saat beş olurdu," diye cevap verdi Nizib.

"Böyle bir ahmaklık olamaz."

"Hayır, olamaz."

"Bu oğlan," diye mırıldandı Keraban, "bana karşı çıkmamak için sonunda karşı çıkmış oluyor!"

Bu sırada, Van Mitten ve Bruno meydanda tekrar göründüler. Bruno ümitsiz bir sesle konuşuyordu:

"Gidelim buradan efendim, gidelim buradan, ilk trenle hareket edelim! İstanbul bu mu! Müminlerin halifesinin başkenti bu mu!.. Asla!"

"Sakin ol Bruno, sakin ol!" diyordu Van Mitten.

Yavaş yavaş akşam oluyordu. Güneş Tophane Meydanı'nı alacakaranlığa terk edip, eski İstanbul'un tepeleri ardına saklanmıştı. Van Mitten, Galata Rıhtımı'na doğru giderken, çaprazından geçen Keraban Ağa'yı fark etmedi. Sonra, ters yönleri takip ederek aynı anda birbirlerinin sağından, sonra solundan geçmeye çalışırken çarpıştılar. Bu çarpışmanın etkisiyle yarım dakikalık gülünç bir bocalama oldu.

"Hey, Mösyö, ben geçiyordum!" dedi, hiç de geri adım atacak bir adam olmayan Keraban.

"Ama..." dedi, nazik davranmaya çalışan Van Mitten.

"Ve de geçeceğim!"

"Ama..." dedi yine Van Mitten.

Ve birdenbire, karşısındakinin kim olduğunu fark etti:

"Keraban, dostum!" diye bağırdı.

Şaşkınlık içindeki Keraban:

"Siz... siz! Van Mitten! Siz... burada, İstanbul'da," diye karşılık verdi.

"Evet, buradayım!"

"Ne zamandan beri?"

"Bu sabahtan beri."

"Neden önce beni ziyarete gelmediniz?"

"Tam tersi, önce size geldim," diye cevap verdi Hollandalı. "Yazıhanenize gittim, ama orada değildiniz. Saat yedide sizi burada bulabileceğimi söylediler."

Keraban, Rotterdam muhabirinin elini, biraz şiddete kaçan bir sertlikle sıktı:

"Doğru söylemişler Van Mitten! Ah, Sevgili Van Mitten, sizi İstanbul'da göreceğim hiç aklıma gelmezdi!.. Neden bana yazmadınız?"

"Hollanda'dan çok acele ayrıldım."

"İş seyahati mi?"

"Hayır... Sadece bir seyahat! İstanbul'u da, Türkiye'yi de görmemiştim. Rotterdam'a yaptığınız ziyareti iade etmek istedim."

"İyi etmişsiniz, ama Madam Van Mitten sizinle birlikte değil galiba?"

Van Mitten biraz tereddütle cevap verdi: "Hayır, onu getirmedim! Madam Van Mitten kolay kolay yerinden kıpırdamaz!.. Ben de uşağım Bruno ile birlikte geldim."

"Bu oğlan mı?" dedi Keraban Ağa Bruno'yu işaret ederek. Bruno, kendini Türk tarzı selam vermek zorunda hissederek eğildi ve kollarını bir amforanın iki kulbu gibi şapkasına götürdü.

"Evet," dedi Van Mitten, "bu cesur oğlan, daha şimdiden beni bırakıp gitmek isteyen..."

"Gitmek mi!" diye bağırdı Keraban, "ben izin vermeden gitmek!"

"Evet dostum Keraban, Osmanlı İmparatorluğu'nun payitahtını pek de neşeli ve canlı bulmadı."

"Burası bir mezarlık gibi!" diye cevap verdi Bruno. "Mağazalarda kimse yok!.. Meydanlarda tek bir araba yok!.. Sokaklardan geçen ve pipomuzu çalan gölgeler var yalnızca!"

"Ama Ramazandayız Van Mitten," diye karşılık verdi Keraban Ağa, "Ramazanın ortasındayız!"

"Ah! Ramazan mı?" diye lafa girdi Bruno, "evet, bu her şeyi açıklıyor! Ama lütfen söyler misiniz nedir bu Ramazan?"

"Oruç tutulan aydır," diye cevap verdi Keraban. "Bu süre boyunca, güneşin doğuşuyla batışı arasında, yemek, içmek, sigara tüttürmek yasaktır. Ama yarım saate kadar, günün bitimini haber veren top atışıyla birlikte..."

"Ah! İşte, top patlamasıyla ne demek istedikleri anlaşıldı!" diye bağırdı Bruno.

"Gün içinde çekilen mahrumiyet, gece boyunca, neşe içinde telafi edilir."

Bruno Nizib'e sordu:

"Yani, sabahtan beri hiçbir şey yemediniz mi, Ramazan olduğu için?"

"Ramazan olduğu için," diye cevapladı Nizib.

"İşte beni zayıflatacak şey," dedi Bruno yüksek sesle, "günde bir libre veririm, en az bir libre!"

"En az bir libre!" dedi Nizib.

"Asıl güneşin batışından sonra göreceksiniz Van Mitten," diye devam etti Keraban, "ve büyüleneceksiniz! Bir sihirli değnek dokunmuş gibi, ölü bir şehir canlı bir şehre dönüşecek! Ah, siz yeni nesil Türk efendiler, saçma sapan yeniliklerinizle henüz bu eski âdetleri bozamadınız! Kuran sizin bu ahmaklıklarınızın karşısında! Allah sizin müstehakınızı versin!"

"Görüyorum ki dostum Keraban," dedi Van Mitten, "eski geleneklere her zaman sadıksınız!"

"Bu, sadakatten daha da fazlası Van Mitten, bu inat! Söyleyin bakalım değerli dostum, İstanbul'da birkaç gün kalacaksınız değil mi?"

"Evet... ve hatta..."

"Tamam o zaman, benimle birliktesiniz! Sizi kimselere bırakmam, benden ayrılmayacaksınız!"

"Pekâlâ! Emrinizdeyim!"

"Sen de Nizib, bu oğlanla ilgileneceksin," diye ekledi Keraban, Bruno'yu göstererek. "Onun, bu harika payitahtımız hakkındaki fikirlerini değiştirme işini sana veriyorum!"

Nizib, bir onaylama işareti yaptı ve Bruno'yu sürükleyerek giderek artan kalabalığın ortasına götürdü.

"Aslında tam zamanında geldiniz Van Mitten," diye haykırdı Keraban birdenbire, "altı hafta sonra gelseydiniz beni İstanbul'da bulamayacaktınız."

"Neden Keraban?"

"Odesa'ya gitmiş olacaktım!"

"Odesa'ya mı?"

"Eğer o zamana kadar burada olursanız birlikte gideriz zaten, neden benimle gelmeyesiniz?"

"Çünkü..." diye cevap verdi Van Mitten. "Benimle geleceksiniz, evet!"

"Burada, hızlı geçen bir yolculuğun yorgunluğunu atmayı düşünüyordum da..."

"Tamam, burada dinlenirsiniz, sonra da tam üç hafta boyunca Odesa'da dinlenirsiniz!"

"Ama Keraban..."

"Anlaştık kabul ediyorum Van Mitten! Gelir gelmez bana karşı çıkacak değilsiniz herhalde! Hem bilirsiniz, haklı olduğum zaman kolay kolay geri adım atmam!"

"Evet... Bilirim!" diye karşılık verdi Van Mitten.

"Zaten," diye devam etti Keraban, "yeğenim Ahmet'le tanışmadınız, onu tanımanız gerek!"

"Bana yeğeninizden söz etmiştiniz."

"Oğlum desek yeridir Van Mitten, çocuğum olmadığına göre... Biliyorsunuz, iş güç. Evlenmek için ayıracak beş dakikam olmadı."

"Bir dakika yeterlidir," diye cevap verdi Van Mitten ciddiyetle, "hatta çoğu zaman bir dakika fazladır bile!"

"Bu durumda, Ahmet'i Odesa'da göreceksiniz," diye devam etti Keraban, "harika bir oğlandır! İşlerden nefret eder, bir parça sanatçı, bir parça şairdir, ama harikadır... harika!.. Amcasına hiç benzemez ve ona itirazsız itaat eder."

"Dostum Keraban..."

"Evet, evet... Anlıyorum!.. Odesa'ya onun düğünü için gideceğiz."

"Düğünü mü?"

"Evet, tabii! Ahmet güzel bir kızla evleniyor, genç Amasya... Benim gibi gerçek bir Türk olan Banker Selim'in kızı. Şenlik yapacağız, muhteşem bir düğün olacak, siz de orada olacaksınız!"

"Ama isterdim ki..." dedi Van Mitten, son bir itirazda bulunmaya çalışarak.

"Artık anlaştık!" diye karşılık verdi Keraban. "Bana itiraz edecek değilsiniz değil mi?"

"Edebilmeyi isterdim..." diye cevap verdi Van Mitten.

"Ama edemeyeceksiniz!"

Bu sırada, meydanın kenarında dolaşmakta olan Scarpante ve Maltalı kaptan yaklaştılar.

Keraban Ağa arkadaşıyla konuşmaya devam ediyordu:

"Karar verilmiştir! En geç altı hafta sonra birlikte Odesa'ya gideceğiz?"

"Peki ya evlilik ne zaman?.." diye sordu Van Mitten.

"Biz oraya varır varmaz," dedi Keraban. Yarhud, Scarpante'nin kulağına eğilmişti: "Altı hafta! Yeterince vaktimiz olacak!"

"Evet, ama, ne kadar erken halledilse o kadar iyidir! Unutma Yarhud, Saffar Ağa altı haftadan önce Trabzon'da olacak!"

Ve ikisi birlikte, gözlerini ve kulaklarını dört açarak, bir aşağı bir yukarı yürümeye devam ettiler.

Bu sırada Keraban Ağa Van Mitten'le sohbete devam ediyordu:

"Dostum Selim her zaman acelecidir, yeğenim Ahmet ondan daha da sabırsız, bu düğünün bir an önce yapılmasını istiyorlar. Şunu da söylemem gerekir ki bunun için bir sebepleri var. Selim'in kızının on yedi yaşına basmadan önce evlenmesi gerekiyor, aksi takdirde, yaşlı ve deli halasının kendisine bu şartla bıraktığı yaklaşık yüz bin Türk lirası civarındaki mirastan mahrum olacak. Ve altı hafta sonra on yedi yaşına giriyor! Ben de onlara, işinize gelsin ya da gelmesin, bu düğün gelecek ayın sonundan önce olmayacak dedim."

"Arkadaşınız Selim razı oldu mu?" diye sordu Van Mitten.

"Elbette!"

"Ya Ahmet?"

"Kolay olmadı. Güzel Amasya'ya hayran, ben de bunu anlıyorum. Onun zamanı var, iş güç peşinde değil. Siz bunu anlıyorsunuzdur herhalde Van Mitten, siz de evlisiniz güzel Madam Van..."

"Evet dostum Keraban," dedi Hollandalı, "aradan o kadar uzun zaman geçti ki zor hatırlıyorum."

"Van Mitten, Türkiye'de, bir Türk'e haremindeki kadınlar hakkında soru sormak yakışıksız bir davranıştır, ama bir yabancı söz konusu olduğunda bu mümkündür. Madam Van Mitten nasıllar?"

Arkadaşının bu nezaketinden biraz rahatsız olan Van Mitten cevap verdi:

"Çok iyi... çok iyi! Evet, iyi! Mesela her zaman keyifsiz! Bilirsiniz... Kadınlar..."

"Hayır bilmem," dedi Keraban Ağa gülerek. "Kadınlar! Asla! İşe gelince, ne kadar çok olsa azdır. Sigara tiryakilerimiz için Makedonya tütünü, nargile tiryakilerimiz için İran tütünü! Selanik, Erzurum, Lazkiye, Bafra, Trabzon'daki muhabirlerim ve tabii Rotterdam'daki dostum Van Mitten! Otuz yıldır, Avrupa'nın dört köşesine tütün balyaları yolluyorum."

"Tüttürüyorsunuz da!" dedi Van Mitten.

"Evet, hem de fabrika bacası gibi! Sorarım size, dünyada bundan daha güzel bir şey var mıdır?"

"Yoktur elbette, Keraban."

"Kırk yıldır tütün içiyorum dostum Van Mitten, çubuğuma ve nargileme sadığım! Benim haremim bunlardır, bir tömbeki değerinde kadın yoktur."

"Ben de sizinle aynı fikirdeyim!" diye karşılık verdi Hollandalı.

"Bu arada," diye devam etti Keraban, "madem artık benimle birliktesiniz, sizi bırakacak değilim! Kayığım beni Boğaz'ın karşı kıyısına geçirmek için gelecek. İftara Üsküdar'daki konağıma gidiyorum ve sizi de götürüyorum."

"Fakat..."

"Sizi de götürüyorum dedim! Benimle tartışacak mısınız şimdi?"

"Hayır, sizinle geliyorum dostum Keraban!" dedi Van Mitten, "tamamıyla size bağlıyım."

"Göreceksiniz," diye devam etti Keraban, "göreceksiniz, kendime çok güzel bir ev yaptırdım, Üsküdar tepesinin ortasında, serviler altında, Boğaz'a ve bütün İstanbul manzarasına hâkim! Gerçek Türkiye her zaman Asya tarafındadır. Burası Avrupa, ama orası Asya, bizim redingotlu ilericiler fikirlerini karşı tarafa geçiremezler! Bu fikirler Bogaz'ın sularında boğulur. İşte böyle, akşam yemeğini birlikte yiyoruz!"

"Bana ne isterseniz yapabilirsiniz!"

"Buna izin vermelisiniz!"

Sonra Keraban geri döndü:

"Nerede bu Nizib? Nizib! Nizib!.."

Bruno ile birlikte dolaşmakta olan Nizib efendisinin sesini duydu ve ikisi birden koşmaya başladılar.

"Eh! Bu kayıkçı," dedi Keraban, "kayığını alıp gelmeyecek mi?"

"Gelmeyecek mi?" dedi Nizib.

"Mutlaka sopalatacağım bu adamı!" diye haykırdı Keraban, "evet, yüz sopa attıracağım!"

"Yüz sopa mı!" dedi Van Mitten.

"Beş yüz!"

"Beş yüz mü!" dedi Bruno.

"Bin!.. Eğer karşı çıkan olursa..."

"Keraban Ağa," dedi Nizib, "kayıkçınızı gördüm. Sarayburnu'ndan şimdi ayrıldı, on dakikaya kalmaz, Tophane İskelesi'ne yanaşmış olur."

Keraban Ağa, Van Mitten'in kolunda, sabırsızlıkla ayaklarını yere vururken, Yarhud ve Scarpante de onu gözetlemeye devam ediyorlardı.

4

HİÇ OLMADIĞI KADAR İNATÇILIĞI TUTAN KERABAN AĞA OSMANLI YETKİLİLERİNE KAFA TUTAR

Bu sırada kayıkçı gelmişti ve Keraban Ağa'ya, kayığının iskelede beklediğini söyledi.

Boğaz'ın ve Haliç'in sularında binlerce kayıkçı vardır. Bunların kayıkları, önde ve arkada, her iki yöne de hareketi sağlayan birbirine paralel, on beş yirmi ayak uzunluğunda iki küreği olan, servi ya da kayın ağacından yapılmış, içi oymalı ya da boyalı sandallardır, iki kıtayı birbirinden ayıran bu muhteşem geçitte, bu zarif kayıkların ilerleyişini, karşı karşıya gelişini, birbirlerinin önüne geçişini seyretmek gerçek bir zevktir. Marmara Denizi'nden, Boğaz'ın kuzeyinde karşılıklı yer alan Rumeli Sarayı'yla Anadolu Sarayı'nın ötesine kadar olan sularda Büyük Kayıkçılar Loncası bu hizmeti üstlenmiştir.

Bu kayıkçılar genellikle, bürümcük denen ipekten bir gömlek, altın yaldızlı şeritlerle süslü canlı renklerde bir yelek, beyaz pamukludan bir dizlik, başlarına fes ve ayaklarına yemeni giyen, kollarını ve bacaklarını ise çıplak bırakan güzel adamlardı.

Keraban Ağa'yı her akşam Üsküdar'a götüren ve her sabah geri getiren kayıkçı, bu birkaç dakikalık gecikme yüzünden pek de iyi karşılanmadı kuşkusuz. Ancak soğukkanlı denizci fazla tepki vermedi ve iskeleye yanaşmış olan kayığı göstermekle yetindi.

Keraban, yanında Van Mitten, peşlerinde Bruno ve Nizib'le kayığa doğru giderken Tophane Meydanı'nda bir hareketlenme oldu.

Keraban Ağa durakladı:

"Ne oluyor?" diye sordu.

Bu sırada, etrafında halkı hizaya sokan korumalarıyla birlikte Galata semti zaptiye amiri meydana geldi. Trampet ve borazan sesleri duyuldu. Asyalı ve Avrupalı, birbirine benzemez birçok farklı unsurdan oluşan kalabalık yavaş yavaş sessizleşti.

"Yine şu gereksiz emirnamelerden biri muhakkak!" diye mırıldandı Keraban Ağa, her zaman ve her yerde kendi hukukunu sürdürmeye kararlı bir adam edasıyla.

Zaptiye amiri resmi mühürlü bir kâğıt çıkarıp yüksek sesle şu emirnameyi okudu:

"Zaptiye Reisi Müşir'in emriyle, bugünden itibaren, İstanbul'dan Üsküdar'a ya da Üsküdar'dan İstanbul'a gitmek için Boğaz'ı geçmek isteyen her şahıs ve her türlü yelkenli ve buharlı teknelerle kayıklar için on paralık bir vergi tesis olunmuştur. Vergiyi ödemeyi reddedenler, hapis ya da para cezasına çarptırılacaktır."

"İşbu emirname, cari ayın 16'sında sarayda tanzim olunmuştur."

"İmza: Müşir"

Adam başı yaklaşık beş santim* anlamına gelen bu vergi hoşnutsuzluk belirten bir takım mırıldanmalarla karşılandı.

* Eski bir Fransız para birimi, (ç.n.)

"Çok güzel, yeni bir vergi daha!" diye bağırdı, Padişah'ın bu mali kaprislerine alışık olduğu anlaşılan yaşlı bir Türk.

"On para! Yarım fincan kahve fiyatı!" dedi bir başkası.

Her yerde olduğu gibi Türkiye'de de insanların bir süre söylendikten sonra vergiyi ödeyeceklerini bilen zaptiye amiri meydanı terk etmek üzereyken Keraban onun yanına yaklaştı:

"Demek Boğaz'ı geçmek isteyen herkese yeni bir vergi, öyle mi?" dedi.

"Müşir'in emriyle!" diye cevap verdi zaptiye amiri, sonra da ekledi:

"Su işe bak! Şu zengin Keraban mı şikâyet ediyor?"

"Evet, zengin Keraban!"

"Nasılsınız Keraban Ağa?"

"Çok iyiyim... vergiler kadar iyi. Gerçekten bu emir uygulanacak mı?"

"Elbette, ilanından itibaren."

"Peki, her zaman yaptığım gibi, bu akşam kayığıma binip Üsküdar'a geçmek istesem?"

"On para ödeyeceksiniz."

"Her sabah ve her akşam Boğaz'ı geçtiğime göre?"

"Günde yirmi para ödeyeceksiniz," diye cevap verdi zaptiye amiri, "zengin Keraban için hiçbir şey değil!"

"Öyle mi?"

Nizib Bruno'nun kulağına fısıldadı: "Efendim başını belaya sokacak!"

"Emre uyması gerekiyor."

"O mu! Siz onu hiç tanımıyorsunuz!" Keraban Ağa kollarını kavuşturdu, zaptiye amirinin tam karşısında, gözlerinin içine bakarak, öfkelenmeye başladığını belli eden ıslık gibi bir sesle konuşmasını sürdürdü:

"Kayıkçım, kayığımın hazır olduğunu söyledi, yanımda arkadaşım Van Mitten, onun uşağı ve benimki olduğuna göre..."

"Kırk para eder," dedi zaptiye amiri, "tekrar ediyorum, bunu ödeyebilecek durumdasınız."

"Kırk parayı ödeyebilecek durumdayım, hatta yüz, bin, yüz bin, beş yüz bin de ödeyebilirim, ama hiçbir şey ödemeyeceğim ve yine de karşıya geçeceğim!"

"Keraban Ağa'ya zorluk çıkardığım için üzgünüm ama, vergiyi ödemeden geçemeyecek!"

"Ödemeden geçecek!"

"Hayır!"

"Evet!"

Dünyanın en laf anlamaz adamına laf anlatmaya cesaret eden Van Mitten araya girdi: "Dostum Keraban..."

"Beni rahat bırakın Van Mitten!" dedi Keraban öfkeyle. "Bu vergi, adaletsiz ve aşağılayıcı! Buna boyun eğmek zorunda değiliz! Asla, hayır, eski Türklerin hükümeti asla Boğaziçi'nin kayıklarına vergi koymaya cesaret edemezdi!"

"Ama paraya ihtiyacı olan yeni Türklerin hükümeti bunu yapmakta tereddüt etmedi!" diye cevap verdi zaptiye amiri.

"Göreceğiz!" diye bağırdı Keraban.

Zaptiye amiri, yanındaki erlere döndü:

"Yeni emirnamenin uygulanışına nezaret edeceksiniz."

Keraban ayağını yere vurarak seslendi:

"Gelin Van Mitten, siz de gelin Bruno, Nizip, sen de bizi takip et!"

"Kırk para eder!" dedi zaptiye amiri.

"Kırk sopa!" diye bağırdı öfkesi son haddine varan Keraban Ağa.

Fakat Tophane İskelesi'ne doğru ilerleyen Keraban, muhafızlar etrafını sarınca geldiği gibi geri dönmek zorunda kaldı.

"Bırakın beni!" diye bağırıyordu debelenerek, "dokunmayın bana, parmağınızın ucuyla bile dokunmayın! Evelallah geçeceğim buradan, cebimden tek bir para bile çıkmadan geçeceğim!"

"Geçeceksiniz, geçeceksiniz ama hapishanenin kapısından," diye karşılık verdi zaptiye amiri, giderek o da sinirlenmekteydi, "oradan çıkmak için de iyi bir para ödeyeceksiniz!"

"Üsküdar'a gideceğim!"

"Boğaz'ı geçerek gidemeyeceksiniz, başka türlü de gidilemeyeceğine göre..."

Yüzü kıpkırmızı olan Keraban Ağa, yumruklarını sıkarak cevap verdi:

"Öyle mi sanıyorsunuz? Üsküdar'a gideceğim ve Boğaz'ı geçmeyeceğim, tek bir para da..."

"Öyle mi?"

"Eğer mecbur kalırsam evet! Karadeniz'in çevresinden dolaşacağım."

Zaptiye amiri omuzlarını silkti:

"On para vermemek için yedi yüz fersah mı?" diye haykırdı.

"Yedi yüz fersah, bin, on bin, yüz bin fersah... Beş, iki, hatta bir para için!"

"Ama dostum..." dedi Van Mitten.

"Bir kere daha söylüyorum, beni rahat bırakın!" diyen Keraban bu müdahaleyi de engelledi.

"Çok güzel! İşte delirdi!" dedi Bruno kendi kendine.

"Türkiye'den çıkıp Kırım'ı geçeceğim, Kafkasya'yı aşacağım, Anadolu'ya ayak basacağım ve Üsküdar'a ulaşacağım, hem de sizin haksız verginiz için tek bir para bile vermeden!"

"Görelim bakalım!" dedi zaptiye amiri.

"Göreceğimizi gördük!" diye bağırdı Keraban öfkeyle, hemen, bu akşam yola çıkıyorum!"

Kaptan Yarhud, bu beklenmeyen tartışmaya kulak kesilmiş olan Scarpante'ye döndü: "Hay aksi şeytan! Bu yüzden planımız bozulabilir!"

"Sahiden de," diye karşılık verdi Scarpante, "bu inatçı adam bu düşündüğünü yaparsa Odesa'dan geçecektir ve bu arada da düğünün yapılmasına karar verebilir!"

Van Mitten, bir kere daha dostu Keraban'ı vazgeçirmeye çalıştı:

"Ama..."

"Beni rahat bırakın dedim size!"

"Ya yeğeniniz Ahmet'in düğünü?"

"Düğün yapılacak!"

Bunun üzerine Scarpante Yarhud'u bir kenara çekti:

"Kaybedecek bir saat bile yok!"

"Evet," dedi Maltalı kaptan, "yarın sabah Edirne'den trenle Odesa'ya gidiyorum."

Sonra, ikisi birlikte ortadan yok oldular.

Bu sırada, Keraban Ağa aniden uşağına döndü:

"Nizib?" dedi.

"Efendim?"

"Benimle gel, yazıhaneye gidiyoruz!"

"Yazıhaneye gidiyoruz!" dedi Nizib.

"Siz de gelin Van Mitten," diye ekledi Keraban.

"Ben mi?"

"Ve siz de Bruno."

"Ben..."

"Hep birlikte gideceğiz."

"Nasıl?" dedi, kulaklarını dikmiş olan Bruno.

"Evet, sizi Üsküdar'a yemeğe davet etmiştim," dedi Keraban, Van Mitten'e, "inşallah dönüşümüzde Üsküdar'da yemek yiyeceğiz."

Bu teklif karşısında şaşkınlıktan ne yapacağını şaşıran Hollandalı:

"Fakat bu en azından..." dedi.

"En azından bir ay sürer," dedi en ufak bir itirazı bile kabul etmeyeceği sesinden anlaşılan Keraban, "ama bir yıl da, on yıl da sürse, yemek davetimi kabul ettiniz ve bu yemeği yiyeceksiniz!"

"Bu arada yemek de soğur!" diye mırıldandı Bruno.

"Dostum Keraban, müsaade buyurun..."

"Hiçbir şeye müsaade etmiyorum Van Mitten, haydi gelin!"

Ve Keraban Ağa, meydanın sonuna doğru ilerlemeye başladı.

Van Mitten Bruno'ya döndü:

"Bu deli adama direnmenin hiçbir yolu yok!"

"Nasıl olur efendim, böyle bir kaprise boyun mu eğeceksiniz?"

"Ha buradayım, ha başka bir yerde Bruno, ne fark eder, Rotterdam'da olmadıktan sonra!"

"Ama..."

"Ve ben dostum Keraban'ın arkasından gittiğime göre, senin de benim arkamdan gelmekten başka çaren yok!"

"Karışık iş!"

"Gidelim!" dedi Keraban Ağa.

Ve, son bir kere, müstehzi gülüşü kendisini iyice öfkelendiren zaptiye amirine döndü:

"Gidiyorum, bütün emirnamelerinize rağmen, Üsküdar'a Boğaz'ı geçmeden gideceğim!"

"Böyle ilginç bir yolculuktan sonra, dönüşünüzde sizi karşılamaktan zevk duyarım!" diye karşılık verdi zaptiye amiri.

"Dönüşümde sizi karşımda bulmak benim için büyük bir keyif olacaktır!" dedi Keraban Ağa.

"Ama sizi uyarıyorum," diye ekledi zaptiye amiri, "döndüğünüzde vergi hâlâ yürürlükteyse..."

"Ne olacak?"

"Kişi başına on para vermedikçe, tekrar Boğaz'ı geçip İstanbul tarafına gelmenize izin vermeyeceğim!"

"Eğer haksız verginiz hâlâ yürürlükte olursa," diye cevap verdi Keraban Ağa, "cebimden bir para çıkmadan İstanbul'a geri dönmeyi bilirim!"

Keraban Ağa, Van Mitten'in koluna girip, Bruno ve Nizib'e kendilerini takip etmeleri için işaret etti ve haklarını savunmak konusunda böylesine inatçı olan bu eski düzen taraftarı Türk'ü alkışlayarak selamlayan kalabalığın arasında kayboldu.

Bu sırada, uzaklardan bir top sesi duyuldu. Güneş, Marmara Denizi ufkunda henüz batmış ve iftar vakti gelmişti, Padişah'ın sadık tebaası, artık bu uzun günün mahrumiyetlerini telafi edebilecekti.

İstanbul, sihirli bir değnek dokunmuşçasına birdenbire değişti. Tophane Meydanı'nın sessizliği yerini keyifli haykırışlara, neşeli bir gürültüye bıraktı. Sigaralar, çubuklar, nargileler ateşlendi,

havayı rayihalı bir duman kapladı. Kahveler, susamış ve acıkmış müşterilerle dolup taştı. Her çeşit kızartma, yoğurtlar, kaymaklar, kebaplar, fırından yeni çıkmış baklavalar, yaprak sarmalar, haşlanmış mısırlar, siyah zeytin fiçıları, havyarlar, tavuklu pilavlar, ballı tatlılar, şuruplar, şerbetler, kahveler, Şark dünyasında yenip içilen ne var ne yoksa hepsi dükkânların önündeki masalarda zuhur etti; bu sırada kahveciler, küçük gaz lambalarını yakıyorlardı.

Sonra, eski şehir ve yeni semtleri âdeta sihirli bir şekilde aydınlandı. Ayasofya, Süleymaniye, Sultan Ahmed camileri, Sarayburnu'ndan Eyüp sırtlarına kadar, dini ya da sivil bütün büyük binalar rengârenk ışıklarla taçlandı. Bir minareden diğerine uzanan mahyalarla, karanlık gökyüzünde Kuran'ın emirleri parlıyordu. Suyun üzerinde, dalgaların keyfine göre sallanan ışıklı kayıklar, gökkubbeden Boğaziçi'ne düşmüş yıldızlar gibi parlıyordu. Sahilde yükselen saraylar, Anadolu ve Rumeli kıyılarındaki yalılar, Üsküdar'da, eski Krizeopolis'te basamak basamak yükselen evler, sudaki akisleriyle birlikte yalnızca ışıktan çizgiler gibi görünüyordu.

Uzaktan duyulan tef, lavta, darbuka, rebap ve flüt sesleri akşam dualarına karışıyordu. Minarelerin tepesindeki müezzinler, şenlik içindeki şehrin üzerine yayılan "Allahü ekber" sesleriyle müminleri akşam namazına çağırıyorlardı.

5

KERABAN AĞA SEYAHATİ, KENDİ BİLDİĞİ GİBİ TARTIŞIR VE İSTANBUL'U TERK EDER

Avrupa Türkiye'si halihazırda üç ana bölgeye ayrılır: Rumeli (Trakya ve Makedonya), Arnavutluk, Teselya, bir de cizye veren bir eyalet olan Bulgaristan. Bogdan, Eflak ve Dobruca'dan oluşan Romanya Krallığı, Sırbistan ve Karadağ Prenslikleri 1878 Antlaşması'yla bağımsızlıklarını kazanmış, Avusturya ise Yenipazar Sancağı hariç Bosna'yı işgal etmiştir.

Karadeniz'in çevresini dolaşacağını iddia eden Keraban Ağa; Rumeli, Bulgaristan ve Romanya sahillerinden başlayarak Rus sınırına ulaşacak bir seyahat güzergâhı belirlemişti.

Böylece Besarabya, Kerson, Tarida ya da Çerkezistan'dan geçecek, eski Pontos Eukseinos'un* kuzeydoğu kıyılarını dönecek, Osmanlı-Rus sınırına kadar gelecekti.

* Pontos Hukseinos: Karadeniz'in eski adı. (ç.n.)

Ardından, Osmanlıların en inatçısı, Karadeniz'in güneyinden, Anadolu sahillerinden, yeni vergi için tek kuruş ödemeden Boğaz'ın Üsküdar kıyılarına ulaşacaktı.

Bu durumda, kat edilecek mesafe, 2800 km. veya Osmanlı fersahıyla yani bir beygirin normal adımla bir saatte aldığı mesafe olarak yirmi beş derecelik 700 fersahtı. 17 Agustos'la 30 Eylül arasında kırk beş gün olduğuna göre; Amasya'nın, halasından kalan yüz bin lirayı alabilmesi için evlenmesi gereken son tarih olan 30 Eylül'e yetişilmek isteniyorsa, yirmi dört saatte on beş fersah yol alınması gerekiyordu. Her halükârda, Keraban ve misafiri, kırk beş günden önce yalıdaki yemek masasına oturamayacaklardı.

Bununla birlikte, hızlı ulaşım imkânlarından yararlanarak, mesela demiryolu hatlarının bazı bölümlerini kullanarak seyahati kısaltmak ve zaman kazanmak mümkün olabilirdi. Böylece, İstanbul'dan trenle Edirne'ye gidilecek, oradan da Yanbolu'ya geçilecekti. Daha kuzeyde, Varna'dan Rusçuk'a giden demiryolunun Romanya bağlantısı kullanılacak, böylece Güney Rusya'ya geçilecek, Yaş, Kişinev, Harkov, Taganrog, Nahçevan yoluyla Kafkas sıradağlarına ulaşılacaktı. Nihayet, yolun Tiflis'ten Poti'ye, Karadeniz sahillerine uzanan, neredeyse Türk-Rus sınırına kadar gelen bir bölümüne gelecekti sıra. Asya Türkiye'sine geçildiğinde, Bursa'dan önce demiryolu yoktu, ama Bursa'ya varıldığında, Üsküdar'a ulaşan son bir hat kullanılabilirdi.

Ama Keraban Ağa'yı buna ikna etmenin yolu yoktu. Kırk yıldır Avrupa icatlarının istilasına bütün gücüyle karşı koyan bu eski Türk, bir tren vagonunun içine girip kendini modern sanayinin gelişmelerine kurban mı edecekti? Asla! Böyle bir geri adım atmaktansa bu yolu yürüyerek giderdi.

Bu yüzden, o akşam, Van Mitten'le birlikte Galata'daki yazıhaneye gittiklerinde bu konuda bir tartışma başladı.

Hollandalı'nın ağzından Osmanlı ve Rus ve demiryolları lafı çıkar çıkmaz Keraban Ağa önce omuzlarını silkerek cevap verdi, sonra da kati bir retle.

Aslında ev sahibini ikna etmek gibi bir umut taşımayan Van Mitten, biraz da nezaketen tekrar denedi:

"Bununla birlikte..."

"Ben hayır diyorsam hayırdır!" dedi Keraban Ağa. "Zaten siz benim misafirimsiniz, sizin sorumluluğunuz bana ait. Sizin tek yapmanız gereken, her şeyi bana bırakmaktır."

"Pekâlâ!" dedi Van Mitten. "Ama yine de, demiryolu kullanmadan, Boğaz'ı geçmeden ve Karadeniz turu da yapmadan Üsküdar'a gitmenin belki de çok basit bir yolu vardır?"

"Neymiş o?" dedi Keraban kaşlarını çatarak, "iyi bir yolsa eyvallah, eğer kötüyse kesinlikle olmaz."

"Mükemmel bir yol."

"O zaman hemen söyleyin! Yol hazırlıklarına başlamamız gerek, kaybedecek bir saatimiz bile yok!"

"Söyle ki, dostum Keraban, Karadeniz'in İstanbul'a en yakın limanlarından birine gideceğiz, oradan bir buharlı gemi kira..."

"Buharlı gemi mi!" diye bağırdı Keraban. Bu "buhar" kelimesinin onun aklını başından almak gibi bir özelliği vardı.

"Hayır... sadece bir gemi... basit bir yelkenli," diye çabucak ekledi Van Mitten, "bir tekne, bir karavel, bir çektiri, sonra da Anadolu limanlarından birine, mesela Kirpih'e gideriz. Bir kere kıyıya çıktık mı, bir gün içinde rahat rahat Üsküdar'da olur ve Müşir'in şerefine içeriz!" Keraban Ağa arkadaşının sözlerini hiç kesmeden dinledi. Bu gerçekten kabul edilebilir bir teklifti, hem böylece onurunu da korumuş olacaktı.

Fakat bu teklif karşısında Keraban Ağa'nın gözleri oynamaya başladı, parmakları arka arkaya açıldı kapandı ve Nizib'in pek de hayra alamet bulmayacağı bir şekilde yumruklarını sıktı.

"Van Mitten," dedi, "sizin bana tavsiyeniz, Boğaz'dan geçmemek için Karadeniz'den geçmem öyle değil mi?"

"Bence çok iyi olur," diye cevap verdi Van Mitten.

"Deniz tutması diye bir şeyden söz edildiğini duydunuz mu hiç!"

"Tabii ki duydum dostum."

"Ve tabii ki hiç başınıza gelmedi?"

"Hiç gelmedi. Zaten bu kadar kısa bir..."

"Bu kadar kısa mı! Yanılmıyorsam, bu kadar kısa, dediniz!"

"Yaklaşık altmış fersah."

"İster elli, ister yirmi, ister on, ister beş!" diye bağırdı zıtlaşma bir kere başlayınca her zamanki gibi iyice tahrik olan Keraban, "ister iki, ister bir, benim için fazla!"

"Yine de bir düşünün isterseniz..."

"Boğaz'ı bilir misiniz?"

"Evet."

"Üsküdar'dan karşıya yarım fersah ya var ya yok, öyle değil mi?"

"Evet öyle."

"İşte bu yolda bile Van Mitten, kayığımla karşıya geçerken hafif bir esinti çıksa beni deniz tutar!"

"Deniz mi tutar?"

"Evet, havuzda bile, banyoda bile beni deniz tutar! Şimdi bana bu yolu kullanmaktan söz edecek misiniz! Bir yelkenli, bir tekne, bir çektiri veya deniz üstünde giden herhangi bir alet kiralamaktan söz edecek misiniz! Edin bakalım!"

Hollandalı'nın bundan söz etmeye cesaret edemediğini ve bu deniz yolculuğu konusunun kapandığını söylemeye gerek yok.

Bu durumda bu yolculuk nasıl yapılacaktı? Türkiye içinde ulaşım zor fakat imkânsız değildi. Ara yollar üzerinde posta merkezleri bulunuyordu. Erzak ve gerekli konaklama malzemelerini tedarik ettikten sonra, bir rehberin yardımıyla atla seyahat etmeyi engelleyecek bir durum yoktu. En azından, bir posta tatarının arkasına takılmak mümkündü, ama tatarlar kısıtlı bir süre içinde bir noktadan diğerine ulaşmak zorunda olduklarından, onları takip etmek, uzun yollara alışık olmayanlar için imkânsız denmese bile, çok yorucu olurdu.

Keraban Ağa, tabii ki böyle bir Karadeniz turu düşünmüyordu. Hızlı gidecekti, evet, ama rahat gidecekti. Bu da sadece bir para meselesiydi ki, Galata'nın bu zengin tüccarı için para sorun olamazdı.

Her şeyi kabullenmiş olan Van Mitten sordu: "Pekâlâ, dostum Keraban, tren de vapur da kullanmayacağımıza göre nasıl yolculuk yapacağız?"

"Posta arabasıyla."

"Sizin atlarınızla mı?"

"Posta merkezlerinin atlarıyla."

"Bütün yol boyunca uygun at bulabilecek miyiz!"

"Bulacağız."

"Size pahalıya mal olacak!"

"Neye mal olacaksa olacak!" diye cevap verdi sinirlenmeye başlayan Keraban Ağa.

"Bu iş için bin, belki bin beş yüz Türk lirası* harcayacaksınız!"

* Türk lirası 23 frank değerinde bir altın paradır ki bu da, her biri 22 santim civarında 100 para eder. (J.V.)

"Olsun! Binlerce lira da gerekse, milyonlarca lira da gerekse fark etmez!" diye bağırdı Keraban, "evet! gerekirse milyonlarca lira harcayacağım! İtirazlarınızı bitirdiniz mi?"

"Evet," diye cevap verdi Hollandalı.

"Zamanı gelmişti zaten!"

Bu son kelimeler öyle bir tarzda söylenmişti ki Van Mitten'in artık susmaktan başka çaresi kalmadı.

Yine de buyurgan ev sahibine, böyle bir yolculuğun hatırı sayılır miktarda para gerektireceğini, Rotterdam'dan, İstanbul'da bankaya yatırılacak önemli bir meblağ beklediğini, şu anda üzerinde fazla para olmadığını... vs. hatırlattı.

Bunun üzerine Keraban Ağa; yolculuk masraflarının kendisine ait olduğunu, Van Mitten'in onun misafiri olduğunu, bu zengin Galata tüccarının misafirlerine para harcatmak gibi bir âdeti olmadığını... vs. söyleyerek onun ağzını kapattı.

Bu *et cætera** üzerine Hollandalı sustu ve çok da iyi etti.

* *et cætera:* (Lat.) Vesaire, (yhn.)

Eğer Keraban Ağa'nın, daha önce çok kullandığı İngiliz yapımı eski arabası olmasaydı, bu uzun ve zor yolculuk için, çoğu zaman öküzler tarafından çekilen Türk tipi bir arabaya razı olmak zorunda

kalınacaktı. Ama Rotterdam seyahatinde kullandığı eski posta arabası garajında bekliyordu ve gayet iyi durumdaydı.

Bu arabada üç kişi rahatça seyahat edebilirdi. Arabanın ön tarafında, yayların arasında, dingilin üzerinde, erzak ve eşyalar için kocaman bir sandık vardı. Ana bölümün arka tarafında ikinci bir sandık ve bunun üzerinde, içinde iki uşağın rahatça oturabileceği ayrı bir bölüm daha bulunmaktaydı. Bu bir posta arabası olduğundan, arabacı için ayrı bir bölüm yoktu.

Bu eski araba bu haliyle muhakkak ki modern arabacılık sanatından anlayanları güldürecekti. Ancak, sağlam dingillerin üzerinde, geniş camlarıyla, kalın tekerlek parmaklıklarıyla, ne çok sert ne çok yumuşak birinci sınıf çelik yaylarıyla, şehir dışındaki bozuk yollara meydan okuyabilecek kadar sağlamdı.

Sonuçta Van Mitten ve arkadaşı Keraban camla ve kumaşla korunan rahat bölümde oturmak, Bruno ve Nizib de önüne çerçeveli bir cam yerleştirilebilecek olan arka bölüme tünemek suretiyle, bu ulaşım aracıyla Çin'e kadar gidebilirlerdi. Neyse ki Karadeniz, Pasifik kıyılarına kadar uzanmıyordu, aksi takdirde Van Mitten Çin İmparatorlugu'nu da görmüş olacaktı.

Hazırlıklar hemen başladı. Keraban Ağa, tartışmanın ateşli bir anında söylediği gibi hemen o akşam yola çıkamayacaksa bile, en azından ertesi sabah, şafakla birlikte hareket etmek istiyordu.

Bir gece, bütün yol hazırlıklarını tamamlamak ve işleri ayarlamak için fazla sayılmazdı. Bu yüzden oruçlu geçen uzun bir günün ardından lokantalara, kahvelere gitmek üzere olan yazıhane çalışanları da seferber edildi. Nizib de devamlı sağa sola koşuyordu.

Bruno'ya gelince, o da, Van Mitten'in ve kendisinin eşyalarını yazıhaneye taşımak için, sabah yerleştikleri, Beyoğlu'nda, Cadde-i Kebir'de bulunan Peşte Oteli'ne geri dönmek zorunda kaldı. İtaatkâr Van Mitten, arkadaşının gözleri hep üzerinde olduğundan, onun yanından ayrılmaya cesaret edememişti.

Bruno, yazıhaneden ayrılırken Van Mitten'e sordu:

"Efendim, bu karar kesin mi?"

"Bu deli adamla birlikteyken başka ne yapabiliriz?" diye cevap verdi Van Mitten.

"Gerçekten Karadeniz turu yapacak mıyız?"

"Eğer dostum Keraban yolda fikir değiştirmezse, ki bu da pek ihtimal dahilinde değil."

"Panayırlarda üstüne vurulan 'Türk kafaları* arasında bile," dedi Bruno, "bu kadar serti yoktur herhalde."

* Türk kafası: Eski dönemlerde, Avrupa'da, fuarlarda ve panayırlarda oynanan bir oyunda kullanılan ve vurarak düşürülmeye çalışılan kafa şeklindeki bir tür oyuncak, (ç.n.)

"Karşılaştırman saygılı değilse bile çok doğru Bruno," diye devam etti Van Mitten. "Bu kafaya yumruk vursam yumruğum dağılır!"

"Oysa İstanbul'da dinlenebileceğimi umuyordum efendim!" dedi Bruno. "Yolculuklar ve ben..."

"Bu bir yolculuk değil Bruno," diye karşılık verdi Van Mitten, "bu sadece, dostum Keraban'ın yemek yemek üzere evine gitmek için tuttuğu bir başka yoldur."

Durumu bu şekilde değerlendirmek Bruno'yu pek sakinleştirmedi. Hareketten pek hoşlanmayan bu adam, haftalar, belki aylar boyunca hareket halinde olacak, kendisini pek az ilgilendiren çeşitli ülkelerden geçecekti. Onun ilgilendiği daha çok, bu yolculuğun zorlukları ve tehlikeleriydi. Üstelik, bu uzun yolun getireceği yorgunluklar yüzünden zayıflayacak ve her zaman korumaya çalıştığı yüz

altmış yedi librelik ağırlığının altına düşecekti.

Bunun üzerine, Bruno'nun bitmek bilmez ve acıklı nakaratı bir kere daha efendisinin kulaklarında yankılandı:

"Başınız belaya girecek Mösyö, bir kere daha söylüyorum, başınız belaya girecek!"

"Göreceğiz," diye cevap verdi Hollandalı, "şimdi git bagajları getir. Ben de diğer ülkeler hakkında bilgi sahibi olmak için bir rehber kitap ve izlenimlerimi yazmak için bir defter alacağım. Bruno, sonra buraya gelip dinlenirsin."

"Ne zaman?"

"Karadeniz turunu tamamladıktan sonra, mademki kaderimiz bu!"

Bir Müslümanın reddetmeyeceği bu kaderci düşünce üzerine Bruno başını salladı ve yazıhaneden ayrılıp otele gitti. Aslında bu yolculukta, onun için iyi hiçbir şey yoktu.

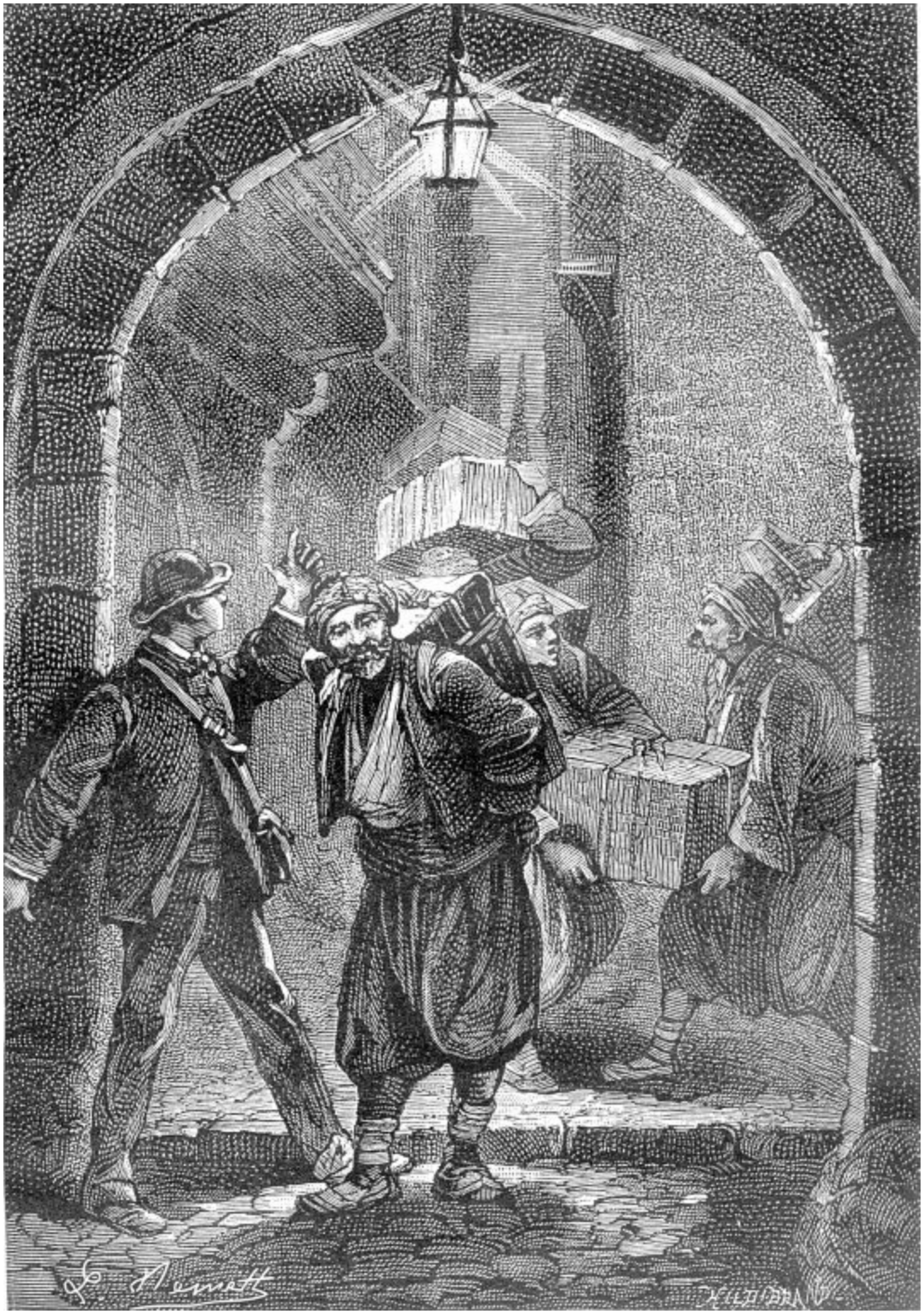
Bruno iki saat sonra, yüklerini sağlam kayışlarla sırtlarına bağlamış hamallarla birlikte geri döndü. Keçe kumaştan elbiseler giymiş olan bu yerliler, yün çoraplarıyla, başlarında, etrafına rengârenk işlemeli ipekler sarılı külahlarıyla ve ayaklarında çarıklarıyla, aynen Theophile Gautier'nin dediği gibi "iki ayaklı, hörgüçsüz develer"di.

Yine de, sırtlarında taşıdıkları yükler yüzünden kambur duruyorlardı. Bütün bu yükler yazıhanenin avlusuna yığıldı ve buraya getirilmiş olan arabaya yüklenmeye başlandı.

Bütün bunlar olurken Keraban Ağa da, özenli bir tüccar olarak, işlerini düzene sokmakla meşguldü. Kasanın durumunu gözden geçirdi, günlük işlemleri kontrol etti, idare amirine gereken talimatları verdi, birkaç mektup yazdı ve 1862'den itibaren kâğıt paranın hiçbir değeri kalmadığından, yanına büyük miktarda altın aldı.

Keraban Ağa, Moskof İmparatorluğu sahillerinden geçerken, belirli bir miktar Rus parasına ihtiyaç duyacağından, Osmanlı paralarını zaten yolunun üzerinde bulunan Odesa'da, Banker Selim'de bozdurmayı düşünüyordu.

Hazırlıklar hızla tamamlandı. Arabanın sandıkları erzakla doldurulduu. Nelerle karşılaşılabileceği bilinmediğinden ve her türlü duruma karşı hazırlıklı olmak gerektiğinden, arabaya birkaç silah da kondu. Keraban Ağa, bir Van Mitten, bir de kendisi için iki nargile almayı da ihmal etmedi, bu, aynı zamanda tütün tüccarı da olan bir Türk için vazgeçilmez aletlerden biriydi.

Atlar ise, hemen o akşam ısmarlanmıştı ve şafakta hazır olacaklardı. Gece yansından güneşin doğuşuna kadarki birkaç saat de yemek yemek ve dinlenmekle geçti. Ertesi gün, Keraban Ağa kalk işareti verir vermez herkes yataktan fırladı ve yolculuk kıyafetlerini sırtına geçirdi.

Hayvanları koşulmuş, yükünü almış, sürücüsü yerine yerleşmiş olan araba, yolcularını bekliyordu.

Keraban Ağa, yazıhane çalışanlarına son talimatlarını verdi. Artık, yola çıkmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı.

Van Mitten, Bruno ve Nizib yazıhanenin geniş avlusunda sessizce bekliyorlardı.

Van Mitten, dostu Keraban'a son bir kere sordu:

"Anlaşılan karar kesin!"

Keraban cevap olarak kapısı açık duran arabayı gösterdi.

Van Mitten, ayağını arabanın basamağına koydu, başım hafifçe eğdi ve arabanın içine, sol tarafa

yerleşti. Keraban Ağa onun yanında yerini aldı. Nizib ve Bruno arka tarafa tırmandılar.

Araba tam gürültüyle hareket edeceği sırada, "Eyvah, mektubum!" dedi Keraban Ağa.

Ve arabanın camını indirip, çalışanlardan birine, hemen o sabah postaya verilmek üzere bir mektup uzattı.

Mektup Üsküdar'daki konağın aşçısına yazılmıştı ve şu cümleleri içeriyordu: "Akşam yemeğini dönüşte yiyeceğim. Yemek listesini şu şekilde değiştirin: Yoğurtlu çorba, baharatlı koyun budu. Sakın çok pişmiş olmasın."

Araba sarsılarak mahallenin sokaklarından indi, Valide Sultan Köprüsü üzerinden Haliç'i geçti ve Yenikapı'dan şehir dışına çıktı.

Keraban Ağa yola düşmüştü! Allah onu korusun!

6

YOLCULAR ÖZELİKLE TUNA DELTASINDA BAZI ZORLUKLARLA KARŞILAŞMAYA BAŞLAR

Avrupa Türkiye'si idari açıdan, Sultan tarafından tayin olunan ve bir tür genel idareci olan valilerce yönetilen vilayetlere bölünmüştür. Vilayetler, mutasarrıf tarafından idare edilen sancaklara, sancaklar kaymakam tarafından idare edilen kazalara, kazalar müdür ya da seçilmiş belediye başkanı tarafından idare edilen nahiyelere ayrılır. Bu idari teşkilat, hemen hemen Fransa'dakinin aynısıdır.

Sonuçta Keraban Ağa'nın, İstanbul'dan sınıra kadar kat edilecek yol boyunca, Rumeli vilayeti yöneticileriyle ya çok az ilişkisi olacak ya da hiç olmayacaktı. Bu yol, Karadeniz sahillerinden en az uzaklaşan yoldu ve mesafeyi mümkün olduğu kadar kısaltıyordu.

Yolculuk için güzel bir hava vardı. Bu, oldukça düz coğrafyada, hiçbir engelle karşılaşmadan esen deniz rüzgârı tatlı bir serinlik veriyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun güney bölgelerinde bol ürün veren mısır, çavdar, arpa tarlaları ve bağlar yol boyunca uzanıyordu, ardından meşe, çam, kayın, gürgen ormanları, sonra, Avrupa'nın aynı enlemlerdeki aşağı kısımlarında olduğu gibi orada burada toplanmış çınar, defne, incir, keçiboynuzu ağaçları, denize daha yakın yerlerde ise nar ağaçları ve zeytinlikler geliyordu.

Araba Yenikapı'dan çıktıktan sonra İstanbul-Şumnu yoluna girdi, ki Şumnu'da, Kırkkilise üzerinden Edirne'ye giden bir yol ayrılıyordu. Bu yol, Osmanlı İmparatorlugu'nun merkeziyle olan bağlantısı dolayısıyla Avrupa Türkiye'sinin ikinci başkenti sayılan Edirne'ye giden demiryolunu takip ediyor, hatta birçok noktada onunla kesişiyordu.

Atlı araba tam, demiryolu boyunca giderken yanından bir tren geçti. Bir yolcu aceleyle vagonunun kapısından başını çıkardı ve Keraban Ağa'nın güçlü atlarla çekilen arabasını fark etti.

Bu yolcu, Maltalı Kaptan Yarhud'dan başkası değildi, Odesa'ya gidiyordu ve trenin sürati sayesinde, Ahmet'in amcasından çok daha önce orada olacaktı.

Van Mitten, buhar gücüyle ilerleyen katarı arkadaşına göstermekten kendini alamadı.

Keraban, âdeti olduğu üzere omuzlarını silkti.

"Hızlı gidiyorlar, dostum Keraban!" dedi Van Mitten.

"Önemli olan varmak!" diye cevap verdi Keraban Ağa.

Yolculuğun bu ilk gününde tek bir saat bile kaybedilmedi. Biraz da paranın sayesinde, posta merkezlerinde, atlar değiştirilirken de hiçbir zorlukla karşılaşılmadı; arabacılara gelince, bu kadar cömert bir ağanın arabasını sürmek için hiç de nazlanmıyorlardı.

Marmara Denizi'ne dökülen akarsuların akış yolundan, Çatalca ve Büyükhan'dan, Çorlu Vadisi'nden, Yeniköy kasabasından, sonra da, efsaneye inanmak gerekirse vaktiyle başkente su taşıyan yeraltı kanallarının bulunduğu Galata Vadisi'nden geçtiler.

Akşam olunca araba Saray kasabasında yalnızca bir saat durdu. Sandıklarda bulunan gıda maddelerini, yiyecek bulmanın daha zor olduğu bölgelere saklamak uygun olacağından, Saray'da mükellef bir akşam yemeği yendi ve hemen yola devam edildi.

Bruno, bütün geceyi arka bölümde geçirmenin biraz zor olacağını düşünüyorsa da Nizib bunu tamamen doğal buluyordu ve öyle rahat bir uykuya daldı ki, bu uyku yol arkadaşına da sirayet etti.

Vize yakınlarında, sarp yamaçlardan ve vadideki bataklık araziden kaçmak için yolun yılankavi bir şekil alması sayesinde gece olaysız geçti. Van Mitten, yedi bin kişilik nüfusunun neredeyse tamamı Rum olan ve Ortodoks bir piskoposa da ev sahipliği yapan bu küçük kasabayı göremediği için çok üzgündü. Ama zaten buraya gezip görmek için gelmiş değildi, seyahat izlenimlerini toplamak gibi bir tasası olmayan azametli Keraban Ağa'ya refakat etmek için buradaydı.

Akşam, saat beş civarında, Pınarhisar, Lena, Üsküp kasabalarını geçtikten sonra, zamanında bu bölgede faaliyet gösteren bir haydut çetesinin kurbanlarının mezarlarıyla dolu küçük bir ormanın etrafından dolaştılar, sonra da, on altı binlik nüfusuyla oldukça önemli bir şehir olan Kırkkilise'ye ulaştılar. Burada bulunan çok sayıdaki dini yapı şehrin adını doğruluyordu. Dibinde de yamaçlarında

da evlerin yer aldığı küçük bir vadi üzerine kurulmuş olan şehri Van Mitten, peşinde sadık uşağı Bruno ile birkaç saatte gezdi.

Araba, Keraban Ağa ve beraberindekilerin geceyi geçireceği oldukça temiz ve düzenli bir otelin avlusuna çekildi. Güneşin doğmasıyla birlikte yeniden yola koyuldular.

19 Ağustos günü sürücüler Karapınar kasabasını geçtikten sonra, gece geç saatte, aynı adı taşıyan körfez üzerinde kurulu Burgaz kasabasına geldiler. Yolcular o gece posta arabalarını aratacak çok basit bir handa kaldılar.

Ertesi sabah, Karadeniz sahilinden ayrılan yolu takip ederek Aydos kasabasına, akşam da Şumnu'dan Varna'ya giden küçük demiryolu hattının duraklarından biri olan Paravadi'ye ulaştılar. Böylece, Dobruca'nın güney ucundan, Balkan sıradağlarının son kolunun eteklerinden Bulgaristan eyaletine girdiler.

Bu son derece engebeli bölgede, bazen bataklık vadilerden, bazen kıvrımları arasından arabanın güçlükle yol aldığı dev su bitkileriyle dolu ormanlardan, toprağın üstüne konmuş çulluklar ve suçullukları arasından geçerken bin bir güçlükle karşılaştılar.

Bilindiği gibi Balkanlar önemli bir dağ sırası teşkil etmektedir. Rumeli'yle Bulgaristan arasında Karadeniz'e doğru uzanırken, kuzey bölümünden birçok dağ kolu ayrılır ki bu engebelilik neredeyse Tuna'ya kadar hissedilir.

Keraban Ağa burada, ne kadar sabırlı olduğunu görmek için çetin bir tecrübe fırsatı yakalamıştı.

Dobruca'ya inmek için sıradağların üç bölümünü aşmak gerektiğinde, neredeyse yanaşılmayacak kadar sarp yamaçlar, atların birlikte giremeyeceği sert dönemeçler, bir arabadan çok bir atın geçişine uygun uçurum kenarındaki dar yollar hem zaman kaybettiriyor, hem de sinirlerin gerilmesine ve karşılıklı suçlamalara sebep oluyordu. Çoğu zaman atları çözmek, zor geçişlerde arabayı çekebilmek için yolları desteklemek gerekiyordu, tabii bu desteğin çok daha fazlası da, bol miktarda gümüş para olarak, geri dönme tehdidi savuran arabacıların cebine gidiyordu.

İmparatorluğun yollarının bu hale gelmesine sebep olan ve eyaletlerdeki yolların seyre elverişli olup olmadığı konusunda pek de kaygı duymayan hükümete verip veriştirecek fırsatı bulmuş olan Keraban Ağa keyifliydi. Bununla beraber Divan, iş vergiye, harca, her türlü eziyete geldi mi hiç de geri durmuyordu! Boğaz'ı geçmek için on para! Bir sabit fikre takılmış gibi, devamlı aynı noktaya geliyordu! On para! On para!

Van Mitten, ne olursa olsun, yol arkadaşına cevap vermemeye dikkat ediyordu. Bir fikir ayrılığıyla ortalık karıştığında, Van Mitten onu sakinleştirmek için özellikle Türk Hükümeti'ne ve genel olarak bütün hükümetlere demediğini bırakmıyordu.

"Ama yine de," diyordu Keraban, "Hollanda'da böyle bir suistimal olması mümkün değil!"

"Tam tersi, mümkün dostum Keraban," diye cevapladı her şeyden önce arkadaşını sakinleştirmeye çalışan Van Mitten.

"Hayır dedim size!" diye devam ediyordu öteki, "böyle haksızlıkların yalnızca İstanbul'da mümkün olduğunu söylemek isterim. Mesela Rotterdam'da kayıklar üzerinden vergi almak hiç düşünülmüş müdür?"

"Bizde kayık yok ki!"

"Bu önemli değil!"

"Nasıl önemli değil?"

"Sizde kayık olsaydı bile, kralınız onlar üzerinden vergi almaya asla cesaret edemezdi. Şimdi siz, bu yeni Türklerin kurduğu hükümetin, dünya yüzündeki en kötü idare olmadığını mı iddia

edeceksiniz?"

Yeni bir tartışmanın başlamak üzere olduğunu sezen Van Mitten kısa kesti:

"En kötüsü, kesinlikle en kötüsü!"

Ve bu meseleyi henüz basit bir konuşmayken tamamıyla kapatmak için, Hollanda tipi uzun piposunu çıkardı. Bunu görünce Keraban Ağa da nargile dumanıyla kendisini avutmak istedi. Çok geçmeden arabanın içi dumanla doldu ve bu dumanın dışarıya süzülebilmesi için camları indirmek gerekti. Sonunda, tütünün rehavet verici etkisine teslim olan inatçı yolcu, yeni bir olay kendisine gerçekleri hatırlatana kadar sessizliğini ve sükûnetini korudu.

Bu yarı-vahşi ülkede, mola verilecek uygun bir yer bulunamadığından 20 Agustos'u 21 Agustos'a bağlayan gece arabada geçirildi. Sabaha doğru, Balkan sıradağlarının son kolları da geride bırakıldı ve Romanya sınırına, arabalar için daha elverişli yollara sahip Dobruca topraklarına gelindi.

Bu bölge, Tuna'nın geniş bir kıvamıyla oluşmuş bir yarımadaya benzer. Tuna, kuzeyde Galatz'a doğru yükseldikten sonra, doğuya, Karadeniz'e doğru ilerler ve birçok kola ayrılarak buradan denize dökülür. Bu bölgeyle Balkan Yarımadası'ın birbirine bağlayan bu kıstak, Tchernavoda ile Köstence arasındaki bölgenin bir kısmıyla sınırlıdır. Burada, Tchernavoda'dan hareket eden, en fazla on beş on altı fersah uzunluğunda bir demiryolu hattı bulunmaktadır. Demiryolunun güneyindeki bölge, topografik açıdan kuzeyindekiyle aynıdır ve denebilir ki, Dobruca ovaları Balkan sıradağlarının son kolunun eteklerinden başlar.

Toprağın, üzerine ilk kim yerleşirse ona ait olduğu bu verimli bölgeye Türkler "verimli ülke" derler. Çobanlıkla uğraşan Tatarlar, yerleşmemiş olsalar bile bu topraklardan gelip geçmişlerdi, nehir kıyısındaysa Ulahlar yaşıyorlardı. Osmanlı İmparatorluğu burada, neredeyse hiçbir engebesi olmayan vadileriyle geniş topraklara sahiptir. Bu bölge daha çok, Tuna'nın ağzındaki ormanlara kadar uzanan bir vadiler zinciri arz eder.

Ne sarp kıyıları, ne dik yokuşları olan bu topraklar üzerindeki yollar, arabaya daha hızlı gitme imkânı veriyordu. Artık, atları arabaya koşarken sürücülerin söylenmeye hakkı yoktu, söyleniyorlarsa da bunu sırf alışkanlıklarını kaybetmemek için yapıyorlardı.

Sonuçta rahat ve hızlı yol almıyordu. 21 Agustos'ta, öğlen on ikide Kozluca'da arabanın atları değiştirildi ve aynı gece Pazacık'a ulaşıldı.

Keraban Ağa, maiyetindekilerin biraz dinlenebilmesi için geceyi burada geçirmeye karar verdi. Bu durumdan en çok hoşnut olan, hiçbir şey söylememeye özen gösteren Bruno idi.

Ertesi sabah, güneşin ilk ışıklarıyla birlikte, atları yeni değiştirilmiş olan araba, yeraltı sularıyla beslenen ve Tuna'nın su seviyesinin düşük olduğu dönemlerde bu nehre boşalan, bir tür geniş huni denebilecek Karasu Gölü'ne doğru hızla ilerlemeye başladı. On iki saatte yaklaşık yirmi dört fersah kat edildi ve akşam saat sekize doğru yolcular, Köstence-Tchernavoda demiryolu üzerinde, yeni bir şehir olduğu halde, yirmi binlik nüfusuyla şimdiden gelecek vaat eden Mecidiye'nin istasyonu önünde durdular.

Burada, gecenin geçirileceği hana gidebilmek için demiryolunu hemen geçmek mümkün olmadı ve dolayısıyla Keraban Ağa'nın epeyce canı sıkıldı. Demiryolunun üzerinde bir tren duruyordu ve geçebilmek için, koskoca bir çeyrek saat boyunca beklemeleri gerekti.

Bu vesileyle, sadece kendi araçlarına binmek ahmaklığını gösteren yolculara eziyet etmekle kalmayıp, onların yerinde olmayı reddedenleri de yolundan alıkoyan ve her şeye hakları olduğunu zanneden demiryolu idaresi hakkında şikâyetler, suçlamalar başladı.

"Her halükârda, benim başıma hiçbir zaman bir tren kazası gelmeyecek!" dedi Keraban Van

Mitten'e.

Saf Hollandalı ihtiyatsızca cevap verdi:

"Kim bilir!"

"Ben bilirim!" dedi Keraban Ağa, bütün muhtemel tartışmaları başlamadan bitirecek bir ses tonuyla.

Sonunda tren Mecidiye istasyonundan ayrıldı, bariyerler açıldı, araba geçti ve yolcular, Sultan Abdülmecid'in adıyla şereflenmiş olan bu şehrin rahat hanında dinlenebildiler.

Ertesi gün, ıssız bir çeşit ovanın içinden geçerek kazasız belasız Babadağ'a ulaştılar ama o kadar geç olmuştu ki, gece boyunca yolculuğa devam etmeyi uygun bulmadılar. Akşam, saat beşe doğru, Boğdan'ın en önemli şehirlerinden biri olan Tulça'da durdular.

Çerkezlerin, Nogayların, Acemlerin, Kürtlerin, Bulgarların, Romenlerin, Rumların, Ermenilerin, Türklerin ve Yahudilerin bir arada yaşadığı otuz kırk bin nüfuslu bu şehirde, Keraban Ağa, az buçuk rahat bir otel bulmakta zorlanacak değildi. Zorlanmadı da. Van Mitten, arkadaşından izin alarak, küçük bir dağ sırasının kuzey yamacına yayılmış, nehrin genişlemesiyle oluşmuş bir körfezin içinde yer alan ve hemen hemen İsmail şehri karşısında yükselen ilginç Tulça'yı gezme fırsatı buldu.

Ertesi gün, 24 Agustos'ta araba Tulça önünden Tuna'yı geçti ve bu nehrin iki büyük koldan oluşan deltasına girdi. Tulça kolu diye bilinen birinci kolda buharlı vapurlar işler; daha kuzeyde bulunan ikinci kol, İsmail ve Kilya'dan geçtikten sonra beşe ayrılarak daha aşağıdan Karadeniz'e ulaşır, işte buna Tuna ağzı denir.

Kilya'nın ve sınırın ötesinde, on beş fersah kadar kuzeydoğuya uzanan ve Karadeniz sahillerinin bir kısmını da içine alan Besarabya bulunur.

Şunu da belirtmek gerekir ki, bilimadamları arasında birçok ihtilaf yaratmış olan "Tuna" adının nereden geldiği meselesi, Keraban Ağa ile Van Mitten arasında tamamıyla coğrafi bir tartışmaya sebep oldu. Yunanlıların Hesiodos zamanında bu nehri İster ya da Hister adıyla bildikleri, "Danuvius" adının Roma orduları tarafından verildiği ve ilk olarak Sezar'ın nehri böyle adlandırdığı, Trakların dilinde bu kelimenin "bulutlu" anlamına geldiği, bu adın Keltçe, Sanskritçe, Zentçe, Yunanca kökenli olduğu, Profesör Bopp'un haklı olmakla beraber Profesör Windishmann'ın haksız olmadığı gibi iddialar üzerine yapılan tartışmalardan sonra Keraban Ağa, her zaman olduğu gibi, Tuna kelimesinin, hızlı ırmak anlamı taşıyan Zentçe "asdanu" kelimesinden geldiğini söyleyerek rakibini susturdu.

Fakat ne kadar hızlı akarsa aksın, açtığı çeşitli yataklardaki suların oluşturduğu su kütlesini akıtmak için akış hızı yeterli olmuyor ve her zaman su taşkınlarını hesaba katmak gerekiyordu. Fakat Keraban Ağa, bu konuda uyarılmış olmasına rağmen, inadı yüzünden bunu hesaba katmayarak arabasını geniş deltaya sürdü.

Keraban Ağa bu ıssızlık içinde yalnız değildi. Bol miktarda ördek, yabani kuş, karaleylek, balıkçıl, kuğu, pelikan onun etrafında kortej oluşturmuştu. Fakat Keraban'ın unuttuğu bir şey vardı; burada bunca uzunbacaklı ve perdeayaklı su kuşunun bulunmasının sebebi, yağmur mevsiminden sonraki büyük taşkınlar döneminde sık sık sular altında kalan bu bölgede dolaşabilmek için uzun bacakların ve perde ayakların gerekli olmasıydı.

Oysa ki atların ayakları, son taşkınlarla iyice çamur haline gelmiş bu topraklar üzerinde adım atmaya uygun değildi. Tuna'nın Sulina'dan Karadeniz'e dökülen bu kolunun öte tarafında, üzerinde kullanılması neredeyse imkânsız bir yolun bulunduğu geniş bir bataklıktan başka bir şey yoktu. Sürücülerin tavsiyelerine ve Van Mitten'in de onlara katılmasına rağmen Keraban Ağa ilerleme emri

verdi ve tabii bu emre itaat etmek gerekti. Sonunda olan oldu ve akşama doğru araba, atların çekmesinin mümkün olmayacağı bir şekilde, tamamıyla çamura saplandı.

Kendini fikir beyan etmek zorunda hisseden Van Mitten:

"Bu bölgede yollar yeterince bakımlı değil!" dedi.

"Yollar nasılsa öyle!" diye cevap verdi Keraban, "böyle bir hükümetin idaresi altında nasıl olabilirse öyle!"

"Belki de geri dönüp başka bir yoldan gitmeyi denesek daha iyi olur."

"Tam tersi ilerlemeye devam etmemiz ve yolumuzda hiçbir değişiklik yapmamamız daha iyi olur!"

"Fakat nasıl devam edeceğiz?"

"Nasıl mı," dedi inatçı adam, "birisini en yakın kasabaya takviye at bulmaya yollayacağız. Ha arabanın içinde yatmışız, ha bir handa, hiç önemi yok!"

Söylenecek hiçbir şey kalmamıştı. Arabacı ile Nizib, çok da yakın olmayan en yakın kasabayı aramaya gittiler. Büyük ihtimalle, ancak güneş doğarken geri dönmüş olacaklardı. Keraban Ağa, Van Mitten ve Bruno, orta Avustralya'nın derinliklerindeki kuş uçmaz kervan geçmez çöller kadar ıssız bu geniş bozkırda geceyi geçirmek zorundaydılar. Neyse ki, tekerleklerinin yarısına kadar çamura gömülmüş olan araba daha fazla batma tehlikesi taşımıyordu.

Gece çok karanlıktı. Karadeniz rüzgârının sürüklediği, yoğunlaşma halindeki alçak bulutlar gökyüzünde hızla ilerliyordu. Yağmur yağmıyorsa da, ıslak topraktan yükselen yoğun rutubet, kutup sisi gibi etrafı ıslatıyordu. On adım ötesi görünmüyordu. Bataklıktan yükselen koyu buharın içinde arabanın iki feneri öyle zayıf bir ışık veriyordu ki, bunları söndürmek belki de daha iyiydi.

Gerçekten de bu ışık, bazı istenmeyen ziyaretçileri çekebilirdi. Van Mitten bu konudaki fikrini söyleyince laf anlamaz arkadaşı kendisini tartışma çıkarmak zorunda hissetti ve tartışmanın sonucunda tabii ki Van Mitten'in teklifi kabul edilmedi.

Hollandalı haklıydı ve biraz aklını kullanarak yol arkadaşına fenerlerin yanık bırakılmasını teklif etmiş olsaydı, muhakkak ki Keraban Ağa onları söndürecekti.

7

ATLAR, ARABACININ KIRBACIYLA YAPMADIKLARINI KORKUDAN YAPARLAR

Saat gecenin onuydu. Keraban, Van Mitten ve Bruno, sandıktaki yiyeceklerle hazırladıktan bir akşam yemeği yedikten sonra, yarım saat kadar, zemini çok dayanıksız olmayan dar bir patika üzerinde, sigara içerek dolaştılar.

"Dostum Keraban," dedi Van Mitten, "zannediyorum takviye atları gelene kadar uyumamıza bir itirazınız yoktur?"

Keraban biraz düşündükten sonra, her şeye itiraz etmekten geri durmayan bir adam için oldukça garip bir cevap verdi:

"Hiçbir itirazım yok!"

"Bu ıssız arazinin ortasında, kaygı duyulacak hiçbir şey olmadığına inanmak istiyorum," diye ekledi Hollandalı.

"Ben de isterdim."

"Bir saldırı ihtimalinden şüphelenmeye gerek yok herhalde?"

"Kesinlikle..."

"Sivrisineklerin saldırısı hariç!" dedi Bruno. Bu sırada, bu çift kanatlı can sıkıcı yaratıklardan yarım düzine kadarını ezmek için alnının ortasına müthiş bir tokat yapıştırmaktaydı.

Zaten bu obur sinekler, belki de fenerlerin ışığına geldikleri için, sürü halinde arabanın etrafında yüzsüzce dönmeye başlamışlardı bile.

"Hım! Burada çok fazla sinek var, bir cibinlik olsa hiç fena olmazdı!" dedi Van Mitten.

Keraban Ağa ensesini kaşıyarak cevap verdi:

"Bunlar sivrisinek değil, bizim de cibinliğe ihtiyacımız yok!"

"Nedir o zaman bunlar?" diye sordu Hollandalı.

"Bunlar humus denen sivrisinek irisi, dolayısıyla bizim de humusluğa ihtiyacımız var!" diye cevap verdi Keraban.

Haşerelere dair yeni bir tartışmaya yol açabileceğini düşünememiş olan Van Mitten, "farkı anlayabilseydim, şaşardım," diye aklından geçirdi.

"Gariptir," dedi Keraban, "bu haşerelerin sadece dişileri insana saldırır."

"Cins-i latifin temsilcilerini burada çok iyi tanıdım!" dedi Bruno baldırlarını kaşıyarak.

"Arabaya girmemiz akıllıca olur sanıyorum," dedi Van Mitten, "yoksa bizi yiyip bitirecekler!"

"Aslında," diye karşılık verdi Keraban, "aşağı Tuna bölgesi bu humuslarla doludur ve bunlarla ancak, gece yatağa, gündüzleri de gömleğe ve çoraplara nezleotu tozu serperek mücadele edilebilir."

"Yani kesinlikle ve maalesef yanımızda bulunmayan toz!" diye ekledi Hollandalı.

"Kesinlikle," dedi Keraban, "ama böyle sefil bir halde Dobruca bataklıklarına saplanıp kalacağımızı kim bilebilirdi ki?"

"Kimse, dostum Keraban."

"Duyduğuma göre, dostum Van Mitten, Türk Hükümeti, Kırım Tatarlarından bir gruba nehrin bu

deltasında önemli imtiyazlar vermiş, ama bu humus orduları onları burayı terk etmek zorunda bırakmış."

"Gördüklerimize bakılırsa, dostum Keraban bu hikâye hiç de inanılmaz değil!"

"O halde arabaya girelim!"

"Bunu yapmak için çok geç kaldık!" dedi Van Mitten, saniyede milyonlarca kanat çırpışının yarattığı vızıltının ortasında.

Keraban Ağa, arkadaşıyla birlikte arabaya binmek üzereyken durdu.

"Her ne kadar kaygılanacak bir şey olmasa da," dedi, "Bruno'nun, arabacı dönünceye kadar nöbet tutması iyi olur."

"Herhalde reddetmez," diye cevap verdi Van Mitten.

"Reddetmeyeceğim," dedi Bruno, "çünkü görevim reddetmemek öyle değil mi, ama bunlar diri diri yer beni!"

"Hayır!" diye karşılık verdi Keraban, "şunu söylemek isterim ki, humuslar aynı yerden iki kere sokmazlar, böylece Bruno kısa bir süre içinde onların saldırılarına karşı korunaklı hale gelecektir."

"Evet!.. bin yerimden ısırılıp kalbura döndükten sonra!"

"Evet, zannediyorum öyle Bruno."

"Ama, en azından arabanın arkasındaki yerimde nöbet tutsam olmaz mı?"

"Elbette, ama uyumamak şartıyla!"

"Bu korkunç sivrisinek sürüsünün ortasında nasıl uyuyabilirim?"

"Humus Bruno," diye cevapladı Keraban, "bunlar basit humuslar!.. Sakın unutmayın!" Bu uyandan sonra Keraban ve Van Mitten, Bruno'yu, efendisinin, daha doğrusu efendilerinin güvenliği için nöbet tutmak üzere dışarıda bırakarak arabaya bindiler. Keraban ile Van Mitten karşılaştığından beri Bruno iki efendisinin olmadığını söyleyebilir miydi?

Bruno, arabanın kapılarının sıkıca kapanmış olduğundan emin olduktan sonra atların yanına gitti. Yorgunluktan bitkin durumdaki atlar yere uzanmış gürültüyle soluk alıp veriyor ve sıcak nefesleri bu bataklık arazisinin sisine karışıyordu.

"Bu tekerlekleri buradan şeytan gelse çıkaramaz!" diye söylendi Bruno, "Keraban Ağa bu yolu seçmekle büyük bir hata yaptı! Ama sonuçta bu onun sorunu!"

Bruno arabanın arka tarafına geçti, camı indirdi, fenerin ışığında etrafı görebiliyordu.

Van Mitten'in zavallı uşağı, gözleri açık rüya görmekten ve efendisinin Osmanlıların en inatçısının peşine takılıp kendilerini sürüklediği maceralar zincirini düşünerek uykuyla boğuşmaktan başka ne yapabilirdi?

O ki, eski Batavya'nın çocuğu, Rotterdam sokaklarının yerlisi, Meuse Rıhtımı'nın müdavimi, usta bir olta balıkçısı, doğduğu şehri boydan boya kat eden kanalların başıboş gezen aylağıydı; Avrupa'nın ta öbür ucuna sürüklenmişti! Hollanda'dan Osmanlı İmparatorluğu'na dev bir adım atmıştı! Gel gör ki daha İstanbul'da karaya çıkar çıkmaz, kader onu Aşağı Tuna düzlüklerine savurmuştu! Şimdi burada, Dobruca bataklıklarının ortasında, koyu karanlığın içinde, toprağa, gotik Zuidekerk Kulesi'nden daha fazla kök salmış halde, bir posta arabasının arkasına tünemiş bulunuyordu. Ve bütün bunlar, hiçbir zorunluluk olmadığı halde Keraban Ağa'ya daha az itaat etmeyen efendisine itaat ettiği içindi.

"Ah, insanların anlaşılmaz gariplikleri!" diye söylenip duruyordu Bruno, "İşte ben asla yapmayacağım bir Karadeniz turu yapmaktayım ve bütün bunlar, eğer öngörseydim; benim gizlice cebimden vermeye seve seve razı olacağım on parayı tasarruf etmek için! Ah şu inatçı! Eminim daha şimdiden iki libre zayıfladım... dört günde!.. Dört haftada kim bilir neler olacak! Of, gene şu lanet

sinekler!"

Bruno arka körüğü sıkıca kapadığı halde, bir düzine kadar humus içeri girmeyi başarmıştı ve zavallı adama azgınlıkla saldırıyorlardı.

Bu yüzden, o da, elini sağa sola vuruyor, kaşınıyor ve nasıl olsa Keraban Ağa duyamayacağından haşerelere sivrisinek muamelesi yapıyordu.

Bir saat böyle geçti, sonra bir saat daha. Belki de sineklerin bu can sıkıcı saldırıları olmasa, Bruno yorgunluktan bitkin düşüp uykuya yenilecekti. Ama bu şartlar altında uyumak mümkün değildi.

Gece yarısını biraz geçe, Bruno'nun aklına bir fikir geldi. Dünyaya gelir gelmez, kendisini besleyecek olan memeden çok pipo ağızlığı arayan bu safkan Hollandalı bunu daha önce nasıl düşünememişti. Tütün içmeye başlayacak ve humusların istilasına karşı dumanla mücadele edecekti. Arka bölümün havasını zehirleyecek olan nikotine dayanırlarsa, bu haşerelerin Aşağı Tuna bataklıkları ortasında zor bir hayatları var demekti.

Bruno, İstanbul'da dikkatsizce çaldırdığı çiçek desenli porselen piposunun bir eşini çıkardı cebinden. Düşman kuvvetlerinin üzerine boşaltılacak ateşli bir silahı doldurur gibi tıka basa doldurdu, sonra çakmağı çaktı, piposunu tutuşturdu, ciğerlerinin bütün gücüyle bu nefis Hollanda tütününü içine çekti ve dumanı kocaman kıvrımlarla dışarı üfledi.

Sineklerin kanat çırpışlarından çıkan sağır edici vızıltılar önce iki katma çıktı, ardından sinekler yavaş yavaş arabanın en karanlık köşelerine dağıldı.

Bruno'ya bu başarılı manevrasından dolayı kendi kendini tebrik etmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı. Bataryası harikalar yaratmıştı, taarruz kuvvetleri dağılıp geri çekilmişti. Tabii Bruno savaş esiri istemediğinden ve dumanının dışarıdan girebilecek sineklere engel olacağını bilmenin rahatlığıyla, içeridekilerin dışarı çıkması için körüğü hızlıca açtı.

Bruno, böylece, bu can sıkıcı çiftkanatlılar birliğinden kurtulduktan sonra sağa sola bakacak fırsatı buldu.

Gece hâlâ zifiri karanlıktı. Rüzgâr bazen arabayı sarsacak kadar kuvvetli esiyordu. Ancak devrilmesinden kaygı duymaya gerek yoktu çünkü yere sıkıca yapışmıştı, hatta fazla sıkıca.

Kuzey ufkuna doğru bakan Bruno, arabacının ve takviye atların gelmekte olduğuna dair bir ışık görmeye çalışıyordu. Araba fenerlerinin etrafı biraz olsun aydınlatan ışığına karşılık, uzakta karanlık daha koyu, daha derindi. Bununla birlikte Bruno, yaklaşık altmış adımlık bir mesafede, kâh yer seviyesinde, kâh biraz daha yukarıda, karanlığın içinde hızla ve sessizce ilerleyen parlak noktalar fark etti.

Öncelikle bunun, hidrojen sülfür barındıran bütün bataklık yüzeylerinde açığa çıkan fosforlu ışıltılar olup olmadığını anlamaya çalıştı.

Bruno akıl yürütebilecek bir yaradılışta olmasına rağmen, aklı onu yanıltabilirdi ama, atların içgüdüsü yanılıyor olamazdı. Huysuzlanmaya başlamışlardı bile, burun delikleri iyice açılmıştı ve her zamankinden farklı olarak gürültüyle soluk alıp veriyorlardı.

"Neler oluyor?" diye kendi kendine sordu Bruno, "Yine işler karışacak anlaşılan! Kurt olmasın bunlar?"

Bu hiç de imkânsız değildi, atların kokusunu alan kurtlar geliyor olabilirdi. Tuna deltasında, devamlı aç gezen bu hayvanlardan bol miktarda bulunurdu.

"Hay aksi şeytan!" diye mırıldandı Bruno, "bu, sivrisineklerden ya da şu inatçının humuslarından daha beter! Bu sefer tütün dumanı işe yaramayacak!"

Bu sırada atlar, hiçbir yanılgıya meydan bırakmayacak kadar ciddi bir huzursuzluk içindeydi. Kalın

çamur tabakasının içinde çifte atmaya çalışıyor, şaha kalkıyor, arabayı şiddetle sarsıyorlardı. Işıklı noktalar yakınlaşmış gibiydi. Boğuk bir hırıltı sesi rüzgârın ıslığına karışıyordu.

"Keraban Ağa ile efendime haber vermenin zamanı geldi sanırım!" dedi Bruno kendi kendine.

Gerçekten de durum acildi. Bruno yavaşça yere kaydı, arabanın basamağını indirerek kapıyı açtı ve içeri girdikten sonra tekrar kapattı. iki arkadaş yan yana, mışıl mışıl uyuyorlardı.

Bruno, Van Mitten'in omzunu dürterek alçak sesle konuşmaya başladı:

"Efendim?.."

Hollandalı gözlerini ovuşturdu:

"Hangi münasebetsiz beni uyandırıyorsa cehennem olsun!"

"İnsanları cehenneme havale etmenin hiç sırası değil, hele de cehennem büyük ihtimalle yakınımızdayken!" diye cevap verdi Bruno.

"Kim bu konuşan?"

"Benim, uşağınız."

"Ah Bruno! Sen misin?.. Aslında beni uyandırmakla iyi ettin! Rüyamda Madam Van Mitten'i gö..."

"Kavga mı arıyorsunuz efendim!" diye karşılık verdi Bruno. "Şimdi tam sırası!"

"Ne oluyor?"

"Keraban Ağa'yı da uyandırır mısınız lütfen?"

"Uyandırayım mı?.."

"Evet, tam zamanı!"

Hâlâ yan uykuda olan Hollandalı, daha fazla soru sormadan arkadaşını sarstı.

Midesi sağlam ve vicdanı rahat bir Türkün uykusu başka hiçbir şeye benzemez. Van Mitten'in arkadaşının durumu da böyleydi. Birçok kez sarsmak gerekti.

Keraban Ağa, gözkapaklarını kaldırmadan söylendi, homurdandı, hiç uyanacak gibi bir hali yoktu. Uyanıkken olduğu gibi uyurken de inatçıydı. Onu uykusunda rahat bırakmak en iyisiydi.

Bununla beraber, Van Mitten ve Bruno'nun ısrarı üzerine Keraban Ağa uyandı, gerindi, gözlerini açtı ve uyku sersemliğiyle sordu:

"Hımm! Arabacı ve Nizib takviye atları getirdiler mi?"

"Henüz değil," dedi Van Mitten.

"Öyleyse neden beni uyandırıyorsunuz?"

"Çünkü atlar gelmedi ama, başka şüpheli hayvanlar geldi, arabanın etrafını sardılar ve saldırmak üzereler!" diye cevap verdi Bruno.

"Hangi hayvanlar?"

"Bakın, görün!"

Keraban camı indirip dışarıya sarktı.

"Allah bizi korusun!" diye haykırdı. "Bir yaban domuzu sürüsü!"

Keraban yanılmamıştı, bunlar gerçekten yaban domuzuydu. Tuna ağzına yakın bölgelerde çok rastlanan bu hayvanlar vahşi hayvan sınıfına sokulabilirdi ve saldırılarından korkmak hiç de yersiz değildi.

"Ne yapacağız şimdi?" diye sordu Hollandalı.

"Eğer saldırmazlarsa sakince bekleyeceğiz," diye cevap verdi Keraban. "Eğer saldırırlarsa kendimizi savunacağız."

"Neden bize saldırsınlar ki!" dedi Van Mitten, "bildiğim kadarıyla bu hayvanlar etobur değil!"

"Olabilir," dedi Keraban, "bizi yutmasalar bile karnımızı deşebilirler!"

"Aynı şey demektir," dedi Bruno sakince.

"Bu yüzden, her duruma karşı hazırlıklı olalım!"

Keraban Ağa bu son sözleri söyledikten sonra silahları çıkardı. Van Mitten ve Bruno'da da birer altıpatlar tabanca ve bir miktar da fişek vardı. Bütün modem icatlara düşman olan bu eski Türk'te ise, Osmanlı yapımı, namlusu gümüş işlemeli, kabzası deniz kabuğu ve mücevher kakmalı, ciddi bir saldırı sırasında patlamak için değil de, daha çok bir ağanın kuşağını süslemek için yapılmış gibi duran iki piştov bulunuyordu. Van Mitten, Keraban ve Bruno son derece dikkatli olmak ve bu az sayıdaki silahı doğru zamanda kullanmak zorundaydılar.

Bu arada yirmi kadar domuz yavaş yavaş yaklaşmış ve arabanın etrafını çevirmişti. Onları buraya çekmiş olan fenerlerin ışığında debelendikleri, yeri kazıdıkları görülüyordu. Bunlar bir eşek boyunda, olağanüstü güçlü, kocaman hayvanlardı, her biri tek başına bütün bir av köpeği sürüsünün hakkından gelebilirdi. Arabanın içine hapsolmuş yolcuların durumu, eğer güneşin doğuşundan önce her iki taraftan da saldırıya uğrarlarsa gerçekten endişe verici olacaktı.

Arabaya koşulu atlar bunu hissetmişlerdi. Hızlı hızlı soluyorlar, kendilerini sağa sola atıyorlardı, öyle ki, koşum kayışlarının kopması ya da arabanın okunun kırılması işten bile değildi.

Birdenbire silahlar patladı. Van Mitten ve Bruno, saldırmaya yeltenen domuzların üzerine ikişer el ateş etmişlerdi. Yaralanan hayvanlar yerde debelenerek kudurmuş gibi bağırmaya başladılar. Bunun üzerine daha da azgınlaşan hayvanlar kendilerini savunmak için arabaya saldırdılar. Arabanın birçok yerinde delikler açıldı, çok yakında tamamen dağılacaktı.

"Kahretsin! Kahretsin!" diye söylendi Bruno.

Piştovunu boşaltan, fakat kabul etmek istemese de atışların dörtte birini ıskalayan Keraban Ağa bir yandan da bağırıyordu:

"Ateş! Ateş!"

Bruno ve Van Mitten'in tabancalarından çıkan kurşunlar, bazıları doğrudan atlara saldıran bu korkunç hayvanların birkaçını daha yaraladı. Domuzların tehdidi altındaki atlar serbestçe hareket edemedikleri için yalnızca çifte atarak kendilerini korumaya çalışıyorlardı ve doğal olarak müthiş bir korku içindeydiler. Eğer bağlarından kurtulup koşmaya başlayabilselerdi, bu vahşi hayvanlarla aralarında sadece bir hız meselesi söz konusu olacaktı. Bu yüzden, kayışlarını koparıp serbest kalabilmek için müthiş bir çaba sarf ediyorlardı. Fakat sağlam halattan yapılmış olan kayışlar dayanıklıydı. Bu durumda, ya arabanın ön koşum bölümü tamamıyla kopup ayrılacak ya da bu müthiş çabalar sonucunda araba saplandığı bataklıktan kurtulacaktı.

Keraban Ağa, Van Mitten ve Bruno bu durumun tamamıyla farkındaydılar. Onları en çok korkutan arabanın devrilmesi ihtimaliydi. Silah atışlarının yıldıramadığı domuzlar bu durumda önce arabanın sonra da içindekilerin üstüne atlayacaklardı. Fakat böyle bir ihtimal karşısında ne yapmak gerekiyordu? Bu kudurmuş sürünün insafına mı kalacaklardı? Yine de soğukkanlılıklarını kaybetmeyerek ateş etmeye devam ettiler.

Birdenbire çok şiddetli bir sarsıntı arabayı yerinden oynattı ve ön kısmın koptuğu zannedildi. "Daha iyi!" diye bağırdı Keraban, "atlarımız ovaya doğru koşar, domuzlar da onların peşine düşer, biz de rahat bir nefes alırız!"

Fakat arabanın ön kısmı sağlamdı ve eski İngiliz arabacılık sanatı adına gurur verici bir direnç gösteriyordu. Yani yerinden oynamamıştı. Yerinden oynayan arabaydı. Atların yarattığı sarsıntılar öyle şiddetli hale gelmişti ki dingiline kadar çamura batmış olan araba yerinden kurtulmuştu. Çılgına dönmüş hayvanlar, son bir kez koşum takımına asılarak arabayı daha sağlam bir zemine çekmişlerdi,

işte şimdi, bu karanlık gecenin ortasında, dörtnala giden bu kılavuzsuz atların arkasında sürükleniyorlardı.

Bu arada domuzlar da mücadeleden vazgeçmiş değillerdi. Arayı açamamış olan arabanın her iki yanında koşarak bazıları atlara, bazıları arabaya saldırıyordu.

Keraban Ağa, Van Mitten ve Bruno arabanın içinde büzülmüşlerdi.

"Ya devrileceğiz..." dedi Van Mitten.

"Ya da devrilmeyeceğiz," diye cevap verdi Keraban.

Bruno yerinde bir tespitte bulundu: "Dizginleri ele geçirmeye çalışmalıyız!"

Ve camları indirerek, elini dışarı çıkarıp dizginlerin ulaşabileceği bir yerde olup olmadığına baktı. Ama hayvanlar debelenirken bunlar kopmuş olmalıydı. Artık, bu bataklık arazi üzerinde, bu çılgın yarışın tesadüflerine teslim olmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı. Atları durdurmanın tek yolu, peşlerindeki kudurmuş sürüyü durdurmaktı. Ancak, hareket halindeki bu kütlenin üzerinde yönünü bulamayan silah atışları yetersiz kalıyordu.

Arabanın her sarsıntısında yolcular -biri, bütün iyi Müslümanlar gibi mütevekkil, diğerleri bütün Hollandalılar gibi soğukkanlı- arabanın içinde sağa sola savruluyor, birbirlerine çarpıyor ve tek kelime etmiyorlardı.

Koskoca bir saat böyle geçti. Araba durmadan gidiyor, domuzlar da peşini bırakmıyordu.

Sonunda Keraban konuşmaya başladı: "Dostum Van Mitten, bana bu duruma çok benzer bir olay anlatmışlardı. Rusya bozkırlarında bir kurt sürüsü tarafından kovalanan bir yolcu, uşağının yüce bir fedakârlığı sayesinde kurtulmuş."

"Nasıl?" diye sordu Van Mitten.

"Çok basit," dedi Keraban. "Uşak efendisiyle kucaklaşmış, ruhunu Tanrı'ya teslim etmek üzere arabadan atlamış ve kurtlar onu parçalamak için durunca efendisi aradaki mesafeyi açmayı başarmış ve kurtulmuş."

"Ne yazık ki Nizib burada değil!" dedi Bruno sakince.

Bunun üzerine üçü de derin bir sessizliğe gömüldüler.

Bu arada gece ilerliyor, atlar korkutucu hızlarından hiçbir şey kaybetmiyor, domuzlarsa bir türlü onların üstüne atlayabilecek kadar yakınlaşamıyorlardı. Eğer hiçbir kaza olmazsa, tekerlek kırılmazsa, araba bir yere çarpmazsa veya devrilmezse, kendini buna hazır hissetmeyen Bruno'nun feda edilmesine gerek kalmadan da Keraban Ağa ve Van Mitten'in kurtulma ihtimali vardı.

Şunu da söylemek gerekir ki, tamamen kendi içgüdüleriyle hareket eden atlar, arazinin, her zaman gidip gelmeye alışık oldukları bölümünde koşuyorlardı. Posta menzillerinden birine yönelmiş, hiç şaşmadan ilerliyorlardı.

Bu yüzden, doğu ufkunda güneşin ilk ışıkları belirmeye başladığında posta menziline ancak birkaç kilometre mesafede bulunuyorlardı.

Domuz sürüsü yarım saat kadar daha peşlerinden koştuktan sonra yavaş yavaş geride kalmaya başladı. Ama bir an olsun yavaşlamayan atlar, ancak posta binasına birkaç yüz adım kala yorgunluktan bitkin düşerek durdular.

Keraban Ağa ve iki yol arkadaşı kurtulmuştu. Hollandalı ve Türk yolcuları kuşatan bu ölümcül gecede onları koruduğu için kâfirlerin Tanrısı kadar Hıristiyanların Tanrısı da şükredilmeyi hak etmiyor muydu!

Araba posta binasına ulaştığında gecenin karanlığında kendilerini tehlikeye atmaya cesaret edemeyen Nizib ve arabacı takviye atlarla birlikte yola çıkmak üzere üzereydi. Burada atlar

değiştirildi, ama Keraban Ağa yüklü bir para ödemek zorunda kaldı. Koşum takımları ve dizginler de tamir edildikten sonra, bir saat bile dinlenmeden tekrar yola koyuldular ve Kilya'ya doğru ilerlemeye başladılar.

Rusların Romanya'ya bırakmadan önce surlarını yerle bir ettikleri bu küçük şehir, Tuna'nın aynı adı taşıyan bir kolu üzerinde kurulmuş bir Tuna limanıdır.

Araba 25 Ağustos akşamı, yeni bir belaya uğramadan bu şehre ulaştı. Perişan durumdaki yolcular, şehrin büyük otellerinden birine yerleşip on iki saat uyuyarak bir önceki gecenin yorgunluğunu çıkarttılar.

Ertesi gün, güneşin doğuşuyla birlikte yola çıkıp hızla Rus sınırına ulaştılar.

Sınırda bazı güçlükler çıktı. Moskof gümrüğünün can sıkıcı formaliteleri, iş ilişkileri dolayısıyla - ne yazık ki ya da iyi ki- derdini anlatacak kadar bu ülkenin dilini konuşan Keraban Ağa'nın sabrını zorladı. Hatta bir an, gümrük memurlarının yaptıklarına itiraz etmek konusundaki inadından dolayı sının geçemeyeceği sanıldı.

Van Mitten epeyce uğraşmakla beraber onu sakinleştirmeyi başarabildi. Keraban sonunda yolculuğun gereklerini yerine getirmeye ve eşyaların aranmasına razı oldu, gümrük vergilerini ödedi, ama şu çok yerinde düşüncesini defalarca dile getirmekten de geri durmadı:

"Aslında bütün hükümetler birbirinin aynı ve hiçbirinin bir karpuz kabuğu kadar değeri yok!"

Nihayet Romanya sının geçildi ve araba, Besarabya'nın kuzeydoğuya doğru Karadeniz kıyılarını takip eden bu bölümünde yol almaya başladı.

Keraban Ağa ve Van Mitten, Odesa'ya en fazla yirmi fersah mesafedeydiler.

8

OKUYUCU GÜZEL AMASYA VE NİŞANLISI AHMET İLE TANIŞIR

Türk kökenli Banker Selim'in biricik kızı Amasya ve halayığı Necibe, setler halinde Karadeniz'e kadar uzanan bahçenin ortasındaki olağanüstü bir konağın koridorlarında dolaşıyor, bir yandan da sohbet ediyorlardı.

Çoğu zaman, doğudan esen eski Pontos Eukseinos rüzgârlarının dövdüğü, ama bugün sakin suların basamaklarını yaladığı son setten bakıldığında, yarım fersah güneydeki Odesa tüm ihtişamıyla gözler önüne seriliyordu.

Denizin içine doğru uzanan yalçın bir falezin üzerine kurulmuş olan şehir, sarayları, kiliseleri, otelleri, evleriyle muhteşem bir manzara sergiliyordu, etrafını kuşatan uçsuz bucaksız bozkırın ortasında bir vaha gibiydi. Banker Selim'in konağından bakıldığında ağaçlarla süslü büyük meydan ve Dük de Richelieu heykelinin hâkim olduğu büyük merdiven bile görülebiliyordu. Şehrin kurucusu olan bu büyük devlet adamı, birleşmiş Avrupa'nın istilasına uğrayan Fransız topraklarının bağımsızlığı için çalışmak üzere ayrılmak zorunda kalana kadar buranın yöneticisiydi de.

Kuzey ve doğu rüzgârlarının etkisi altındaki iklimin kuru olması, yakıcı sıcaklarda, yeni Rusya'nın bu başkentindeki zengin ahalinin khoutor gölgelere kaçarak serinlemeye çalışması; işleri dolayısıyla, yazı geçirmek üzere birkaç aylığına Güney Kırım'a gidemeyenlerin neden sahil şeridi boyunca uzanan yalılarda oturduğunu açıklıyordu. Diğerleri arasında, Banker Selim'in, konumu itibariyle yoğun kuraklığın bütün sakıncalarını ortadan kaldıran yalısı göze batıyordu.

Bu şehre neden Odesa yani "Odysseus'un şehri" dendiğine gelince; Potemkin zamanında kalesiyle aynı adı taşıyan yani Hacıbey olarak bilinen şehre tanınan imtiyazlar sonucunda buraya yerleşen göçmenler Çariçe II. Katerina'dan bir isim isterler. Çariçe St. Petersburg Akademisi'ne danışır; akademisyenler Troya Savaşı tarihini gözden geçirir ve vaktiyle sahil şeridinin bu bölümünde, tartışmalı da olsa bir Odyssos şehrinin bulunduğu sonucuna varırlar; böylece 18. yüzyılın ikinci çeyreğinde bu Odesa adı ortaya çıkar.

Odesa bir ticaret şehriydi, hâlâ da öyledir ve hep öyle kalacağı düşünülebilir. Yüz elli bin kişilik nüfusun içinde sadece Ruslar değil, aynı zamanda Türkler, Rumlar, Ermeniler de bulunmaktadır, sonuçta burası, ticaretle uğraşan her türlü insanın yaşadığı kozmopolit bir yerleşim birimidir. Ticaret, özellikle de ihracat, tüccarsız olmayacağı gibi bankersiz de olmaz. Bu sebeple, bu yeni şehir kurulduğundan beri bankalar da açılmış ve başlangıçta küçük bir müessese olan Banker Selim'inki zaman içinde hatırı sayılır bir banka haline gelmişti.

Banker Selim'in, zannedilenden çok daha fazla sayıdaki tek eşli Türklerden biri olduğunu söylemek, onun daha iyi tanınmasına yardımcı olacaktır. Tek kansı öldükten sonra biricik kızı Amasya ile yalnız kalmıştı; kafası hiçbir zaman geleneksel sarığın kıvrımları arasında kaybolmayan, Osmanlıların en dik kafalısı, muhabiri ve dostu. Keraban Ağa'nın yeğeni Ahmet'in nişanlısı Amasya ile.

Bilindiği gibi, Ahmet ile Amasya'nın düğünü Odesa'da yapılacaktı. Banker Selim'in kızı, bir

haremin birinci kadını olacak, bencil ve kaprisli bir Türkün harem dairesini az veya çok sayıdaki rakiplerle paylaşacak biri değildi. Hayır! Sadece Ahmet ve o, birlikte İstanbul'a gelecek ve amcası Keraban'ın evine yerleşeceklerdi. Sevdiği ve kendisini çocukluğundan beri seven bu adamla tek bir ortaksız yaşayacaktı. Muhammed'in ülkesinde, genç bir kadın için böyle bir gelecek pek alışılmış şey değildi, aynı şekilde, aile geleneklerine ay kın davranacak bir adam olmayan Ahmet için de tuhaf olacaktı.

Yine bilindiği gibi, Amasya'nın halası ölürken ona, on altı yaşını doldurmadan evlenmesi şartıyla yüz bin liralık muazzam bir miras bırakmıştı. Bu, koca bulamamış ve yeğeninin de kolay kolay bulamayacağını söyleyen yaşlı bir kızın kaprisiydi ve verilen süre altı hafta sonra doluyordu. Vasiyetin şartları yerine getirilmediği takdirde, genç kızın serveti daha uzak akrabalara gidecekti.

Bütün bunların ötesinde, Amasya, bir Avrupalının gözüyle bile harika bir kızdı. Beyaz yaşmağı, başını saran altın işlemeli örtüsü, alnının üzerindeki üç sıra altın para olmasaydı, muhteşem siyah saçlarının dalgalanan kıvrımları görülebilecekti. Amasya, güzelliğini ortaya çıkarmak için asla ülkesindeki usulleri takip etmezdi. Ne kaşlarına hanum sürer, ne kirpiklerini hul ile boyar, ne kına ile gözkapaklarına gölge yapardı. Yüzünü boyamak için ne bizmut beyazı, ne allık kullanırdı, ne de dudaklarını renklendirmek için sıvı kırmız boyası. Günümüzün acınacak haldeki modasına uyan bir Batılı kadın onun yanında çok boyalı kalırdı. Amasya'nın doğal güzelliği, endamı, yürüyüşündeki zerafet, onu bir papaz elbisesi gibi, boynundan topuklarına kadar örten feracesinin altından bile anlaşılıyordu.

O gün, yalının bahçesine açılan terasta bulunan Amasya, geniş şalvarının üzerine dökülen Bursa ipeklisinden bir gömlek, işlemeli bir yelek, uzun etekli, kolları yırtmaçlı, sadece Türkiye'ye özgü bir tür dantel olan oya şeritlerle süslü ipek bir entari giymişti. Kaşmirden bir kuşak, yürüyüşünü kolaylaştıracak şekilde etek uçlarını tutuyordu. Bütün ziyneti, bir yüzük ve küpelerden ibaretti. Kadife çorapları bacaklarının alt tarafını gizliyor, küçük ayakları altın yaldızlı ayakkabıların içinde kayboluyordu.

Canlı, neşeli, sadık bir halayık, hatta denebilir ki arkadaş olan Necibe de onun yanındaydı. Gidiyor, geliyor, konuşuyor, gülüyor, samimi ve bulaşıcı neşesini etrafa yayıyordu.

Çingene kökenli olan Necibe kesinlikle bir köle değildi. Hâlâ imparatorluğun bazı pazarlarında Habeşistanlıların ya da Sudanlı zencilerin satıldığı görülse de, kölelik büyük oranda ortadan kalkmıştı. Büyük Türk ailelerin -ki bunların sayısı İstanbul'da Müslüman nüfusun üçte biri kadardır- ihtiyaçlarını karşılamak üzere konaklarda barındırılan çok sayıda insan bulunuyorsa da, bunlar sadece birer hizmetçi seviyesinde değildi, doğrusunu söylemek gerekirse her biri kendi uzmanlık alanındaki işlerle uğraşırdı ve yapacak fazla bir işleri de yoktu.

Banker Selim'in konağı da işte biraz bu tarz konaklardandı. Ama, henüz küçük bir çocukken bu eve alınan ve sadece Amasya'nın hizmetiyle ilgilenen Necibe'nin özel bir konumu vardı ve ev işlerinden hiçbiriyle uğraşmazdı.

İran kumaşıyla kaplı bir divanın üzerine yarı uzanmış olan Amasya, gözlerini Odesa kıyılarında gezdiriyordu.

Necibe, genç kızın ayağının dibindeki bir yastığa oturdu:

"Sevgili hanımım, Ahmet Efendi burada değil mi hâlâ? Ne yapıyor şimdi?"

"Şehre indi," diye cevap verdi Amasya, "belki de amcası Keraban'dan bir mektup getirir bize?"

"Mektup mu? Mektup ha! Bize lazım olan mektup değil, amcanın kendisi, doğrusu bu amca da kendisini biraz fazla bekletti."

"Biraz sabırlı ol Necibe!"

"Siz rahat konuşuyorsunuz tabii hanımcığım, benim yerimde olsaydınız bu kadar sabırlı olamazdınız."

"Deli kız!" dedi Amasya. "Gören de ben değil de sen evleniyorsun sanacak!"

"Siz bir genç kızın hizmetinden bir hanımın hizmetine geçmenin ne kadar ciddi bir şey olduğunun farkında değilsiniz galiba?"

"Bundan dolayı seni daha fazla sevecek değilim ki Necibe!"

"Ben de öyle hanımcığım! Ama aslında, Ahmet Efendi'yle evlendikten sonra sizi öyle mutlu, öyle mutlu göreceğim ki, bu mutluluğun birazı da bana bulaşacak!"

Nişanlısını hatırlayan genç kız bir an için gözlerini yumdu ve "Sevgili Ahmet!" diye mırıldandı.

"Onu görmek için gözlerinizi kapatıyorsunuz sevgili hanımcığım," dedi Necibe muzipçe, "oysa ki

burada olsaydı açmanız yetecekti!"

"Sana tekrar söylüyorum Necibe, bankaya gelen postaya bakmaya gitti ve mutlaka, bize amcasından bir mektup getirecek."

"Evet!.. Keraban Ağa'dan bir mektup daha; âdeti olduğu üzre, işlerinin kendisini İstanbul'a bağladığını, henüz yazıhanesinden ayrılamayacağını, tütün fiyatlarının yükseldiğini, yükselmediyse düştüğünü, bir hafta ya da olmadı en geç on beş gün içinde burada olacağını tekrar edip duran bir mektup daha!.. Ama zaman geçiyor! Sadece altı haftamız kaldı, bir an önce evlenmeniz gerek, yoksa bütün servetiniz..."

"Ahmet beni param için sevmiyor!"

"Olsun!.. Yine de bunu, bir gecikme yüzünden tehlikeye atmaya gerek yok. Ah şu Keraban Ağa... eğer benim amcam olsaydı!.."

"Ne yapardın senin amcan olsaydı?"

"Hiçbir şey yapmazdım hanımcığım, çünkü bu adama bir şey yapmak mümkün gibi görünmüyor!.. Ama yine de, eğer burada olsaydı, hatta bugün gelmiş olsaydı, yarın kadıda nikâh kaydınız yapılır, yarından sonra da imam, nikâhınızı kıyardı ve böylece evlenmiş olurdunuz ve bir kere evlendikten sonra, konaktaki düğün on beş gün sürerdi, Keraban Ağa da eğer canı isterse düğünün sonunu beklemeden geri dönerdi!"

Keraban Amcanın İstanbul'dan ayrılmakta daha fazla gecikmemesi şartıyla muhakkak ki her şey bu şekilde gelişecekti. Devletin resmi görevlisi olan molla tarafından sicillere geçirilen ve nişanlıyı, karısına ev eşyası, giyecek ve mutfak eşyası vermekle yükümlü kılan sözleşme akdedildikten sonra dini tören yapılacak ve Necibe'nin dediği gibi bütün formaliteler çok kısa bir zaman içinde tamamlanabilecekti. Ancak, nikâhın geçerli olabilmesi için, nişanlılardan birinin vasisi sıfatıyla Keraban Ağa'nın orada bulunması gerekiyordu, işlerinden başını kaldırıp, güzel hanımının adına sabırsız çingene kızın talep ettiği birkaç günü ayırabilirse tabii.

Genç hizmetçi bu sırada bağırdı:

"Görüyor musunuz! Bir yelkenli bahçenin hemen önünde demirledi."

"Evet gördüm."

İki genç kız, buraya gelip zarifçe demirleyen küçük yelkenliyi daha iyi görebilmek için denize inen merdivenlere yöneldiler.

Bu, yelkenleri şimdi istinga ipleri üzerinde sallanan tek direkli bir yelkenliydi. Hafif bir rüzgârın yardımıyla Odesa Koyu'ndan geçebilmişti. Demiri, kıyıya yalnızca bir gomina mesafedeydi ve konağın önündeki sahilde kırılan dalgalarla usul usul sallanıyordu. Direğinin üzerinde Türk bayrağı dalgalanmaktaydı; kırmızı kumaşın üzerinde gümüşi bir hilal. Amasya Necibe'ye sordu:

"Adını okuyabiliyor musun?"

"Evet," dedi genç kız, "bakın! Arka tarafında yazıyor adı *Guidare."*

Koya giren *Guidare* yani Kaptan Yarhud'du. Ama orada uzun süre kalacakmış gibi durmuyordu, zira yelkenleri sarılmamıştı ve denizcilikten anlayan biri harekete hazır olduğunu kolayca görebilirdi.

"Böyle güzel bir yelkenliyle, masmavi deniz üzerinde, şu geniş beyaz yelkenleri şişiren tatlı bir rüzgârda dolaşmak ne harika olurdu kim bilir!" dedi Necibe.

Sonra, düşünceleri çabucak oradan oraya atlayan çingene kızı, divanın yanında duran Çin işi lak cilalı sehpanın üzerindeki kutuyu fark etti ve açıp içinden birkaç mücevher çıkardı.

"Ahmet Efendi'nin size getirdikleri ne kadar da hoş şeyler! Zannediyorum koca bir saattir hiç bakmadık bu mücevherlere!"

"Öyle mi dersin?" diye mırıldandı Amasya, parmakları arasında parıldayan bir kolye ve bileziğe bakarak.

"Ahmet Efendi bu mücevherle sizi daha da güzelleştirmeye çalışıyor, ama başaramayacak!"

"Neler söylüyorsun Necibe?" dedi Amasya. "Bu şahane mücevherler hangi kadını güzelleştirmez? Şu Visapur elmaslarına bak! Bunlar ateşten cevherler, nişanlımın güzel gözleri gibi bana bakıyorlar!"

"Ah hanımcığım, ya sizin gözleriniz ona yöneldiğinde, siz de ona bu kadar değerli bir hediye vermiş olmuyor musunuz?"

"Deli kız!" dedi Amasya. "Ya şu Hürmüz safirleri, şu Ofir incileri, şu Makedonya firuzeleri!"

"Firuzeye karşılık firuze," dedi Necibe neşeyle gülerek, "Ahmet Efendi güzel bir seçim yapmış doğrusu!"

"Neyse ki burada değil de senin bu söylediklerini duymuyor, Necibe."

"Eğer burada olsaydı hanımcığım, size gerçekleri kendi ağzıyla söyleyecekti ve tabii onun söyledikleri benimkilerden çok daha değerli olacaktı."

Sonra, kutunun yanında duran terlikleri eline alan Necibe yeniden konuşmaya başladı:

"Ve, çok iyi tanıdığım iki küçük ayak için yapılmış, pullu ve sırmalı, kuğu tüyünden püsküllü güzel terlikler!.. Haydi ayağınızı uzatın da deneyelim."

"Onları sen dene Necibe."

"Ben mi?"

"İlk defa yapmayacaksın ki, haydi hatırım için..."

"Tabii ki, tabii ki! Sizin güzel tuvaletlerinizi giyip terasa bile çıktım, neredeyse beni siz zannedeceklerdi! Çünkü ben de gayet güzel görünüyordum. Ama hayır! Böyle bir şey olamaz, hele bugün hiç olmaz. Haydi, şu güzel terlikleri bir deneyin!"

"Öyle istiyorsan!"

Ve Amasya, değerli bir bibloyu vitrine yerleştirir gibi terlikleri ayaklarına giydiren Necibe'nin kaprisine hatır için teslim oldu.

"Ah! Bunlarla yürümeye nasıl cesaret edilir?" diye bağırdı çingene kızı. "Şimdi başınız küçük ayaklarınızı kıskanmayacak mı hanımcığım!"

"Beni güldürüyorsun Necibe," dedi Amasya, "ve yine de..."

"Ya bu kollar, tamamen çıplak bıraktığınız bu güzel kollar! Onlar size ne yaptı? Ahmet Efendi onları unutmadı ya! Kollarınıza çok yakışacak bilezikler görüyorum burada! Zavallı küçük kollar, kimse sizinle ilgilenmiyor! Neyse ki ben buradayım!"

Ve gülücükler içinde, genç kızın bileklerine, bu sıcak beyaz tenin üzerinde kadife mahfazasında olduğundan çok daha parlak duran iki muhteşem bilezik geçirdi.

Amasya ona engel olmadı. Sanki bütün bu mücevherler ona Ahmet'ten söz ediyordu, Necibe'nin bitmek bilmez gevezelikleri arasında, Ahmet usulca fısıldar gibiydi: "Sevgili Amasya!"

Bu sesi duyan genç kız birdenbire ayağa kalktı.

Yirmi iki yaşındaki delikanlı, yaşı yaşına uygun on altısındaki nişanlısının yanı başındaydı. Boyu ortadan uzundu, hem mağrur hem zarif bir tavrı vardı, bakışları tatlı, gözleri simsiyahtı, bu gözler ancak tutkuyla parıldayabilirdi, fesinden aşağıya sarkan ipek püskülün arasında siyah saçları kıvrılıyordu, ince bıyıkları Arnavut modasına göre kesilmişti, dişleri bembeyazdı. Eğer, hiçbir aristokratik mirasın olmadığı bu ülkede bu vasıflandırma geçerli olacaksa, son derece aristokrat bir havası vardı.

Ahmet tamamıyla Türk tarzı giyinmişti. Zaten basit bir memur gibi Avrupalılara benzemeyi

şerefsizlik telakki eden bir amcanın yeğeni başka nasıl yapabilirdi? Yaldız işlemeli ceketi, gözü rahatsız edecek hiçbir şeridin görülmediği mükemmel kesimli şalvarı, belini zerafetle saran kuşağı, etrafına Bursa pamuklusu sarılmış fesi ve deri çizmeleriyle tam şanına yakışır bir kıyafet içindeydi.

Ahmet genç kıza doğru ilerlemiş, ellerini tutup yavaşça oturmasını sağlamıştı, tam bu sırada Necibe haykırdı:

"Evet Ahmet Efendi, bugün İstanbul'dan bir mektubunuz var mı?"

"Hayır," diye cevap verdi Ahmet, "Keraban Amcam'dan bir iş mektubu bile gelmemiş!"

"Ne fena adam!" diye bağırdı çingene kızı.

"Yazıhanesinden hiçbir mektup gelmemiş olması çok garip," diye devam etti Ahmet, "bugün her zaman Odesa'daki bankeriyle işlemlerini düzenlediği gün, daha önce hiç aksatmamıştı, ama babanız bugün hiçbir mektup almadı."

"Haklısınız Ahmetçiğim, amcanız Keraban gibi işinde çok titiz bir tüccar söz konusu olduğunda bu gerçekten şaşırtıcı! Belki bir telgraf..."

"O mu telgraf çekecek? Ama sevgili Amasya siz de gayet iyi biliyorsunuz ki, amcam trenle yolculuk yapmadığı gibi telgrafla da haberleşmez. Ticari ilişkileri için bile bu modern icatları kullanmaz! Eminim, mektupla kötü bir haber almayı, telgrafla iyi bir habere tercih edecektir! Ah, Keraban Amca!"

Bakışlarını yavaşça nişanlısına çeviren genç kız sordu:

"Ama yine de siz ona yazdınız değil mi?"

"Odesa'ya gelmekte acele etmesi için on kere yazdım, düğünümüz için yakın bir tarih tespit etmesini defalarca rica ettim! Hatta, zalim bir amca olduğunu bile kaç kere söyledim."

"İyi etmişsiniz!" dedi Necibe.

"İnsanların en iyisi, ama kalpsiz bir amca...

Necibe başını eğdi:

"Ahhhhh, ah!"

"Yeğeni için baba gibidir ama bir amca olarak kalpsizdir!.. Ama, altı haftadan önce gelebilirse, kendisinden bundan başka hiçbir şey beklenemeyeceğini yazmıştı bana!"

"O zaman bize de, onun keyfini beklemek düşüyor, Ahmet!"

"Beklemek, Amasya beklemek!.." diye karşılık verdi Ahmet, "bir o kadar da, mutlu gün çalıyor bizden!"

Necibe ayağını yere vurdu:

"Hırsızlar tutuklanır, evet, bunca kötülük yapan hırsızlar tutuklanır!"

"İstediğiniz nedir?" dedi Ahmet. "Bir kere daha amcamı yumuşatmaya çalışacağım, eğer yarın da mektubuma cevap gelmezse, İstanbul'a gideceğim ve..."

Amasya, onun gitmesine engel olmak ister gibi elini tuttu:

"Hayır Ahmetçiğim, sizin yokluğunuzun bana vereceği acı, evliliğimiz için kazanacağımız birkaç günün vereceği mutluluktan fazladır. Gitmeyin, burada kalın! Amcanızın düşüncelerini değiştirecek birşeylerin olmayacağını kim bilebilir?"

"Keraban Amcamın fikrini değiştirmek mi!" diye cevap verdi Ahmet. "Gezegenlerin yörüngelerini değiştirmeye, güneşin yerine ayın dogmasını sağlamaya, gökyüzü kanunlarını altüst etmeye çalışmak gibi bir şey bu!"

"Ah, ben onun yeğeni olacaktım ki!" dedi Necibe.

"Ne yapardın?" diye sordu Ahmet.

"Ben mi?.. Kaftanından şöyle sıkıca tutup..." diye söze başladı genç çingene.

"Kaftanını yırtmakla kalırdın Necibe, o kadar!"

"Sakalından şöyle sıkıca çeker..."

"Sakalı elinde kalırdı!"

"Yine de," dedi Amasya, "Keraban Ağa insanların en iyisidir!"

"Ona şüphe yok," diye cevap verdi Ahmet, "ama öyle inatçı ki, inatçılık konusunda bir katırla yarışsa, katır üzerine bahse girmem!"

9

KAPTAN YARHUD'UN PLANININ BAŞARISIZLIĞA UĞRAMASINA RAMAK KALIR

Bu sırada, Osmanlı âdetleri gereğince görevi sadece ziyaretçileri haber vermek olan bir uşak yan kapıda belirdi:

"Ahmet Efendi," dedi genç adama, "sizinle konuşmak isteyen bir yabancı geldi."

"Kimmiş?" diye sordu Ahmet.

"Maltalı bir kaptan, ısrarla sizi görmek istiyor."

"Tamam, geliyorum," diye karşılık verdi Ahmet.

"Ahmetçiğim," dedi Amasya, "eğer size söyleyecek özel bir şeyi yoksa bu kaptanı buraya kabul edin."

Necibe, bahçenin hemen önündeki sularda salınan yelkenliyi göstererek, "Belki de şu güzel yelkenlinin kaptanıdır?" dedi.

"Belki," dedi Ahmet, "içeri alın."

Uşak geri çekildi, az sonra kapıda bir yabancı göründü.

Bu gerçekten de, Karadeniz'de ve Akdeniz'de Türk limanları arasında sefer yapan yüz tonilatoluk süratli gemi *Guidare*'nin kaptanı Yarhud'du.

Banker Selim'in yalısının önünde demirlemekte biraz gecikmiş olduğu için Yarhud'un canı sıkkındı. Saffar Ağa'nın kâhyası Scarpante ile konuştuktan sonra, bir saat bile kaybetmeden, Bulgaristan ve Romanya demiryolları üzerinden İstanbul'dan Odesa'ya hareket etmişti. Böylece, eski kafalılığının ağırlığıyla yirmi dört saatte ancak on beş on altı fersah mesafe kat edebilen Keraban Ağa'dan günlerce önce buraya ulaşmıştı. Ama Odesa'ya geldiğinde hava öyle kötüydü ki *Guidare*'yi limandan çıkarmaya cesaret edemedi, kuzeydoğu rüzgârının Avrupa toprakları üzerinde esmesini beklemek zorunda kaldı. Ancak o sabah konağın önüne demirleyebildi. Bu yüzden, Keraban Ağa'nın gelişiyle kendisininki arasındaki zaman farkı azalmıştı ki bu da onun zararına olabilirdi.

Sonuçta Yarhud'un hiç zaman kaybetmeden harekete geçmesi gerekiyordu. Planı hazırdı, önce hile, sonra kaba kuvvet, tabii eğer hile işe yaramazsa... Ama bu gece, *Guidare*'nin, güvertesinde Amasya ile birlikte Odesa limanını terk etmiş olması gerekiyordu. Hiç kimse farkına varmadan ve takip edilmeden yelkenli, kuzeybatı rüzgârlarıyla menzil dışına çıkabilirdi.

Bu tür kız kaçırmalar bu kıyının çeşitli noktalarında, tahmin edilebileceğinden çok daha sık yapılan bir şeydi. Bu olaylar Türk sularında, Anadolu kıyılarında sık yaşandığı gibi, doğrudan Moskof otoritesi altındaki topraklarda da durum pek farklı değildi. Daha birkaç sene önce Odesa'da, failleri meçhul kalan bir dizi kaçırma olayı olmuştu. Odesa'nın yüksek sosyetesine mensup birçok genç kız ortadan yok olmuştu ve bunlar, muhakkak ki Küçük Asya'nın pazarlarına yönelik şu çirkin köle ticaretiyle uğraşan gemilerle kaçırılmışlardı.

Sonuçta, Güney Rusya'nın bu merkez şehrinde bu işle uğraşan sefillerden biri olan Yarhud bunu bu sefer Saffar Ağa için yapacaktı. Bu, *Guidare*'nin de bu işte ilk tecrübesi olmayacaktı ve kaptan, bu "ticari" işten elde etmeyi umduğu kârın yüzde onunu bile kaybetmeye razı olamazdı.

Yarhud'un planı şöyleydi; sahil şeridindeki büyük fabrikalardan alınmış değerli kumaşları göstermek bahanesiyle genç kızı *Guidare*'ye çekecekti. Çok büyük ihtimalle gemiye ilk gelişinde Ahmet de ona eşlik edecekti, ama belki de sadece Necibe'yle birlikte gelecekti. Bu durumda, daha kimse yardımına koşmadan denize açılmak mümkündü. Aksi takdirde, Amasya Yarhud'un söylediklerileyle ilgilenmez, gemiye gelmeyi reddederse, Maltalı kaptan onu kaçırmak için bu sefer zor kullanacaktı. Banker Selim'in yalısı, küçük bir koyun içindeki tek evdi ve yalının adamları, geminin mürettebatına karşı koyabilecek durumda değildi. Ama bu durumda tabii ki kavga çıkacaktı. Kaçırmanın hangi şartlar altında gerçekleşeceği çok geçmeden anlaşılacaktı. Bu yüzden, bu işin gürültüsüz patırtısız halledilmesi zorbaların işine gelirdi.

Kolunun altında birkaç kumaş parçasıyla, bir tayfası eşliğinde içeri girdi Yarhud:

"Ahmet Efendi?"

"Benim," diye cevap verdi Ahmet. "Siz?.."

"Kaptan Yarhud, Banker Selim'in yalısı önünde demirli bulunan *Guidare*'nin kaptanı."

"Ne istiyorsunuz?"

"Yakında evleneceğinizi duydum Ahmet Efendi..." diye cevap verdi Yarhud.

"Benim için en önemli şeyi duymuşsunuz kaptan!"

"Anlıyorum Ahmet Efendi," diyerek Amasya'ya döndü Yarhud, "yelkenlimde bulunan bütün zenginlikleri sizin emrinize sunmanın uygun olacağını düşündüm."

"Çok iyi düşünmüşsünüz Kaptan Yarhud!" diye karşılık verdi Ahmet.

"Aslında Ahmetçiğim benim başka bir şeye ihtiyacım yok ki!" dedi genç kız.

"Kim bilir?" dedi Ahmet, "bu levanten kaptanlarda çoğunlukla çok değerli eşyalar bulunur, bir görmek lazım..."

"Evet! Görmek, hatta satın almak lazım," diye bağırdı Necibe, "geciktiği için Keraban Ağa'yı zarara sokup cezalandırmış oluruz!"

"Ne gibi mallar var elinizde kaptan?" diye sordu Ahmet.

"Her zaman ticaretini yaptığım üretim yerlerinden alınmış değerli kumaşlar," diye cevap verdi Yarhud.

"O halde, bunları bu genç hanımlara göstermek gerekecek. Onlar bu işten benden çok daha iyi anlar. Ve sevgili Amasya, *Guidare*'nin kaptanının deposunda beğeneceğiniz birkaç kumaş olursa mutlu olacağım."

"Bundan hiç şüphem yok," dedi Yarhud, "zaten gemiye gelmeden önce bir bakmanızı rica edeceğim çeşitli numuneler getirdim."

"Görelim, haydi görelim!" diye bağırdı Necibe, "Ama size söyleyeyim kaptan, hiçbir şey hanımıma yakışacak kadar güzel olamaz!"

"Evet, gerçekten!" dedi Ahmet.

Yarhud'un bir işaretiyle tayfa, getirdikleri kumaşları yere serip genç kıza gösterdi.

"İşte gümüş işlemeli Bursa ipeklileri," dedi, "bunlar İstanbul çarşılarında daha yeni satılmaya başlandı."

"Bu gerçekten güzel bir işleme," diye karşılık verdi Amasya, Necibe'nin çevik parmakları arasında güneş ışınlarından dokunmuş gibi parlayan kumaşlara bakarken.

"Bakın bakın!" deyip duruyordu çingene kızı, "Odesa esnafında bu kadar iyisini bulamayız!"

"Aslında bu kumaşlar sizin için özel olarak dokunmuş gibi sevgili Amasya!" dedi Ahmet.

"Üsküdar ve Turnava müslerini de görmenizi tavsiye ederim," dedi Yarhud, "bu numuneye bakarak dokumanın mükemmeliyeti hakkında bir fikir edinebilirsiniz, ama asıl gemideki kumaşların desen çeşitlerini ve canlı renklerini görünce büyüleneceksiniz."

Necibe yüksek sesle: "O zaman anlaştık kaptan, *Guidare*'ye geleceğiz!" dedi.

"Pişman olmayacaksınız," diye cevap verdi Yarhud, "ama birkaç şey daha göstermeme izin verin, işte elmaslı dibalar, şeffaf çizgili ipek gömlekler, feracelik kumaşlar, yaşmaklık müslinler, kuşak için Acem şalları, şalvarlık taftalar..."

Amasya, Maltalı kaptanın, gözlerinin önünde parıldattığı bu sanat eserlerine hayranlıkla bakmaktan kendini alamıyordu. Kaptan, eğer becerikli bir tüccar olduğu kadar da iyi bir kaptansa, *Guidare* talihli seferlere alışık olmalıydı. Doğu'nun en iyi fabrikalarında dokunmuş bu kumaşları gören bütün kadınların -Türk genç hanımlar da bunun dışında değil— bunların cazibesine kapılmamasına imkân yoktu.

Ahmet, nişanlısının kumaşlara nasıl bir hayranlıkla baktığını kolayca fark etti. Necibe'nin dediği gibi, ne Odesa ne İstanbul çarşılarında, hatta ne de meşhur Ermeni tüccar Ludovic'in mağazalarında bunlar kadar güzeli bulunmazdı..

"Sevgili Amasya," dedi Ahmet, "bu dürüst kaptanın buraya kadar boş yere yorulmuş olmasını istemezsiniz değil mi? Bize bu kadar güzel kumaşlar gösterdiğine ve yelkenlisinde daha da güzelleri olduğuna göre, yelkenliye gidip bakmalıyız."

Necibe yerinde duramıyordu, denize doğru koşmaya başlamıştı bile:

"Evet, evet!" diye haykırdı.

"Ve bu Necibe delisinin hoşuna gidecek birkaç ipekli de buluruz," diye ekledi Ahmet.

"Eh, hanımımın düğününde onun şanına yaraşır biçimde giyinmem gerekmez mi," dedi Necibe, "hele de Ahmet Efendi kadar cömert birisiyle evleniyorsa?"

"Ve özellikle de onun kadar iyi!" dedi genç kız, elini nişanlısına uzatırken.

"Tamam, anlaştık öyleyse kaptan," dedi Ahmet, "yelkenlinize geleceğiz."

"Kaçta gelirsiniz?" diye sordu Yarhud, "Gemimdeki bütün zenginlikleri size göstermek için orada olmak isterim."

"Öğleden sonra."

"Neden hemen değil?" diye bağırdı Necibe.

"Ah, sabırsız kız," dedi Amasya gülerek, "bu yüzen çarşıyı görmekte benden daha aceleci! Ahmet'in ona birkaç hediye sözü verdiği nasıl da belli, böylece daha süslü olacak."

"Süslü mü," diye bağırdı Necibe tatlı sesiyle, "yalnızca sizin için süslü sevgili hanımcığım."

"*Guidare*'ye şu andan itibaren istediğiniz zaman gelebilirsiniz Ahmet Efendi," dedi Yarhud, "sandalımı bahçenizin önüne kadar gönderebilirim, birkaç kürek çektikten sonra sizi güverteme bırakır."

"O zaman gönderin kaptan," diye cevap verdi Ahmet.

"Evet... Gemiye!" diye bağırdı Necibe.

"Gemiye, mademki Necibe öyle istiyor!" diye ekledi genç kız.

Kaptan Yarhud tayfasına, getirdikleri numuneleri toplamasını söyledi.

Tayfası onları toplarken Yarhud da, taraçanın ucundaki parmaklıklara gitti ve gemiye seslendi.

Aynı anda geminin güvertesinde bir hareketlenme oldu. İskele tarafından yükselen büyük sandal, hızlıca denize bırakıldı. Beş dakika geçmeden, ince uzun ve hafif, dört kürekle çekilen bir sandal, taraçanın en alt basamağına yanaştı.

Kaptan Yarhud, Ahmet Efendi'ye, sandalın hizmetlerine hazır olduğunu işaret etti.

Yarhud, kendine hâkim olmasına rağmen, heyecan içindeydi. Şu kız kaçırma işini halletmek için iyi bir fırsat çıkmamış mıydı? Zaman azalıyordu, Keraban Ağa her an gelebilirdi. Zaten Karadeniz'in etrafındaki bu saçma yolculuğu tamamlamadan önce, en kısa sürede Amasya ile Ahmet'in düğününü yapmak istemeyeceğini kim söyleyebilirdi? Ahmet'in karısı olan Amasya, Saffar Ağa'nın sarayında beklenen genç kız olmayacaktı!

Kaptan Yarhud, birdenbire zor kullanması gerektiğini hissetti. Bu zaten onun itidalsiz, sert tabiatında vardı. Üstelik şartlar çok elverişliydi, rüzgâr geçitlerden yol almak için uygundu. Gen kızın ortadan kaybolduğu haberi yayılıp takibe başlanmadan yelkenli açık denize çıkmış olurdu. Ahmet gelmeyip, sadece Amasya ve Necibe gemiye çıkarsa, Yarhud, iki genç kız hiçbir şeyden şüphelenmeden depoda kumaş seçerken hazırlıkları tamamlayıp denize açılmakta tereddüt etmeyecekti. Onları iki güverte arasına kapatmak, koydan çıkana kadar çığlıklarını boğmak kolay

olacaktı. Eğer Ahmet yanlarında olursa iş daha zordu, yine de imkânsız değildi. Bu güçlü kuvvetli delikanlıdan kurtulmaya gelince, bir cinayet pahasına bile olsa, *Guidare*'nin kaptanı bundan çekinmeyecekti. Cinayet de hesaba eklenecek ve Saffar Ağa daha fazla para ödeyecekti, hepsi bu.

Yarhud taraçanın basamakları üzerinde beklerken, Ahmet Efendi ve yanındakilerin *Guidare*'nin sandalına binmeleri halinde nasıl davranmasının daha uygun olacağım düşünüyordu. Hafif yelkenli, bir gominadan daha yakında, rüzgârla hafifçe kabaran suların üzerinde zerafetle salınıyordu.

Amasya'nın sandala binip arka tarafa oturmasına yardım etmiş olan Ahmet son basamakta duruyordu. O sırada bahçe kapısı açıldı, en fazla elli yaşlarında, Avrupa tarzına yakın giyinmiş olan bir adam, aceleyle ve bağırarak içeri girdi.

"Amasya?.. Ahmet?"

Bu Banker Selim'di. Genç kızın babası, Keraban Ağa'nın muhabiri ve dostu.

"Kızım, Ahmet?" diye tekrarladı Selim.

Yeniden Ahmet'in elini tutan Amasya, hemen taraçaya çıktı.

"Ne oldu babacığım?" diye sordu. "Sizi bu kadar çabuk şehirden buraya getiren nedir?"

"Büyük bir haber!"

"İyi mi?" diye sordu Ahmet.

"Mükemmel!" diye cevap verdi Selim. "Dostum Keraban'ın yolladığı bir ulak biraz önce yazıhaneme geldi."

"Mümkün mü bu?" diye bağırdı Necibe. "Onun geldiğini bildiren ulak, ve kendisinden biraz önce geldi," dedi Selim.

"Keraban Amcam," deyip duruyordu Ahmet, "Keraban Amcam İstanbul'da değil mi?"

"Hayır değil, onu burada bekliyorum." *Guidare*'nin kaptanının kendini tutamayarak yaptığı öfke hareketini neyse ki kimse görmedi. Ahmet'in amcasının bu ani gelişi planları suya düşürebilecek en önemli tehlikeydi.

"Ah, iyi kalpli Keraban Ağa!" diye bağırdı Necibe.

"Ama neden geliyor?" diye sordu genç kız. "Sizin düğününüz için hanımım!" dedi Necibe. "Yoksa Odesa'ya neden gelsin?'

"Öyle olmalı," dedi Selim.

"Bence de öyle," dedi Ahmet, "sebepsiz yere neden İstanbul'dan ayrılsın? Sevgili amcam fikir değiştirmiş olsa gerek! Hiç haber vermeden, yazıhanesini, işlerini birdenbire bıraktı!.. Bize sürpriz yapmak istedi muhakkak!"

"Ah, onu nasıl karşılayacağız!" diye haykırdı Necibe, "Çok güzel bir karşılama bekliyor onu burada!"

"Ulak, buraya neden geldiği hakkında bir şey söylemedi mi baba?" diye sordu Amasya.

"Hiçbir şey," diye cevap verdi Selim, "bu adam, dostum Keraban'ın, arabasının atlarını değiştirmek için durduğu Mayalci posta merkezinden at almış. Dostum Keraban'ın hiç durmadan doğrudan buraya, Odesa'ya geleceğini haber vermek üzere yazıhaneye geldi. Sonuçta, Keraban her an gelebilir."

Banker Selim için dost, Amasya ve Ahmet için amca, Necibe için ağa olan Keraban'ın "gıyabında" ne kadar hoş özelliklere sahip olduğu konuşuldu. Onun gelmesi, düğünün en kısa vadede yapılması demekti! Bu da nişanlıların en kısa zamanda saadete kavuşmaları anlamına geliyordu! Bunca arzulanan birliktelik için şu uğursuz tarihi beklemeye de gerek kalmayacaktı! Keraban Ağa inatçıların birincisi olmakla beraber insanların da en iyisiydi.

Ne yapacağını bilmez haldeki Yarhud bu aile sahnesine seyirci kalmıştı. Yine de sandalını geri göndermedi. Keraban Ağa'nın niyetinin ne olduğunu öğrenmek onun için son derece önemliydi. Karadeniz etrafındaki yolculuğuna devam etmeden önce Amasya ile Ahmet'in düğününü yapmak isteyebilir miydi acaba?

Bu sırada, dışarıdan, bir sesin daha da baskın olarak duyulduğu sesler geldi. Kapı açıldı ve peşinde Van Mitten, Bruno ve Nizib'le birlikte Keraban Ağa göründü.

10

AHMET, ZATEN ŞARTLARIN DAYATTIĞI ÖNEMLİ BİR KARAR ALIR

"Merhaba dostum Selim! Merhaba! Allah seni ve bütün aileni korusun!"

Bunu söyleyen Keraban Ağa, Odesa'daki muhabirinin elini kuvvetlice sıktı.

"Merhaba sevgili yeğenim Ahmet!"

Ve Keraban Ağa, yeğeni Ahmet'i bağrına basıp sıkı sıkı kucakladı.

"Merhaba, benim küçük Amasya'm!"

Ve Keraban Ağa, gelini olacak genç kızı iki yanağından öptü.

Bunlar öyle çabuk olup bitmişti ki kimse cevap vermeye fırsat bulamadı.

"Ve hepiniz hoşça kalın, yola çıkıyoruz!" diyerek Keraban Ağa Van Mitten'e doğru döndü.

Hiç kimseyle tanıştırılmamış olan soğukkanlı Hollandalı, duygusuz yüz ifadesiyle, bir dramın en önemli sahnesindeki tuhaf kişilikleri hatırlatıyordu.

Keraban Ağa'nın böyle bol bol öpücük dağıtıp el sıktığını görünce herkes, onun düğünü çabuklaştırmak için geldiğini düşündü. Ama "yola çıkıyoruz" sözünü duyunca daha büyük bir şaşkınlığa düştüler.

İlk soruyu soran Ahmet oldu:

"Nasıl, yola çıkıyorsunuz?"

"Evet yola çıkıyoruz oğlum!"

"Yani gidiyor musunuz amca?"

"Evet, hemen!"

Herkes yeni bir şaşkınlığa düştü. Bu sırada Van Mitten Bruno'nun kulağına eğildi:

"Aslında bu şekilde davranmak dostum Keraban'ın kişiliğine çok uygun."

"Çok uygun!" diye cevap verdi Bruno. Amasya, Selim'e bakmakta olan Ahmet'e bakmaktayken, Necibe de daha gelmeden gitmeye kalkan bu inanılmaz amcaya gözlerini dikmişti.

Keraban kapıya doğru ilerlerken Van Mitten'e seslendi:

"Haydi Van Mitten, gidelim."

"Mösyö, siz bir şey söylemeyecek misiniz?.." dedi Ahmet Van Mitten'e.

Arkadaşının arkasından yürümeye başlamış olan Hollandalı cevap verdi:

"Ne söyleyebilirim?"

Keraban Ağa tam çıkarken durdu ve bankere döndü:

"Bu arada Selim, birkaç bin gümüş lirayı rubleye çevirebilir misiniz?"

"Birkaç bin mi?.." dedi Selim, artık anlamaya bile çalışmıyordu.

"Evet Selim, Moskof topraklarından geçerken Rus parasına ihtiyacım olacak."

Ahmet ile genç kız bir ağızdan bağırdı: "Ama amca, ne olduğunu bize söylemeyecek misiniz artık?"

"Bugünkü kurun oranı nedir?" diye sordu Keraban Ağa.

"Yüzde üç buçuk," diye cevap verdi Selim, bir an için tam bir banker tavrı takınmıştı.

"Ne! üç buçuk mu?"

"Ruble yükseliyor," diye cevap verdi Selim, "piyasada çok talep var."

"Benim için, dostum Selim, üç çeyrek olur herhalde! Anlaştık mı?.. Üç çeyrek!.."

"Sizin için olur, sadece sizin için dostum Keraban, aynca hiç komisyon almayacağım."

Banker Selim elbette ne söylediğinin de, ne yaptığının da farkında değildi.

Tabii ki bir köşeye gizlenmiş olan Yarhud, bütün olanlara dikkat kesilmişti. Kendi planının gerçekleşmesini kolaylaştıracak ya da zorlaştıracak ne gibi gelişmeler ortaya çıkacaktı?

Bu sırada Ahmet, amcasını kolundan tuttu ve geçmek üzere olduğu kapının eşiğinde durdurdu. Biraz zor da olsa, inatçı karakterine rağmen onu geri döndürdü.

"Amca, geldiğinizde hepimizi kucakladınız..." dedi.

"Hayır oğlum, hayır!" diye cevap verdi Keraban, "Tam gitmek üzereyken!"

"Olsun amca!.. Size karşı gelmek istemem... Ama en azından Odesa'ya neden geldiğinizi söyleyin!"

"Odesa'ya geldim, çünkü yolumun üstündeydi," dedi Keraban. "Eğer Odesa yolumun üstünde olmasaydı Odesa'da olmayacaktım! Öyle değil mi Van Mitten?"

Hollandalı başını hafifçe eğerek onayladı.

"Ah, sizi tanıştırmayı unuttum, sizi tanıştırmam gerek!" diyerek Selim'e döndü Keraban.

"Dostum Van Mitten," dedi, "Rotterdam'daki muhabirim. Akşam yemeği için kendisini Üsküdar'a götürüyorum."

"Üsküdar'a mı?" diye haykırdı banker.

"Öyle görünüyor!.." dedi Van Mitten.

"Onu ve uşağı Bruno'yu," diye ekledi Keraban, "efendisinden ayrılmak istemeyen cesur bir hizmetkâr!"

"Öyle görünüyor!.." diye cevapladı Bruno, efendisinin sesinin sadık yankısı gibi.

"Artık yola koyulalım!"

Ahmet yeniden soru sormaya başladı:

"Amca, şunu bilin ki burada kimse size karşı çıkmak niyetinde değil... Ama eğer sadece yolunuzun üstünde olduğu için Odesa'ya geldiyseniz, İstanbul'dan Üsküdar'a gitmek için hangi yolu kullanıyorsunuz acaba?"

"Karadeniz'in etrafından dolaşan yolu!"

"Karadeniz'in etrafından dolaşan yolu mu?" diye haykırdı Ahmet.

Kısa bir sessizlik yaşandı.

"Söyler misiniz," diye devam etti Keraban, "İstanbul'dan Üsküdar'a Karadeniz'in etrafından dolaşarak gitmemde garip ya da şaşırtıcı olan nedir?"

Banker Selimle Ahmet birbirlerine baktılar. Zengin Galata tüccarı aklını mı kaçırmıştı?"

"Dostum Keraban," dedi Selim, "size karşı çıkmayı aklımızdan bile geçirmeyiz..."

Bu cümle, bu inatçı şahsiyetle, ihtiyatla konuşmaya başlamadan önce kullanılan mutad giriş cümlesiydi.

"Size karşı çıkmak istemeyiz, ama bize öyle geliyor ki, İstanbul'dan Üsküdar'a gitmek için Boğaz'ı geçmek yeterli."

"Boğaz artık yok!"

"Boğaz artık yok mu?" dedi Ahmet.

"En azından benim için! Boğaz artık sadece, haksız bir vergiyi ödemeye razı olanlar için var. Kişi başına on paralık vergiyi ödemeye razı olanlar için; yeni Türklerin hükümetinin, bugüne kadar serbest olan Boğaz sularına koyduğu vergiyi!"

"Ne!.. Yeni bir vergi mi!" diye bağırdı Ahmet, amcasını bu maceraya hangi önüne geçilmez inadın savurduğunu bir anda anlamıştı.

Keraban, daha büyük bir heyecanla anlatmaya devam etti:

"Evet, tam dostum Van Mitten ile... akşam yemeği için Üsküdar'a gitmek üzere... kayığıma binecektim, tam bu sırada şu on paralık vergi kondu. Tabii ki ödemeyi reddettim! Onlar da benim geçmeme engel oldu!.. Ben de, Boğaz'ı geçmeden Üsküdar'a giderim dedim!.. Öyle şey olmaz dediler... Ben de bal gibi olur dedim... ve olacak! Allah'ın izniyle! Bu on parayı çıkarmak için elimi cebime sokacağıma keserim daha iyi! Hayır! Allah'ın izniyle! Onlar Keraban'ın kim olduğunu bilmiyor!"

Gerçekten de Keraban'ın kim olduğunu bilmiyorlardı! Ama arkadaşı Selim, yeğeni Ahmet, Van Mitten, Amasya onu iyi tanıyorlar, bütün bu olanlardan sonra onu kararından döndürmenin imkânsız olduğunu biliyorlardı. Onunla tartışmanın gereği yoktu, bu sadece işi daha da içinden çıkılmaz hale getirirdi, durumu olduğu gibi kabul etmek en iyisiydi.

Bu o kadar açıktı ki, bu konuda herkes sessiz bir fikir birliği içindeydi.

"Ne olursa olsun çok haklısınız amcacığım!" dedi Ahmet.

"Tamamıyla haklısınız!" diye ekledi Selim.

"Her zaman haklıyım!" diye cevap verdi Keraban.

"Böyle adaletsiz taleplere karşı direnmek gerek," dedi Ahmet, "servetiniz pahasına olsa bile..."

"Ve hayatım pahasına!" diye ekledi Keraban.

"Bu vergiyi ödemeyi reddetmekle ve İstanbul'dan Üsküdar'a Boğaz'ı geçmeden de gidilebileceğini onlara göstermekle çok iyi etmişsiniz!"

"Ve on parayı ödememekle," diye ekledi Keraban, "bana beş yüz bine patlasa da!"

"Ama gitmekte acele etmeniz için bir sebep yok sanıyorum ki?.." dedi Ahmet.

"Tam tersi çok acelem var oğlum," diye cevap verdi Keraban, "biliyorsun ki altı haftadan önce tekrar burada olmam gerek."

"Yine de amcacığım, Odesa'da bir hafta kadar kalmak lütfunda bulunabilirsiniz!"

"Ne beş gün, ne dört gün, ne bir gün, hatta bir saat dahi kalamam!" diye karşılık verdi Keraban.

Amcasının gerçek karakterinin ortaya çıkmaya başladığını sezen Ahmet, Amasya'ya birşeyler

söylemesini işaret etti.

Genç kız Keraban'ın elini tuttu:

"Ya bizim düğünümüz Keraban Ağa?"

"Düğününüz mü Amasya? Hiçbir şekilde gecikmeyecek. Önümüzdeki ay son bulmadan bu düğünün yapılması lazım... ve yapılacak! Benim seyahatim bunu bir gün daha geciktirmeyecek, tabii eğer bir saniye bile kaybetmeden yola çıkabilirsem!"

Böylece, Keraban Ağa'nın bu beklenmeyen ziyaretinin yarattığı ümitler suya düşmüştü. Düğün için acele edilmeyecekti, ama geç de kalınmayacaktı! Keraban Ağa böyle diyordu! Kim, bunun üzerine bir laf söyleyebilirdi? Bu şartlar altında yapılan, böylesine uzun ve zahmetli bir yolculuğun neler getirebileceği nasıl öngörülebilirdi.

Ahmet, bir kızgınlık hareketi yapmaktan kendini alıkoyamadı, ama neyse ki amcası bunu görmedi; zaten ne Amasya'nın yüzünün karardığını fark etti, ne de Necibe'nin, "Ah, hain amca," diye mırıldandığını.

Keraban, itiraz edilmesi imkânsız bir teklifte bulunuyor edasıyla şunu da ekledi:

"Zaten eminim ki Ahmet de benimle birlikte gelecek!"

Van Mitten Bruno'ya dönerek alçak sesle konuştu:

"İşte karşılanması zor bir atak!"

"Bundan kaçış yok!" dedi Bruno.

Ahmet bu sefer kalbinden vurulmuştu. Yanında duran Amasya, nişanlısının gideceğini duyunca kaskatı kesildi, onun yanındaki Necibe, elinde olsa Keraban Ağa'nın gözlerini oymaya hazırdı.

Arka tarafta duran *Guidare*'nin kaptanı, bu konuşmaların tek kelimesini bile kaçırmıyordu. Bütün bu olanlar muhakkak ki onun planları için uygun bir ortam yaratacaktı.

Arkadaşını kararından döndürmek konusunda pek de umutlu olmayan Selim, yine de kendisini müdahale etmek zorunda hissetti: "Keraban, yeğeninizin de sizinle birlikte Karadeniz'i dolaşması gerekiyor mu?"

"Hayır gerekmiyor!" diye cevap verdi Keraban, "ama ben Ahmet'in benimle gelmekte tereddüt edeceğini hiç sanmıyorum."

"Bununla beraber!.." dedi Selim.

"Bununla beraber?.." dedi Keraban, her tartışma öncesinde olduğu gibi dişlerini sıkıyordu.

Keraban Ağa'nın son sözlerini, hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bir dakikalık sessizlik takip etti. Ama Ahmet kesin kararını vermişti. Nişanlısına kısık sesle, bu ayrılıktan dolayı her ikisi de üzülecek olsa da, direnmemenin daha iyi olacağını; eğer kendisi de katılmazsa bu yolculuğun çeşitli sebeplerden uzayabileceğini; eğer o da işin içinde olursa, bunun aksine daha kısa sürede tamamlanacağını; Rusçayı çok iyi bildiği için, bir gün bile, bir saat bile kaybedilmesine izin vermeyeceğini, amcasını çabuk olmaya zorlayacağını, bu ona üç katına patlayacak olsa bile sonuçta gelecek ay son bulmadan yani Amasya'nın hatırı sayılır bir servete hak kazanabilmesi için evlenmesi gereken tarihten önce, Keraban'ı Boğaz'ın sol kıyısına ulaştırmış olacağını anlatıyordu.

Amasya kendisinde "evet" diyecek gücü bulamadı; ama yapılacak en iyi şeyin bu olduğunu anlıyordu.

"Anlaştık amca," dedi Ahmet, "sizinle birlikte geleceğim, gitmeye hazırım, ama..."

"Şart mart istemem oğlum!"

"Pekâlâ, şart yok!" dedi Ahmet, bir yandan da "sen bağırarak nefesini tüketirken ben seni nasıl koşturacağımı bilirim, ah amcaların en inatçısı!" diye geçirdi içinden.

"Artık yola koyulalım," dedi Keraban.

Ve Selim'e döndü:

"Benim gümüş liralarla değişecek olan şu rubleler?"

"Odesa'da vereceğim, oraya kadar sizinle birlikte geliyorum," diye cevap verdi Selim.

"Hazır mısınız Van Mitten?" diye sordu Keraban.

"Daima hazırım."

"Güzel, Ahmet," dedi Keraban, "nişanlını kucakla, sıkı kucakla, gidiyoruz!"

Ahmet genç kızı kollarına almıştı bile, Amasya birkaç damla gözyaşının akmasına engel olamadı:

"Ahmet, sevgili Ahmet!" deyip duruyordu.

"Ağlamayın Amasya," diyordu Ahmet, "düğünümüz çabuk olamayacaksa da geç de kalmayacak, size söz veriyorum! Sadece birkaç haftalığına yanınızda olmayacağım!.."

"Ah sevgili hanımcığım," dedi Necibe, "Keraban Ağa buradan çıkmadan bir ya da iki bacağını kırsa! İster misiniz, ben bu işle ilgileneyim?"

Ama Ahmet, çingene kızına rahat durmasını söyledi, iyi de etti. Muhakkak ki Necibe, bu laf anlamaz amcayı durdurmak için her yola başvuracaktı.

Birbirleriyle öpüşüp vedalaştılar. Herkeste bir hüzün vardı. Hollandalı dahi, yüreğinin burkulduğunu hissediyordu. Herkesi kuşatan bu teessürü görmeyen ya da görmek istemeyen tek kişi Keraban Ağa idi.

Keraban, o sırada yanlarına gelen Nizib'e sordu:

"Araba hazır mı?"

"Araba hazır," diye cevap verdi Nizib.

"Gidelim!" dedi Keraban. "Ah siz, Avrupa tarzı giyinen modern Osmanlılar! Ah, siz şişman olmayı bile beceremeyen yeni kuşak Türkleri,."

Bu konuda mutlaka ki, Keraban Ağa'nın gözünde, affedilmez bir çöküş vardı.

"...Ah, Mahmud'un fermanlarına boyun eğen dönek efendiler, size hâlâ eski toprak müminlerin var olduğunu göstereceğim!"

Kimse ona itiraz etmiyor, bununla beraber Keraban Ağa daha da heyecanlanıyordu.

"Ah siz, kendi çıkarları için Boğaz'ı tekelleştirmeye çalışanlar! Geçeceğim sizin Boğazınızdan, alay edeceğim sizin Boğaz'ınızla! Bir şey mi dediniz Van Mitten?"

"Hiçbir şey demedim," dedi Van Mitten, zaten ağzını bile açmayarak kendini sağlama almıştı.

"Sizin Boğaz'ınız! Onların Boğaz'ı!" diye devam etti Keraban Ağa, yumruğunu güneye doğru uzatarak. "Neyse ki Karadeniz burada! Karadeniz'in bir sahili var ve sahil sadece kervanların geçişi için değil! Bu sahili takip edeceğim, onun etrafını dolaşacağım! Dostlarım, hükümet dilencilerinin keşkülüne yarım para bile atmadan beni Üsküdar sırtlarında gördüklerinde, şu devlet memurlarının yüzlerinin alacağı şekli buradan görebiliyor musunuz!"

Şunu kabul etmek gerekir ki, tehdit sınırlarım aşan bu lanetlemede Keraban Ağa muhteşemdi.

"Haydi Ahmet, haydi Van Mitten!" diye haykırdı. "Yola çıkıyoruz artık! Yola çıkıyoruz!"

Selim bir sözüyle onu durdurduğunda kapının önüne gelmişti bile:

"Dostum Keraban, basit bir uyarıda bulunacağım," dedi.

"Uyarı istemem!"

"Basit bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum sadece," dedi banker.

"Vaktimiz mi var?"

"Dinleyin dostum Keraban, bu Karadeniz turunu tamamlayıp Üsküdar'a ulaştıktan sonra ne

yapacaksınız?"

"Ne mi?.. Eee, ben... şey..."

"Ticarethanenizin bulunduğu İstanbul'a bir daha hiç dönmeyip devamlı Üsküdar'da kalacağınızı pek sanmıyorum."

"Hayır..." dedi Keraban biraz tereddüt ederek.

"Amcacığım, siz Boğaz'ı bir daha geçmemekte ısrar ederseniz bizim düğünümüz ne olacak?" diye sordu Ahmet.

Keraban, canını sıkan ilk soruyu geçiştirip cevap verdi:

"Bundan daha basit bir şey olamaz, dostum Selim! Amasya ile birlikte Üsküdar'a gelmemeniz için bir sebep var mı? Doğru, onların Boğaz'ını geçmek size kişi başına on paraya mal olur, ama bu sizin için, benim için olduğu gibi onur meselesi değil ki!"

"Evet, evet! Bir ay sonra Üsküdar'a gelin!" diye bağırdı Ahmet. "Bizi orada beklersiniz Amasya, biz de sizi fazla bekletmemek için gerekeni yaparız."

"Tamam!" dedi Selim. "Üsküdar'da buluşuruz, düğünü de orada yaparız! Ama dostum, sonuçta düğün yapıldıktan sonra İstanbul'a dönmeyecek misiniz?"

"Döneceğim," diye bağırdı Keraban, "elbette döneceğim!"

"Nasıl?"

"Şu münasebetsiz vergi kaldırılınca, para ödemeden Boğaz'ı geçeceğim."

"Ya kaldırılmazsa?"

Keraban Ağa muhteşem bir tavırla cevap verdi:

"Kaldırılmazsa?.. Allah'ın izniyle aynı yolu tutar, Karadeniz'in etrafını tekrar dolaşırım!"

11

BU KEYİFLİ YOLCULUK HİKÂYESİNE BİRAZ DRAM KARIŞIR

Hepsi gitmişti! Keraban Ağa yolculuğunu tamamlamak için, Van Mitten arkadaşına refakat etmek için, Ahmet amcasını izlemek için, Nizib ve Bruno da başka türlüsü ellerinden gelmediği için yalıdan ayrılmışlardı. Günlük işleriyle uğraşan beş altı hizmetçi sayılmazsa konak şimdi ıssızdı. Banker Selim de, yolcuların Osmanlı altınlarım rubleye çevirmek için Odesa'ya gitmişti.

Konakta ev sahibi olarak, iki genç kızdan, Amasya ile Necibe'den başka kimse kalmamıştı.

Mal tali kaptan da bunu iyi biliyordu. Bu vedalaşma sahnesinin bütün ayrıntılarını ve beklenmeyen gelişmeleri büyük bir dikkatle izlemişti. Keraban Ağa, Amasya ile Ahmet'in düğününü dönüşüne mi bırakmıştı? Evet! Buna söz vermişti; bu Yarhud'un birinci kozuydu. Ahmet amcasıyla gitmeye razı olmuş muydu? Olmuştu; bu da Yarhud'un ikinci kozuydu.

Maltalı'nın bir üçüncü kozu daha vardı: Amasya ile Necibe şimdi konakta, ya da en azından denize açılan bölümde yalnızdı. Yelkenlisi buraya yarım gomina mesafedeydi... Sandalı merdivenlerin dibinde bekliyordu... Tayfaları bir işaretiyle harekete geçmeye hazırdı... İstemesi yeterdi!

Kaptan Amasya'yı kaçırırken şiddet kullanmayı çok istiyordu, ama bir yandan da çok tedbirli bir adam olduğu için hiçbir şeyi tesadüfe bırakmak niyetinde değildi, hiçbir iz bırakmadan bu işi halletmeye karar verdi ve düşünmeye koyuldu.

Güpegündüz zor kullanacak olursa Amasya yardım çağırabilirdi. Onun çığlıklarına Necibe'ninkiler eklenecekti. Hizmetçiler arasında belki de bu sesleri duyanlar olacaktı! *Guidare*'nin alelacele Odesa Koyu'ndan çıkmaya çalıştığını belki de görenler olacaktı! Bu da bir işaret, suçlu olduğunun ispatı için ilk adım anlamına gelecekti... Hayır! Daha temkinli davranmak ve harekete geçmek için geceyi beklemek en iyisiydi. Önemli olan Ahmet'in burada olmamasıydı... Ki o da artık yoktu.

Bir kenara çekilip parmaklıkların orada gizlenen Maltalı, iki genç kızı gözlemeye başladı. Onlara gelince, bu tehlikeli adamın varlığından haberdar bile değillerdi.

Bununla beraber, daha önce kararlaştırıldığı gibi Amasya ve Necibe, satın almak istedikleri malları incelemek için ya da herhangi bir başka sebeple -ki Yarhud'un bu konuda bir fikri vardı- yelkenliye gelmeye razı olurlarsa geceyi beklemeden karar vermek uygun olabilirdi.

Ahmet'in gidişinden sonra, bu ani darbeyle sarsılan Amasya, sessiz ve düşünceli, kuzeye doğru açılan ufkun derinliklerine bakıyordu. O tarafta, yolcuların inatla çevresini takip edecekleri sahiller uzanıyordu. Keraban Ağa ve kendilerine rağmen onunla birlikte gidenler, bu yol üzerinde kim bilir ne tehlikelerle karşılaşacak, ne sebeplerden gecikeceklerdi! Eğer şu nikâh kıyılmış olsaydı, Ahmet'le birlikte gitmekte hiç tereddüt etmeyecekti? Amcası buna nasıl karşı çıkabilirdi? Kendisini istemeyecek miydi? Hayır. Amasya'ya öyle geliyordu ki, gelini olduktan sonra, onun üzerinde bir parça etkili olabilir, inadının kendisini daha da ileriye götürebileceği bu tehlikeli gidişte onu durdurabilirdi. Şimdi yalnız başına kalmıştı, nikâhlarının kıyılacağı Üsküdar'daki konakta Ahmet'e tekrar kavuşmadan önce haftalarca beklemesi gerekiyordu.

Amasya ne kadar üzgünse, Necibe de o kadar kızgındı. Bütün bu hayal kırıklarına sebep olan

inatçıya kızgındı. Ah, eğer kendi düğünü söz konusu olsaydı, çingene kızı nişanlısının bu şekilde alınıp götürülmesine asla izin vermezdi! O inatçıya kafa tutardı. Hayır, hiçbir şey bu şekilde gelişmezdi!

Necibe genç kıza yaklaştı, elinden tutup onu divana götürdü, dinlenmesi için zorladı, kendisi de bir yastık alıp ayaklarının dibine oturdu.

"Sevgili hanımcığım," dedi, "sizin yerinizde olsam Ahmet Efendi'yi düşünüp ona üzüleceğime, Keraban Ağa'yı düşünüp ona beddua ederdim."

"Neye yarar bu?" diye karşılık verdi Amasya.

"Bu daha az hüzünlü gibi geliyor bana," dedi Necibe. "İsterseniz şu amcaya, bildiğimiz bütün bedduaları edelim! Hak ediyor! Emin olun, hak ettiğinden de fazlasını yollarım ona!"

"Hayır Necibe," dedi Amasya. "Ahmet'ten söz edelim! Yalnızca onu düşünmeliyim, yalnızca onu düşünüyorum!"

"O zaman ondan söz edelim hanımcığım," dedi Necibe. "Doğrusu o, bir genç kızın hayal edebileceği en olağanüstü nişanlı, ama şu amcası yok mu! Şu despot, şu bencil, şu hain adam! Tek bir kelime söylemesi yeterliydi, ama söylemedi, bize birkaç gün vermesi yeterliydi ama reddetti! Gerçekten... Hak ediyor!"

"Ahmet'ten söz edelim!" dedi tekrar Amasya.

"Tabii hanımcığım! Sizi ne kadar da seviyor, onunla ne kadar mutlu olacaksınız! Ah, bir de böyle bir amcası olmasaydı! Bu adam acaba hangi malzemeden yapılmış? Biliyor musunuz, bir ya da daha fazla kadın almamakla çok iyi etmiş. Yoksa inatçılığı yüzünden haremindeki cariyelere kadar bütün kadınlar isyan ederdi!"

Düşünceleri tamamen başka bir yolda olan Amasya, "İşte yine ondan söz ediyorsun Necibe!" dedi.

"Hayır, hayır!.. Ahmet Efendi'den söz ediyorum. Ben de sizin gibi sadece Ahmet Efendi'yi düşünüyorum! Ama onun yerinde olsaydım, bu kadar kolay teslim olmazdım. Israr ederdim!.. Ben nişanlınızı daha güçlü zannediyordum!"

"Ne diyorsun Necibe, amcasına direnmek yerine onun emirlerine boyun eğerek daha büyük bir güç göstermedi mi? Bu beni üzecek olsa da, işleri çabuklaştırmak için bütün imkânları kullanmak ve Keraban Ağa'nın her zamanki inatçılığıyla atılabileceği tehlikelerin önüne geçmek üzere bu yolculuğa onun da katılmasının daha iyi olduğunu görmüyor musun? Hayır, Necibe, hayır! Ahmet gitmekle ne kadar cesur olduğunu gösterdi! Gitmekle bana olan aşkını bir kere daha ispatladı!"

Damarlarındaki çingene kanının verdiği heyecanla bir türlü teslim olmayan Necibe cevap verdi:

"Haklısınız hanımcığım, evet! Ahmet Efendi gitmekle ne kadar güçlü olduğunu gösterdi. Ama, amcasının gitmesine engel olabilseydi daha büyük bir güç göstermiş olacaktı!"

"Bu mümkün mü Necibe?" dedi Amasya. "Sorarım sana, mümkün mü bu?"

"Evet... hayır!., belki!" diye cevap verdi Necibe. "Bükülmeyecek demir yoktur... ya da duruma göre, kırılmayacak! Ah, şu Keraban Amca! Eğer bir aksilik olursa tek sorumlusu odur! Hele de, Ahmet Efendi'yi, sizi ve dolayısıyla da beni, on parayı ödememek için mutsuz ettiğini düşündükçe!.. İsterdim ki, evet isterdim ki Karadeniz dünyanın en uzak köşelerine kadar genişlesin, bakalım o zaman da etrafında dolaşmakta inat edecek miydi?"

Amasya tam bir inançla cevap verdi: "Ederdi! Ama Ahmet'ten söz edelim Necibe, yalnızca ondan söz edelim!"

Bu sırada Yarhud sandaldan inmiş, kimseye görünmeden iki genç kıza doğru yaklaşıyordu. Ayak seslerini duyunca, ikisi de arkalarına döndü. Adamı bu kadar yakınlarında görünce, korkuyla karışık bir şaşkınlık yaşadılar.

İlk ayağa kalkan Necibe oldu:

"Siz misiniz kaptan?" dedi. "Burada ne işiniz var? Ne istiyorsunuz?.."

Yarhud, bu şekilde karşılandığı için şaşırmış gibi davrandı:

"Hiçbir şey istemiyorum, sadece şey için hizmetinize hazır olduğumu..."

"Ne için?" dedi Necibe.

"Sizi yelkenliye götürmek için. Malları görüp istediklerinizi seçmek için gelmeyecek miydiniz?"

"Doğru söylüyor hanımcığım, kaptana söz vermiştik," diye haykırdı Necibe.

"Ahmet buradayken söz vermişti," diye karşılık verdi genç kız, "ama o gittiğine göre, *Guidare'*yi görmemizin bir gereği yok!"

Bir an için kaptanın kaşları çatıldı, sonra sakin bir tavırla devam etti:

"Guidare, Odesa Koyu'nda uzun süre kalamayacak, yarın ya da en geç yarından sonra hareket edeceğim. Ahmet Efendi'nin nişanlısı eğer, numunelerini gördüğü ve hoşuna gittiğini zannettiğim kumaşlardan almak istiyorlarsa, bu fırsattan yararlanmaları gerekir. Sandalım dışarıda, birkaç dakikada güvertede oluruz."

Amasya soğukça cevap verdi:

"Teşekkür ederiz kaptan, Ahmet Efendi'nin yokluğunda böyle eğlencelerle uğraşacak değilim! *Guidare*'ye bizimle birlikte gelip, tavsiyeleriyle bize yardımcı olacaktı... Ama artık burada değil, onsuz ne bir şey yapabilir ne de bir şey yapmak isterim!"

"Buna üzüldüm," diye karşılık verdi Yarhud, "eminim ki, döndüğünde bu malları almış olduğunuzu görmek Ahmet Efendi'nin de hoşuna gidecektir! Bu fırsat bir daha ele geçmez, sonra pişman olursunuz!.."

"Mümkündür," dedi Necibe, "ama sanırım şu anda bu konuda daha fazla ısrar etmezseniz iyi edersiniz!"

Yarhud hafifçe eğildi:

"Öyle olsun, yine de, eğer birkaç hafta sonra tesadüfler *Guidare*'yi tekrar Odesa'ya atarsa, söz verdiğiniz ziyareti unutmamış olacağınızı ümit etmeme izin verin."

Amasya, Maltalı'ya, artık çekilebileceğini hissettiren bir tonda cevap verdi: "Unutmayacağız kaptan."

Yarhud, genç hanımları selamlayıp taraçaya doğru birkaç adım attı. Sonra birden, sanki aklına bir fikir gelmiş gibi durdu, Amasya tam oturduğu yerden kalkıp gitmek üzereyken, tekrar onun yanına geldi.

"Tek bir şey daha söylememe izin verin," dedi, "daha doğrusu Ahmet Efendi'nin nişanlısının hoşuna

gidebilecek bir teklif."

Amasya, Maltalı kaptanın konuşmak konusundaki bu ısrarından ve yalıdaki varlığından dolayı sabırsızlanıyordu:

"Mesele nedir?"

"Ahmet Efendi'nin gidişinden önce olanlara tesadüfen şahit oldum."

Amasya bir önseziyle kuşkulanmaya başladı:

"Tesadüfen mi?"

"Evet tesadüfen!" diye cevap verdi Yarhud. "Sandalımın içinde sizin hizmetinize hazır bekliyordum..."

"Teklifiniz nedir kaptan?" diye sordu genç kız.

"Sıradan bir teklif," diye cevap verdi Yarhud. "Bu ani gidişin, Banker Selim'in kızım ne kadar sarstığını gördüm, eğer Ahmet Efendi'yi bir kere daha görmek isterlerse?.."

Amasya'nın kalbi bu düşünceyle çarpmaya başladı:

"Bir kere daha görmek mi? Ne demek istiyorsunuz?"

"Demek istiyorum ki," dedi Yarhud, "Keraban Ağa'nın arabası bir saate kadar şu ileride gördüğünüz küçük burundan geçecek..."

Amasya ilerledi, kaptanın işaret ettiği yerdeki hafif kıvrıma baktı:

"Orası mı?.. Orası mı?.." dedi.

"Evet."

"Ah, hanımcığım, keşke oraya gidebilsek!" diye bağırdı Necibe.

"Bundan kolay bir şey yok," diye karşılık verdi Yarhud, "rüzgârı arkamıza alırsak, *Guidare* yarım saatte orada olur, eğer gemiye gelirseniz derhal hareket edebiliriz."

Bu deniz gezintisini Amasya'nın nişanlısını bir kere daha görebilmesi için fırsat bilen Necibe bağırdı:

"Evet!.. Evet!.."

Ama Amasya durup düşündü. Bu tereddüt karşısında kaptanın istemeden yaptığı bir hareket gözünden kaçmadı. Yarhud'un görünüşü hiç de güven telkin etmiyor gibi geldi kendisine. Tekrar kuşkulanmaya başladı.

Amasya, sahilin uzantısını daha iyi görebilmek için dirseklerini dayadığı parmaklıktan ayrılıp, elini tutmuş olan Necibe ile birlikte geri döndü.

"Emirlerinizi bekliyorum," dedi kaptan.

"Hayır kaptan, nişanlımı bu şartlar altında görürsem, onu sevindirmekten çok üzerim."

Yarhud, genç kızın fikrini değiştiremeyeceğini anlayınca, soğuk bir tavırla çekildi.

Biraz sonra, Maltalı kaptan ve adamlarını götüren sandal kıyıdan ayrıldı, yelkenliye yanaştı ve açık denize bakan iskele tarafında durdu.

İki genç kız bir saat daha orada kaldılar. Amasya dirseklerini yeniden parmaklıklara dayadı. Yarhud'un göstermiş olduğu, Keraban Ağa'nın arabasının geçeceği noktaya gözünü dikmiş bakıyordu.

Necibe de onun gibi, bir fersah kadar doğuda uzayan kıyının kıvrımını inceliyordu.

Gerçekten de bir saatin sonunda çingene kızı bağırmaya başladı:

"Hanımcığım, görüyor musunuz! Bakın! Şurada, kayalığın ucundaki yolu takip eden arabayı fark ettiniz mi?"

"Evet, evet!" diye cevap verdi Amasya. "Bunlar onlar! Bu o... o!"

"Ama o sizi göremez!.."

"Ne önemi var! Bana baktığını hissediyorum!"

"Şüpheniz olmasın hanımcığım! Onun gözleri, koyun dibinde, ağaçlar arasındaki yalıyı seçecektir, hatta belki bizi de."

"Hoşça kal Ahmet'im! Hoşça kal!" dedi genç kız son bir defa, sanki bu veda nişanlısına ulaşabilecekmiş gibi.

Amasya ile Necibe, kayalıkların en ucundaki yamaçta, yolun dönemecinde araba gözden kaybolduktan sonra eve girdiler.

Yarhud, yelkenlinin güvertesinden onların içeri girdiklerini gördü. Hava kararmaya başladıktan sonra tekrar dışarı çıkıp çıkmayacaklarını gözetlemeleri için vardiya mürettebatına emir verdi. Hile işe yaramadığına göre zor kullanacaktı.

Ahmet'in gidişinin ve düğünün altı haftadan önce yapılamayacak olmasının yarattığı uygun koşullar söz konusuyken kızı kaçırmakta çok da acele etmek gerekmiyordu. Ancak, Trabzon'a dönmesi belki de çok yakın olan Saffar Ağa'nın sabırsızlığını hesaba katmak lazımdı. Karadeniz üzerindeki bir seferde, havanın değişkenliği yüzünden, basit bir yelkenli on beş yirmi gün gecikebilirdi. Bu durumda Yarhud, Kâhya Scarpante ile görüştüklerinde kararlaştırılan tarihte orada olmak istiyorsa, mümkün olduğu kadar çabuk yola çıkmalıydı. Hiç şüphe yok ki Yarhud bir alçaktı, ama sözünün eri bir alçak. Planını uygulamakta bir saniye bile gecikmeyecekti.

Şartlar tamamıyla onun lehineydi! Nitekim akşama doğru, babası bankadan dönmeden önce Amasya tekrar dışarı çıktı. Bu defa yalnızdı. Genç kız, karanlık tamamıyla çökmeden, kuzey ufkunu kaplayan uzaklardaki kayalıkları bir kere daha görmek istemişti. Onun yüreği şimdi bu kayalıklardaydı. Bundan sonra muhakkak ki sık sık geleceği aynı köşede durdu, parmaklıklara dirseklerini dayadı, mesafelere meydan okuyan bakışını uzaklara dikti, sessiz ve düşünceli, öylece kalakaldı.

Düşüncelere dalmış olan Amasya, *Guidare*'den, karanlıkta pek de görünmeyen bir sandalın ayrıldığını fark etmedi. Taraçanın kıyısını takip ederek, koyun sularıyla yıkanan ilk basamakların önünde sessizce durduğunu görmedi.

Bu sırada Yarhud, peşinde üç tayfasıyla birlikte basamakları çıkarak içeri süzüldü.

Hülyalara dalmış olan genç kız adamın farkına varmadı.

Yarhud birdenbire kızın üzerine atlayıp, onu öyle sıkıca kavradı ki, direnmesine imkân bırakmadı.

Zavallı çocuk bu sırada ancak "İmdat! imdat!" diye bağırabildi.

Bu haykırışlar anında boğuldu ama, hanımının yanına gelmekte olan Necibe sesleri duymuştu.

Çingene kızı daha kapıya henüz ulaşmıştı ki, tayfalardan ikisi üzerine atlayıp çırpınışlarına ve çığlıklarına engel oldu.

"Gemiye!" dedi Yarhud.

Karşı koyamayacak durumdaki iki genç kız yelkenliye gitmek üzere kıyıdan ayrılan sandala götürüldü.

Demirini almış, yelkenlerini açmış olan *Guidare* harekete hazırdı.

Amasya ve Necibe, kıç tarafında, hiçbir şey göremeyecekleri, seslerini duyuramayacakları bir kamaraya kapatılır kapatılmaz da hareket etti.

Rüzgârı almış olan yelkenli, yalının duvarlarıyla çevrili küçük koydan çıkarken hafifçe eğilmişti.

Ama bu zorbaca hareket ne kadar kısa sürede tamamlanmış olursa olsun, bahçeyle uğraşan bazı hizmetkârların dikkatini çekmişti.

Aralarından biri Amasya'nın çığlığını duymuş, hemen işaret vermişti.

Tam bu sırada Banker Selim evine geldi ve olanlardan haberdar edildi. Derin bir kaygı içinde

kızını aradı... kızı ortadan kaybolmuştu.

Ancak, yelkenlinin küçük koyun güney ucunu dolaşmak için manevra yaptığını gören Selim her şeyi anladı. Bahçelerin içinden, *Guidare'*nin, sahilin son kayalıklarından sakınmak için epeyce yaklaşmak zorunda olduğu burna doğru koştu:

"Sefiller! Kızımı kaçırıyorlar!.. Kızım, Amasya! Durdurun onları!.. Durdurun!.." diye bağırıyordu.

Selim'in haykırışlarına verilen tek cevap *Guidare'*nin güvertesinden edilen bir el ateş oldu.

Selim, omzuna yediği bir kurşunla yere düştü.

Birkaç saniye sonra, bütün yelkenlerini açmış olan gemi, akşam rüzgârının yardımıyla, yalının açıklarında gözden kayboldu.

12

VAN MİTTEN OKUYUCUYU BELKİ DE İLGİLENDİREBİLECEK OLAN BİR LALE HİKÂYESİ ANLATIR

Yeni atların koşulu olduğu araba, öğlen saat bire doğru Odesa'dan ayrıldı. Keraban Ağa arabanın sol köşesinde, Van Mitten sağ köşesinde, Ahmet ise ortada oturuyordu. Zamanlarını konuşmaktan çok uyumakla geçiren Bruno ve Nizib arka taraftaydılar.

Pırıl pırıl bir güneş kırlara neşe saçıyordu. Deniz koyu mavi rengiyle sahilin kurşuni kayalıklarından ayrılıyordu.

Büyük bir zevkle inatçılık hayallerine dalmış olan Keraban Ağa'nın aklı, Osmanlı otoritelerine oynadığını iddia ettiği oyunda, yaptığı "üç kâğıt"taydı.

Van Mitten bu beklenmeyen yolculuğu düşünüyor, kendisi gibi bir Batavyalı'nın, İstanbul'un Pera semtinde sakince oturmak varken, neden Karadeniz sahillerindeki yollara sürüklendiğini sormaktan kendini alamıyordu.

Ahmet bu yolculuğa kendi rızasıyla katılmıştı. Ama, herhangi bir gecikmeyi önlemek ya da herhangi bir engeli aşmak için para harcamak gerektiğinde, amcasının kesesinden tek kuruş bile tasarruf etmemeye kararlıydı. En kısa yoldan gidilecekti, hem de en hızlı şekilde.

Ahmet kafasında bunları evirip çevirmekteyken, küçük burnun dönemecine gelindiğinde, koyun dibinde Banker Selim'in yalısını fark etti. Gözlerini o noktaya diktiğinde, şüphe yok ki Amasya'nın gözleri de ona dönmüştü; ihtimal, birbirlerine yetişemeyen bakışları boşlukta karşılaşmıştı.

Sonra, hassas bir meseleye dokunmaya karar veren Ahmet amcasına döndü ve izlenecek yolun bütün ayrıntılarının inceden inceye tespit edilip edilmediğini sordu.

"Evet oğlum," diye cevap verdi Keraban. "Hiç ayrılmadan sahil yolunu takip edeceğiz."

"Peki, şu anda nereye gidiyoruz?"

"Koblevo'ya, Odesa'ya yaklaşık on iki fersah Uzaklıkta, bu akşam oraya varacağımızı sanıyorum."

"Koblevo'ya vardıktan sonra?" diye sordu Ahmet.

"Bütün gece yol alacağız oğlum; yarın öğlen civarı bu kasabadan on sekiz fersah ilerideki Nikolayef'e ulaşabilmek için."

"Çok iyi Keraban Amca, gerçekten de hızlı gitmemiz gerekiyor. Ama Nikolayef'ten sonra, sadece birkaç gün içinde Kafkas şehirlerine ulaşmayı düşünmez misiniz?"

"Nasıl?"

"Aleksandrof ile Rostov arasındaki Güney Rusya demiryollarını kullanarak, böylece yolculuğumuzun üçte birini tamamlamış olacağız"

"Demiryolu mu?" diye bağırdı Keraban.

Bu sırada Van Mitten, dirseğiyle genç arkadaşını dürttü ve "Faydasız!.." dedi alçak sesle. "Tartışmak faydasız!.. Demiryollarından nefret ediyor!"

Ahmet, eski kuşak Türklerin sadık bir temsilcisi olan amcasının, bu fazla modern ulaşım aracı

hakkındaki fikirlerini bilmiyor değildi. Ama ona öyle geliyordu ki, içinde bulundukları durum söz konusuyken, Keraban Ağa pekâlâ bir kereliğine bu saçma önyargılarını bırakabilirdi.

Herhangi bir konu üzerinde bir an için bile olsa fikrinden vazgeçmek! Bu gerçekleşirse Keraban artık Keraban olmazdı!

"Demiryolundan bahsediyorsun sanıyorum?" dedi.

"Evet amca."

"Yani sen istiyorsun ki ben, Keraban, daha önce hiç yapmadığım bir şeyi yapmaya razı olayım öyle mi?"

"Bana öyle geliyor ki..."

"Sen istiyorsun ki ben, Keraban, ahmakça buharlı bir makineye bineyim?"

"Bir kere denerseniz..."

"Ahmet, belli ki bana teklif etmeye cüret ettiğin şeyin ne olduğunun farkında değilsin!"

"Ama amca..."

"Sana ne söylediğinin farkında değilsin diyorum, böyle bir teklif getirebildiğine göre!"

"Sizi temin ederim amca, bu vagonlarda..."

Keraban bu ithal malı kelimeyi, anlatılması zor, garip bir tonlamayla tekrar etti: "Vagonlar?.."

"Evet, raylar üzerinde kayan vagonlar..."

"Raylar mı?" dedi Keraban. "Nedir bu korkunç kelimeler, hangi dili konuşuyoruz söyler misin?"

"Modern seyyahların dilini!"

İnatçı şahsiyet sinirlenerek cevap verdi:

"O zaman söyle bakalım yeğenim; bende hiç, vagona binmeye ve bir makine tarafından sürüklenmeye razı olacak bir modern seyyah hali var mı? Yolda gitmek varken niye rayların üstünde kayayım?"

"Ama insanın acelesi olunca amca..."

"Ahmet, yüzüme iyi bak ve şunu sakın aklından çıkarma; eğer araba olmazsa kağnıyla, kağnı olmazsa atla, at olmazsa eşekle giderim, o da olmazsa yürürüm, o da olmazsa dizlerimin üzerinde, o da olmazsa..."

Van Mitten, arkadaşının kolunu tutarak bağırdı:

"Dostum Keraban, rica ederim durun artık!"

"Karnımın üstünde giderim!.." dedi Keraban. "Evet, karnımın üstünde!"

Ve Ahmet'i kolundan tuttu:

"Sen hiç Hz. Muhammed efendimizin Mekke'ye demiryoluyla gittiğini duydun mu?"

Artık bu son cümle üzerine elbette ki söylenebilecek bir şey kalmamıştı. Ahmet, eğer yaşadığı dönemde demiryolu olsaydı, Hz. Muhammed'in elbette bunu kullanacağını söyleyebilirdi ama sustu. Bu sırada Keraban Ağa kendi köşesinde, demiryolu argosunun bütün kelimelerini ağzında geveleyerek homurdanmaya devam ediyordu.

Araba, her ne kadar bir trenle yarışabilecek durumda olmasa da iyi gidiyordu. Düzgün yol üzerinde atlar rahatça dörtnala ilerleyebiliyordu. Posta menzillerinde kolayca at bulunabiliyordu. Harcamalardan sorumlu olan Ahmet -amcası bu işi ona gönül rızasıyla bırakmıştı- ücretleri ödüyor, arabacılara son derece cömertçe bahşiş veriyordu. Cebinden durmadan banknotlar çıkmaktaydı. Yollara rubleler saçan bir şövalyeye benziyordu.

Öyle ki, aynı gün, kıyı boyunca ilerleyen araba, Şumirka, Aleksandrovka kasabalarından geçti ve akşam Koblevo kasabasına vardı.

Gece de, bölgenin içlerine girerek, Nikolayef'in yakınlarındaki ve Herson eyaletinden geçen Bug Nehri'ni aşan yolcular, 28 Ağustos günü öğleye doğru kolayca bu şehre ulaştılar.

Araba, üç saatlik bir mola vermek üzere, vasat bir yemek veren, orta halli bir otelin önünde durdu. Bruno büyük bir iştahla yemek yedi. Ahmet bu fırsattan yararlanarak Banker Selim'e, yolculuğun iyi gittiğini anlatan, Amasya'nın gönlünü alacak tatlı sözler eklemeyi de ihmal etmediği bir mektup yazdı. Keraban Ağa için ise vakit geçirmenin en iyi yolu, lezzetli Yemen kahvesini höpürdeterek ve hoş kokulu nargilesini tellendirerek tatlı faslını uzatmaktı.

Bu tuhaf yolculuğun, bilgilerini artırmaya yaradığı konusunda Bruno ile aynı fikirde olan Van Mitten'e gelince o da, rakibi Herson'a göre fark edilir derecede gelişmiş olan ve hükümetin coğrafi tanımlamasında onun isminin yerini alabilecek durumdaki Nikolayef şehrini dolaşmaya çıktı.

Yola devam etmeleri için ilk işareti veren Ahmet oldu. Hollandalı onu bekletmedi.

Arabacı yerini alırken Keraban Ağa nargilesinden son bir nefes daha çekti ve araba Herson'a doğru inen yolu tuttu.

Verimsiz topraklar üzerinden on yedi fersahlık yol kat edeceklerdi. Sağda solda dut, kavak, söğüt ağaçları vardı. Yaklaşık dört yüz fersahlık mecrası Herson'da son bulan Dinyeper Nehri yakınlarında, kantaron çiçekleriyle bezeli gibi görünen sazlarla kaplı ovalar uzanıyordu. Ama bu kantaronlar, arabanın gürültüsüyle kanat çırparak havalanıyorlardı; bunlar, gök renkli alakargalardı, ötüşlerinin kulaklara verdiği rahatsızlık, parıltılı renklerinin yarattığı göz zevkinden çok daha fazlaydı.

29 Ağustos sabahı şafakla birlikte, Keraban Ağa ve beraberindekiler, olaysız bir gecenin ardından Potemkin tarafından kurulmuş olan eyalet merkezi Herson'a ulaştılar. Yolcular, II. Katerina'nın bu kibirli gözdesini, yarattığı şehirden dolayı saygıyla andılar. Burada, içinde birkaç saat dinlendikleri iyi bir otel buldular ve tükenen erzağın yerine arabayı yeni yiyeceklerle doldurdular. Bu işte Nizib'den çok daha becerikli olan Bruno harikalar yarattı.

Birkaç saat sonra önemli bir kasaba olan Aleşki'de atları değiştirdiler ve Kırım'ı Güney Rusya sahillerine bağlayan Perekop kıstağına doğru ilerlemeye başladılar.

Ahmet, Aleşki kasabasından Odesa'ya bir mektup yollamayı ihmal etmemişti. Herkes arabaya yerleşip atlar Perekop yolunda koşmaya başlayınca, Keraban Ağa yeğenine, arkadaşı Selim'e kendisinden de selam yazıp yazmadığını sordu.

"Tabii ki yazdım, hiç unutur muyum amca," diye cevap verdi Ahmet, "Üsküdar'a mümkün olduğu kadar çabuk ulaşabilmek için elimizden geldiği kadar acele ettiğimizi de yazdım."

"İyi etmişsin oğlum, yolumuzun üstünde ne zaman postaneye rastlarsak, onları haberdar etmeyi ihmal etmemek lazım."

"Ama ne yazık ki, hiçbir zaman nerede konaklayacağımızı önceden bilemediğimiz için mektuplarımız hep cevapsız kalacak!" diye dikkat çekti Ahmet.

"Doğru," dedi Van Mitten.

Keraban Rotterdamlı arkadaşına döndü: "Bu arada, Madam Van Mitten ile haberleşmek konusunda pek de aceleci değilsiniz gibi geldi bana. Bu mükemmel kadın, onu bunca ihmal etmenize ne diyecek?"

"Madam Van Mitten mi?" diye karşılık verdi Hollandalı.

"Evet!"

"Madam Van Mitten kesinlikle çok namuslu bir hanımdır! Bir kadın olarak hiçbir zaman kendisinden en ufak bir şikâyetim olmadı, ama hayat arkadaşı olarak... Ama dostum Keraban, neden Madam Van Mitten'den söz ediyoruz?"

"Çünkü hatırladığım kadarıyla çok sevimli biriydi!"

"Yaa?" dedi Van Mitten, sanki çok yeni bir şey öğreniyormuş gibi.

"Rotterdam'dan döndüğümde sana ondan iyi duygularla söz etmemiş miydim Ahmet?"

"Evet amca."

"Seyahatim boyunca beni öyle iyi ağırlamıştı ki, büyülenmiştim doğrusu."

"Yaa?" dedi Van Mitten.

"Bununla beraber," dedi Keraban, "bazen tuhaf fikirleri, kaprisleri... suni rahatsızlıkları olduğunu da fark ettim! Ama bunlar kadın karakterinin bir parçasıdır, eğer onları bundan vazgeçiremiyorsanız aldırmamak daha iyidir. Ben de aynen böyle yaptım."

"Akıllıca davranmışsınız," dedi Van Mitten.

"Gerçek bir Hollandalı olduğu için lalelere bayılıyor değil mi?" diye sordu Keraban.

"Bayılıyor."

"Açık konuşalım Van Mitten, ben sizi karınıza karşı soğuk buluyorum!"

"Soğuk kelimesi, onun hakkında hissettiklerimin yanında sıcak kalacaktır!"

"Ne diyorsunuz?" diye haykırdı Keraban.

"Diyorum ki," diye cevap verdi Hollandalı, ben size Madam Van Mitten'den belki de hiç bahsetmeyecektim, ama mademki konuyu açtınız, size bir itirafta bulunacağım."

"İtiraf mı?"

"Evet dostum Keraban! Madam Van Mitten ve ben ayrılmış bulunuyoruz."

"Nasıl, ayrıldınız mı?.." diye haykırdı Keraban... "Birlikte mi karar verdiniz?"

"Birlikte karar verdik."

"Kesin mi?"

"Kesin!"

"Neler olduğunu bana heyecanlanmadan anlatır mısınız?"

"Heyecan mı?" diye cevap verdi Hollandalı. "Neden heyecanlanayım ki?"

"Haydi anlatın öyleyse Van Mitten!" dedi Keraban. "Bir Türk olarak hikâyelere bayılırım, bir bekâr olarak da özellikle evlilik hikâyelerine bayılırım!"

Hollandalı, sanki bir başkasının hikâyesini anlatıyormuş gibi sakin, söze başladı:

"Pekâlâ dostum Keraban, son birkaç yıldır Madam Van Mitten ile hayatımız çekilmez hale gelmişti. Her konuda bitmez tükenmez tartışmalar yapıyorduk; kalkma saati konusunda, yatma saati konusunda, yemek saati konusunda, ne yeneceği, ne yenmeyeceği, ne içileceği, ne içilmeyecegi, havanın nasıl olduğu, nasıl olacağı, nasıl olmuş olduğu, bir mobilyanın şuraya mı buraya mı konacağı, ateşin şu odada mı bu odada mı yakılacağı, hangi pencerenin açılıp hangi kapının kapatılacağı, bahçeye hangi bitkilerin ekileceği hangilerinin sökületeceği... Sonunda!.."

"İyi gidiyordu yani!" dedi Keraban. "Gördüğünüz gibi, yumuşak, uysal bir mizacım olduğu için hır çıkmasın diye her şeye boyun eğdim ve işler daha da berbat hale geldi."

"Belki de en akıllıcası buydu!" dedi Ahmet. Bu konuda bir tartışma çıkarmaya hazır olan Keraban itiraz etti:

"Tam tersi, en akılsızcası!"

"Hiçbir fikrim yok;" dedi Van Mitten, "ama ne olursa olsun, son tartışmamızda ona karşı koymak istedim... Karşı koydum, tam bir Keraban gibi!"

"Allah Allah! Bu mümkün değil!" diye bağırdı kendini iyi tanıyan Ahmet'in amcası.

"Hatta bir Keraban'dan daha da fazla!" diye ekledi Van Mitten.

"Allah korusun!" diye karşılık verdi Keraban. "Benden daha inatçı olduğunuzu iddia etmeniz biraz..."

"Bu kesinlikle imkânsız!" dedi Ahmet, sesinde amcasının yüreğine dokunan bir kesin kanaat ifadesi vardı.

"Göreceksiniz," dedi Van Mitten sakince, "ve..."

"Hiçbir şey görecek değiliz!" diye bağırdı Keraban.

"Sonuna kadar dinleyin rica ederim. Madam Van Mitten ile aramızda çıkan tartışma, şu güzel amatör laleleri hakkındaydı, sapları üzerinde dimdik yükselen, yüzden fazla çeşidi olan 'Genner'ler hakkında. Bunların en ucuzunun soğanı bana bin florine mal olmuştu."

"Sekiz bin gümüş lira," dedi her şeyi Türk parasıyla hesaplamaya alışık olan Keraban.

"Evet, yaklaşık sekiz bin," diye karşılık verdi Hollandalı. "Günün birinde Madam Van Mitten, yerine bir *Güneş gözü* ekmek için bir Valentia'yı sökmeye kalkmasın mı! Bu kadarına çizmeyi aşmak denirdi! Karşı çıktım!.. İnat etti... Onu tutmaya çalıştım, elimden kurtuldu! *Valentia*'nın üzerine atıldı ve onu söktü..."

"Kayıp, sekiz bin gümüş!" dedi Keraban.

"Ben de onun Güneş gözünün üstüne atlayıp ezdim," diye devam etti Van Mitten.

"Kayıp, on altı bin gümüş!" dedi Keraban.

"İkinci bir *Valentia*'nın üzerine atladı!" dedi Van Mitten.

"Kayıp, yirmi dört bin gümüş!" dedi Keraban, kasa defterine günlük işlemlerini geçirir gibiydi.

"Buna ikinci bir *Güneş gözü* ile karşılık verdim!.."

"Kayıp, otuz iki bin gümüş!"

"Artık savaş başlamıştı," diye devam etti Van Mitten. "Madam Van Mitten kendinde değildi. Kafama iki pahalı, yeni sürgün vermiş soğan yedim..."

"Kayıp, kırk bin gümüş!"

"O da göğsüne üç lale soğanı yedi!.."

"Kayıp, yetmiş iki bin gümüş!"

"Bu, belki de hiç görülmemiş, gerçek bir lale soğanı yağmuruydu. Yarım saat kadar sürdü. Önce bahçe, ardından sera mahvoldu. Lale koleksiyonumdan geriye hiçbir şey kalmadı!"

"Sonuçta bu size kaça mal oldu?" diye sordu Keraban.

"Homeros'un tutumlu kahramanları gibi birbirimize hakaret etseydik çok daha ucuza gelirdi. Yaklaşık yirmi beş bin florin."

"İki yüz bin gümüş!"* dedi Keraban.

* Yaklaşık 50 000 frank. (J.V.)

"Ama ona kim olduğunu gösterdim!"

"Kesinlikle buna değer!"

"Bunun üzerine," diye devam etti Van Mitten, "servetimle ilgili işlemlerin yapılması ve gerekli talimatları verdikten sonra, sadık uşağım Bruno ile Rotterdam'dam kaçtım ve Madam Van Mitten orayı terk etmeden evime adım atmamaya karar verdim... Daha güzel bir dünya için..."

"Lale yetişmeyen bir dünya!" dedi Ahmet.

"Eh, dostum Keraban," dedi Van Mitten, "size iki yüz bin gümüşe mal olan bir inadınız oldu mu

hiç?"

Keraban, arkadaşının bu sorusundan biraz rahatsız olmuştu:

"Benim mi?"

"Amcamın da başına böyle şeyler geldi, en azından ben bir tanesini biliyorum," dedi Ahmet.

"Nedir, söyler misiniz lütfen?" diye sordu Hollandalı.

"On parayı ödememekte inat ettiği için Karadeniz'in etrafını dolaşması! Bu sizin lale sağanağından daha pahalıya patlayacak ona!"

Keraban sert bir sesle cevap verdi:

"Neye patlayacaksa patlayacak! Ama bence Van Mitten özgürlüğü için çok da yüksek bir bedel ödemiş sayılmaz. İşte tek bir kadınla evli olmanın sakıncaları! Muhammed, ümmetinin istediği kadar kadın almasına izin verirken bu büyücü cinsi iyi tanıyordu!"

"Elbette!" dedi Van Mitten. "Bence on kadını idare etmek bir kadınla uğraşmaktan daha kolaydır."

"Daha da kolay olan," diye ekledi Keraban, "hiçbir kadınla uğraşmamaktır!"

Bu tespit üzerine konu kapandı.

Araba bir posta merkezine geldi. Burada atlar değiştirildi ve bütün gece yola devam edildi. Ertesi gün öğlen civarı, çok yorgun olmakla beraber Ahmet'in ısrarları üzerine bir saat bile kaybetmemeye karar veren yolcular, Bolşoy-Kopani ve Kalançhak'ı geçtikten sonra, Kırım'ı Güney Rusya'ya bağlayan kıstağın üzerinde, aynı adı taşıyan körfezin içinde bulunan Perekop kasabasına ulaştılar.

13

ESKİ TAVRİDA BİR UÇTAN BİR UCA GEÇİLİR VE ORADAN ACABA HANGİ KOŞULLA ÇIKILIR

Kırım! İtalya'nın en büyülü sahillerinden koparılıp getirilmiş gibi duran, dörtgen, daha doğrusu düzgün olmayan bir eşkenar dörtgen şeklindeki, eskilerin "Tavrida Kersonu" Ferdinand de Lesseps'in* iki çakı darbesiyle adaya dönüştürebileceği yarımada; Doğu Roma imparatorluğuyla mücadele eden bütün halkların göz diktiği toprak parçası; milattan altı yüzyıl önce Herakleid'lerin, sonra birbirlerinin ardı sıra Mithridat'ların, Gotların, Hunların, Macarların, Tatarların, Cenevizlilerin hâkim olduğu eski Bosporos Krallığı; II. Mehmed'in imparatorluğuna bağladığı, II. Katerina'nın da 1791'de kati surette Rusya'ya kattığı zengin eyalet!

* Ferdinand de Lesseps: Süveyş Kanalı'nın açılmasını sağlayan Fransız diplomat ve yönetici, (ç.n.)

Tanrıların takdis ettiği, ölümlülerin paylaşamadığı bu bölgenin, mitolojik efsanelerden uzak kalması mümkün olur muydu hiç? Atlantes kavminin muazzam çalışmalarına ait izler Sivaş bataklıklarında aranmak istenmemiş midir? Eski çağların şairleri, cehennemin bir girişini, üç dalgakıranı Kerberos'un* üç başını andıran Kerberian Burnu'nun yakınlarına yerleştirmek istememişler midir? Diana rahibesi olan, Ağamemnon ile Klytoimnestra'nın kızı Iphigenia, rüzgârların Parthenium Burnu kıyılarına savurduğu kardeşi Orestes'i Tavrida'da iffetli tanrıçaya neredeyse kurban edecek değil miydi?

* Kerberos: Yunan mitolojisinde cehennemin bekçisi olan çok başlı canavar, (ç.n.)

Güney bölgesiyle çorak takımadaların hepsine tek başına bedel olan Kırım, bin beş yüz metrelik sofrasında, Olimpos'un bütün tanrılarına şölen düzenleyebilecek Çadırdağı'yla; yeşil örtüsü denize kadar uzanan yabani kestane, servi, zeytin, badem, sarı salkım ağaçlarının amfiteatr gibi yükseldiği ormanlarıyla Puşkin'in şiirlerinde anlattığı çağlayanlarıyla, Karadeniz'den Kuzey Buz Denizi'ne uzanan bu tacın en güzel mücevheri değil miydi? Kuzeyli Rusların kutup kışının haşin soğuklarına karşı sığınak aramak için geldikleri gibi, güneyli Ruslar da yazın kurutucu rüzgârına karşı korunak bulmak için bu ılımlı iklime gelmiyorlar mıydı? Tavrida'nın güney ucunda, Karadeniz'in dalgalarına bir koçbaşı gibi uzanan Aya Burnu etrafında, şatolardan, villalardan, sayfiye evlerinden oluşan koloniler; Yalta; Prens Voronsov'un mülkiyetindeki Alupka, dışarıdan derebeylik zamanını, içeriden Doğu'nun hayal âlemini yansıtan malikâne; Kont Ponyatovski'ye ait olan Kızıltaş; Prens Andre Galitzin'in mülkiyetindeki Arteki, imparatorluk mülkleri Marsanda, Orkanda, Eriklik; bol kaynakları, kaprisli suları, kış bahçeleriyle Rus İmparatoriçesi'nin en gözde inziva mekânı olan olağanüstü

Livadya Sarayı, hepsi burada bulunmuyor muydu?

Öyle görünüyordu ki bu toprak parçasında, Asya ile Avrupa'nın içinde buluştuğu bu gerçek mikrokozmosta, en meraklı, en duygusal, en sanatçı, en romantik ruh bile arzularını tatmin edecek birşeyler bulurdu. Tatar köyleri, Rum kasabaları, cami ve minareleriyle, müezzin ve dervişleriyle Doğu şehirleri, Rus manastırları, han sarayları, duygusal maceraların yaşandığı tenhalar, hac yolculuklarının yapıldığı kutsal yerler burada toplanmıştı. Karait boyunun yaşadığı Musevi Dağı buradaydı. Kıyamet gününde sûr sesiyle, milyarlarca ruhun yargılanmak üzere toplanacağı meşhur Kidron Vadisi'ndeki küçük bir kilise gibi oyulmuş Josapha Vadisi buradaydı.

Van Mitten burada kim bilir ne harika şeyler görecekti! Garip yazgısının kendisini sürüklediği bu ülkede kim bilir ne izlenimler edinecekti! Ama arkadaşı Keraban gezip görmek için seyahat etmiyordu, Kırım'ın bütün güzelliklerini zaten çok iyi bilen Ahmet ise, ona hızlıca dolaşması için bir saat bile vermedi.

Van Mitten kendi kendine söyleniyordu:

"Yine de belki, bu kadar övülen şu eski Kerson'u geçerken şöyle bir görebilirim."

Fakat hiç de öyle olmayacaktı! Araba en kısa yoldan giderek, eski Tavrida'nın orta ve güney bölgelerine uğramaksızın kuzeydeki, güneybatıya uzanan eğri hattı takip edecekti.

Ancak bu güzergâh, Hollandalının fikrinin bile sorulmadığı bir toplantı sonucunda değiştirildi. Nasıl Kırım geçilerek Azak Denizi'nin etrafından dolaşarak -bu dairesel yolculuğu en azından yüz elli fersah uzatırdı- kaybedilecek zamandan tasarruf ediliyorsa, Perekop'tan doğruca Kerç Yarımadası'na gidilerek, güzergâh biraz daha kısaltılmaktaydı. Yenikale Boğazı'nın karşı tarafında ise Taman Yarımadası, Kafkasya sahillerine kadar rahat bir geçiş sağlıyordu.

Araba, Kırım'ın bir portakal ağacının dalında dev bir portakal gibi sallandığı daracık kıstaktan geçiyordu. Bir yanda Perekop Koyu, diğer yanda, Tavrida suları ve Geniçesk açıklığının kanal görevi yaptığı Azak Denizi sularıyla beslenen, iki milyar metrekarelik geniş su birikintisi, daha çok "Kokulu Deniz" adıyla bilinen Sivaş bataklığı bulunuyordu.

Buradan geçerken yolcular, ortalama derinliği bir metreden fazla olmayan ve tuzluluk oranı yer yer doyma noktasında bulunan Sivaş bataklığını incelediler. Kristalize olmuş tuzun doğal olarak çökmesi durumunda, bu Kokulu Deniz, yeryüzünün en büyük tuz üreten denizlerinden biri olabilirdi.

Fakat şunu da söylemek gerekir ki, Sivaş boyunca gitmek koku alma duyusu açısından hiç de hoş değildi. Havaya bir oranda sülfihidrik asit karışıyor, buraya giren balıklar ise çok kısa bir süre içinde ölüyordu. Burası Filistin'deki Lût Gölü'nün bir eşi gibiydi.

Aleksandrof'tan Sivastapol'a inen demiryolu hattı bu bataklığın ortasından geçiyordu. Zaman zaman Kokulu Deniz'in ağır sularıyla yıkanan rayların üzerinden kayan lokomotiflerin çıkardığı kişnemeye benzer sesleri, kulak patlatan düdükleri, Keraban Ağa gecenin içinde dehşetle duyuyordu.

Ertesi gün, 31 Ağustos'ta, gün boyu yemyeşil kırların ortasından yol aldılar. Rüzgârla kıpırdaşan yaprakları bir cıva yağmurunu andıran zeytin ağaçları, yeşilin siyaha çalan bir tonundaki serviler, kocaman kestaneler, uzun kocayemiş ağaçları yol boyunca uzanıyordu. Tepelerin üstünde, her tarafta, Fransa bağlarınınkinden pek de düşük kalitede olmayan üzümlerin yetiştiği bağ çubukları vardı.

Bu arada, Ahmet'in rubleleri müsrifçe dağıtması sayesinde at bulmak hiç de zor olmuyor, bol bahşiş alan arabacılar en kısa yoldan gidiyordu. Akşamüstü Darte kasabası geçilmiş ve birkaç fersah ileride tekrar Kokulu Deniz kıyılarına gelinmişti.

Bu bölgede, bu garip lagün Azak Denizi'nden sadece deniz kabuğu yığınından oluşan, fazla yüksek olmayan kumdan bir dil ile ayrılıyordu, bunun ortalama genişliği çeyrek fersah kadardı.

Bu dil Arabat'ın oku adını taşıyordu. Güneyde aynı adı taşıyan köyden, kuzeyde, anakaradaki Geniçesk'e kadar uzanıyor, daha önce de söylendiği gibi bu bölgede Azak Denizi sularının girmesine imkân verecek, sadece üç yüz ayaklık bir geçit bırakıyordu.

Güneşin doğuşuyla birlikte Keraban Ağa ve beraberindekileri kuşatan nemli, kalın, sağlıksız sis tabakası, güneş ışınlarının etkisiyle yavaş yavaş dağıldı.

Kırlar hem ıssız hem ağaçsızdı. Etrafta serbestçe atlayan kocaman hecin develeri Arap çöllerini hatırlatıyordu. Hiç demir kullanılmadan tamamıyla tahtadan yapılmış yük arabaları, ziftli dingillerinin üzerinde, sağır edici gıcırtılar çıkararak geçiyorlardı. Bütün bunlar oldukça ilkel bir görünüm arz etmekle beraber, köy evlerinde, çiftliklerde Tatar misafirperverliği bütün cömertliğiyle devam ediyordu. isteyen herkes buralara girer, ev sahibinin sofrasına oturur, arkası kesilmeyen ikramlardan dilediğince yer içer ve bütün bunlar karşılığında bir kuru teşekkür edip giderdi.

Söylemeye hiç gerek yok ki yolcular, yakında tarihe karışması muhtemel bu eski gelenekleri asla suistimal etmediler. Her zaman ve her yerde bir miktar ruble bıraktılar. Uzun yolun verdiği yorgunlukla bitkin düşmüş olan atlar, okun güney ucundaki Arabat kasabasında durdu.

Burada, kumun üzerinde bir kale yükseliyor, kalenin eteklerindeyse, karman çorman inşa edilmiş evler bulunuyordu. Her tarafta, karayılanların toplanma yeri olan rezene yığınları, çok verimli karpuz bostanları vardı.

Araba oldukça hoş görünüşlü bir hanın önünde durduğunda saat akşamın dokuzuydu. Kabul etmek gerekir ki, burası bölgenin en iyi yeriydi. Kerson'un bu ücra köşelerinde fazla müşkülpesent olmanın gereği yoktu.

"Oğlum Ahmet," dedi Keraban Ağa, "ne zamandır, posta menzilleri dışında hiçbir yerde konaklamadan gece gündüz yol alıyoruz. Han yatağı bile olsa birkaç saatliğine bir yatağa uzansam hiç de fena olmayacak."

"Buna ben de çok memnun olacağım," dedi Van Mitten belini doğrultarak.

"Ne, on iki saat kaybedelim mi istiyorsunuz! Altı haftalık bir yolculukta on iki saat!" diye bağırdı Ahmet.

Keraban kendisine çok yakışan, biraz saldırgan bir ses tonuyla sordu:

"Bu konuda tartışalım mı istiyorsun?"

"Hayır, amca hayır!" diye cevap verdi Ahmet. "Eğer dinlenmeye ihtiyacınız varsa..."

"Evet! Dinlenmek istiyorum, zannederim Van Mitten ve Bruno da istiyordur, Nizib'in zaten canına minnet!"

Bruno lafa karıştı:

"Keraban Ağa, bu şimdiye kadar ileri sürdüğünüz en iyi fikir, hele bir de iyi bir akşam yemeği bizi güzel bir uykuya hazırlarsa!"

Bruno çok yerinde bir tespitte bulunmuştu. Arabadaki erzak bitmek üzereydi. Bölgenin önemli bir şehri olan ve yarımadayla aynı adı taşıyan Kerç'e ulaşmadan bu yiyeceklere dokunmamaları gerekiyordu. Burada istedikleri kadar yiyecek ikmali yapabilirlerdi.

Arabat Hanı'nın yatakları iyi kötü idare edebilecek durumda olsa da, maalesef mutfağı çok zayıftı. Yılın hiçbir mevsiminde, Tavrida'nın ücra köşelerinde maceraya atılan pek fazla turist yoktu. Arabat Hanı'nın asıl müşterileri, atları ya da arabaları Kerç-Perekop arasında sık sık gelip giden birkaç esnafla buz tüccarından ibaretti. Bunlar da, sert yatakta yatmaktan şikâyet etmeyen, ne bulurlarsa onu yiyen kalender insanlardı.

Keraban Ağa ve yanındakiler bu kadar zayıf bir menüden pek de hoşnut kalmadılar. Yemek, milli

yemek olan tavuklu pilavdan oluşuyordu, ama içinde tavuktan çok pirinç ve beyaz etten çok kemik vardı. Üstelik tavuk öyle kart, öyle sertti ki, Keraban Ağa'yı bile zorladı. Ancak inatçı şahsiyet, güçlü azıdişleri sayesinde, bu şartlar altında bile geri adım atmadı.

Bu ana yemeğin ardından, pilavın yutulmasını kolaylaştırmak için yoğurt geldi, sonra da o bölgede katlama adıyla bilinen lezzetli yufka ekmekleri.

Bruno ve Nizib efendilerinden daha kötü durumdalardı. Her ne kadar çeneleri, en sert tavuğun bile hakkından gelebilecek olsa da buna fırsat bulamadılar. Pilavdan sonra, uzun süre ateşte kalıp simsiyah olmuş, isli bir ocak kapağını hatırlatan bir madde getirildi.

"Nedir bu?" diye sordu Bruno.

"Bilemiyorum," dedi Nizib.

"Nasıl bilemezsiniz? Siz buralı değil misiniz?"

"Değilim."

"Türk olduğunuza göre, hemen hemen buralı sayılırsınız. Haydi dostum, şu kurutulmuş köselenin tadına bakın ve fikrinizi söyleyin!"

Yumuşakbaşlı bir adam olan Nizib, güzel dişleriyle söz konusu köseleden bir parça ısırdı.

"Nasıl?" diye sordu Bruno.

"Güzel olmadığı kesin! Ama yenebiliyor!"

"Evet Nizib, açlıktan ölmek üzereysen ve yiyecek bir şey de yoksa..."

Her şeyi tehlikeye atmayı göze almış biri gibi, Bruno da bu acayip şeyin tadına baktı.

Bu ancak birkaç bardak biranın yardımıyla yutulabilirdi, iki arkadaş da böyle yaptılar. Fakat Nizib birdenbire bağırdı:

"Allah'ım yardım et!"

"Ne oldu Nizib?"

"Ya eğer bu yediğim domuz etiyse?.."

"Domuz eti mi?" dedi Bruno. "Ah, haklısınız Nizib, sizin gibi iyi bir Müslümanm bu nefis fakat mundar hayvandan yememesi gerekir. Bana öyle geliyor ki, eğer bu ne olduğu belirsiz yemek domuz etiyse, yapabileceğiniz tek bir şey var..."

"Nedir o?"

"Yemiş olduğunuz domuzu sakince sindirmek!"

Ancak bu, dini kurallara çok bağlı olan ve vicdanını son derece rahatsız hisseden Nizib'in içini rahatlatmaya yetmedi. Bruno, meselenin aslını öğrenmek için hanın sahibiyle konuşmak zorunda kaldı.

Böylece yüreğine su serpilen Nizib, hiçbir vicdan azabı olmaksızın sindirimine devam etti. Çünkü bu meçhul yemek et bile değildi, şebak denen bir tür balıktı. Morina balığı gibi ikiye ayrılıp güneşte kurutulan, ocağın üstünde tütsülenen ve neredeyse çiğ yenen balık, Azak Denizi'nin kuzeydoğusunda bulunan Rostov limanından bütün sahile büyük miktarlarda ihraç ediliyordu.

Sonuçta, efendiler de uşaklar da Arabat Hanı'nın bu basit yemeğiyle yetinmek zorunda kaldılar. Yatak onlara arabanın döşemelerinden daha sert gibi geldi, ama en azından bozuk yolların sarsıntılarıyla hoplayıp zıplamıyorlardı. Bu pek de rahat olmayan odalarda, önceki günlerin verdiği yorgunlukla uykuya daldılar.

Ertesi gün, 2 Eylül'de, güneş doğar doğmaz Ahmet kalktı ve atları değiştirmek için posta merkezi aramaya başladı. Uzun ve zorlu bir yoldan gelmiş olan önceki günün atları, en azından yirmi dört saat dinlenmeden tekrar yola çıkacak durumda değildi.

Ahmet, arabayı hana koşumlu olarak götürmek niyetindeydi, böylece amcasının ve Van Mitten'in

Kerç Yanmadası'na doğru yola koyulmaları için arabaya binmekten başka yapacaktan bir şey kalmayacaktı.

Çatısı, kontrbas sapına benzeyen tahtalarla süslü posta merkezi kasabanın uç tarafındaydı. Ama ortalıkta hiç at görünmüyordu. Ahır bomboştu, servet bile verilse buradan at temin etmek mümkün değildi.

Bu aksilikten dolayı ümitsizliğe düşen Ahmet hana geri döndü. Keraban Ağa, Van Mitten, Bruno ve Nizib, yola çıkmak için hazırlanmış, arabanın gelmesini bekliyorlardı. Hatta içlerinden biri -kim olduğunu söylemeye gerek yok- sabırsızlanmaya başlamıştı bile.

"Hayrola Ahmet," diye bağırdı, "elin boş geliyorsun? Arabayı almak için posta merkezine bizim mi gitmemiz gerekiyor?"

"Maalesef boşa zahmet etmiş olursunuz amca," dedi Ahmet. "Tek bir at bile yok!"

"At yok mu?.." dedi Keraban.

"Ancak yarın temin edebileceğiz."

"Ancak yarın mı?.."

"Evet! Bu da demektir ki yirmi dört saat kaybedeceğiz."

"Yirmi dört saat kaybetmek mi!" diye haykırdı Keraban. "Ne on, ne beş, ne de bir saat kaybedeceğim!"

Hollandalı, sinirlenmeye başlamış olan arkadaşına döndü:

"Ama, eğer at yoksa?.."

"Olacak!" dedi Keraban Ağa ve işareti üzerine herkes onu takip etmeye başladı.

On beş dakika sonra, posta merkezinin kapısının önündeydiler.

Posta merkezinin sahibi, kendisinde olmayan bir şeyi vermeye kimsenin zorlayamayacağını iyi bilen bir adamın kayıtsızlığıyla eşikte duruyordu.

Keraban, pek de sakin olmayan bir sesle sordu:

"Hiç atınız yok mu?"

"Yalnızca dün gece sizin getirdiğiniz atlar var, onlar da yürüyemez," diye cevap verdi posta merkezinin sahibi.

"Ahırınızda neden at yok söyler misiniz?"

"Çünkü atların hepsini, Kerç'e, oradan da Kafkaslar'ı geçerek Poti'ye gidecek olan bir Türk ağası aldı."

"Bir Türk ağası demek!" diye bağırdı Keraban. "Şu Avrupa modasına uyanlardan biridir muhakkak! İşte bak, İstanbul sokaklarının bunlarla dolduğu yetmiyormuş gibi, Kırım yollarında da karşımıza çıkıyorlar! Kimmiş bu?"

"Sadece adının Saffar Ağa olduğunu biliyorum o kadar," dedi sakince posta merkezinin sahibi.

Keraban, aşağılayıcı bir ses tonuyla sordu:

"Peki, neden elinizdeki bütün atları bu Saffar Ağa'ya verdiniz?"

"Çünkü bu yolcu buraya dün sabah, sizden tam on iki saat önce geldi, elimde kullanıma hazır atlar vardı, onu reddetmem için hiçbir sebep yoktu."

"Tam tersi, vardı!"

"Var mıydı?" dedi posta merkezinin sahibi.

"Elbette vardı, çünkü ben geliyordum."

Böyle bir lafa ne cevap verebilirdi? Van Mitten araya girmeye çalışınca Keraban onu elinin tersiyle itti. Posta merkezinin sahibi ise, Keraban Ağa'ya müstehzi bir bakış attıktan sonra içeri

girmek üzereydi ki, onun sesini duyunca durdu:

"Her neyse! Atınız olsun olmasın bizim hemen gitmemiz lazım!"

"Hemen mi?" dedi posta merkezinin sahibi. "Size tekrar söylüyorum, elimde at yok."

"Bulun o zaman!"

"Arabat'ta at yok."

Keraban kendini kaybetmeye başlamıştı:

"İki tane at bulun, ya da bir tane, ya da yarım, ama bulun!"

Her zaman ortalığı yatıştırmaya çalışan Van Mitten usulca araya girdi:

"Ya eğer at yoksa?.."

"Olması lazım!"

"Belki bize katır bulabilirsiniz?" dedi Ahmet.

"Olur, katır da olur, katırla da yetiniriz!" dedi Keraban Ağa.

"Bu civarda hiç katır görmedim," diye cevap verdi posta merkezinin sahibi.

Bruno Keraban'ı işaret ederek efendisinin kulağına eğildi:

"Bugün bir tane gördü işte, hem de meşhur bir tane."

"O zaman eşek?" dedi Ahmet.

"Ne eşek, ne katır!"

"Eşek de mi yok!" diye bağırdı Keraban. "Siz benimle dalga mı geçiyorsunuz posta merkezi sahibi olacak efendi! Nasıl olmaz, memlekette eşek nasıl olmaz! Her ne olursa olsun arabaya koşacak hiçbir şey yok mu burada!"

İnatçı şahsiyet bir yandan böyle konuşurken, bir yandan da sağa sola öfkeli bakışlar atıyordu. Kapının önünde bir düzine kadar insan toplanmıştı.

"Arabayı bunlara çektirebilir!" dedi Bruno.

"Evet, ya onlara ya bize!" diye cevap verdi efendisini iyi tanıyan Nizib.

Bu arada, ortada ne at, ne katır, ne eşek olduğundan, yola çıkamayacakları aşikârdı. Bu da yirmi dört saatlik bir gecikmeye razı olmak demekti. Bu duruma amcası kadar canı sıkılan Ahmet, yine de bu mutlak imkânsızlığı ona anlatmaya çalışıyordu ki, tam bu sırada Keraban Ağa bağırdı:

"Bana koşum hayvanı bulana yüz ruble!"

Arabat'ın yerlileri arasında bir kıpırdanma oldu, içlerinden biri, kendinden emin bir tavırla öne çıktı:

"Ağam, bende iki tane satılık hecin devesi var."

"Alıyorum!" diye cevap verdi Keraban.

Bir posta arabasına hecin devesi koşulduğu görülmüş şey değildi. Bu sefer görülecekti.

Bir saate kalmadan alışveriş tamamlandı ve epeyce para ödendi. Ama bunun bir önemi yoktu! Keraban Ağa icabında iki katını da öderdi. İki hayvan arabanın okuna bağlanarak iyi kötü arabaya koşuldu, yüklü bir bahşiş vaadiyle arabacı olmaya ikna edilen hayvanların eski sahibi bunlardan birinin kamburuna oturdu, hallerinden son derece memnun yolcularıyla araba, Arabat halkının hayretli bakışları arasında, tuhaf koşumuyla hızla Kerç yolunu inmeye başladı.

Akşam olduğunda, Arabat'ın on iki fersah ilerisindeki Argin kasabasına kazasız belasız ulaşmışlardı.

Argin'deki posta merkezinde de at yoktu, Saffar Ağa buradan da geçmişti. Develerin dinlenmesi için burada bir gece kalmaya karar verdiler.

Ertesi gün, 3 Eylül'de, araba aynı şartlar altında yola çıktı. Gün boyu, Argin-Marienthal arasındaki on yedi fersahlık mesafeyi kat edip geceyi orada geçirdiler, şafakla birlikte yine yola koyulup on iki

fersahlık bir yolculuktan sonra gece kazasız belasız Kerç'e ulaştılar ama, koşumlardaki, bu tür hizmetler için eğitilmemiş güçlü hayvanlar yüzünden sert sarsıntılara maruz kaldılar.

Sonuçta, 17 Agustos'ta yola çıkan Keraban Ağa ve arkadaşları, 19 günlük bir seyahatten sonra, yollarının yedide üçünü tamamlamışlardı, yani yaklaşık yedi yüz fersahın üç yüz fersahını. İyi bir ihtimalle, yolun geri kalan kısmını yirmi altı günde alabilirlerse, istenen tarih olan 30 Eylül'de Karadeniz turunu tamamlamış olacaklardı.

"Yine de," dedi Bruno efendisine, "bu işin sonu kötü bitecek gibi bir his var içimde!"

"Dostum Keraban için mi?"

"Dostunuz Keraban ya da ona eşlik edenler için!"

14

KERABAN AĞA COĞRAFYASININ YEĞENİ AHMET'İN ZANNETTİĞİNDEN DAHA KUVVETLİ OLDUĞUNU GÖSTERİR

Kerç şehri Tavrida'nın doğu ucunda, aynı adı taşıyan yarımadada yer alır. Dil şeklindeki bu toprak parçasının kuzey kıyısında yükselerek uzanır. Vaktiyle üzerinde akropol bulunan tepe, şehrin üzerinde azametle yükselir: Bu Mithridates Tepesi'dir. Romalıların onları Asya topraklarından kovan korkunç ve amansız düşmanının, bu gözüpek komutanın, bu çok dil bilen dil ustasının, bu efsanevi zehir uzmanının adını taşıyan tepe, bir zamanlar Bosporos Krallığı'nın başkenti olan şehrin ön tarafında yerini alır. Pontos kralı korkunç Eupator'un, zehre alışık olan demirden vücudunu boş yere zehirlemeye çalışıp başaramayınca, bir Galat askerinin kılıcına hedef ettiği yer burasıdır.

Yarım saatlik mola esnasında, Van Mitten'in arkadaşlarına karşı bir vazife bilerek anlattığı kısa tarih dersi işte böyleydi. Keraban bunun üzerine şöyle bir yorum yaptı:

"Mithridates beceriksizin biriydi!"

"Neden?" diye sordu Van Mitten.

"Gerçekten kendini zehirlemek isteseydi, bizim Arabat Hanı'nda akşam yemeğine gitmesi yeterdi."

Hollandalı bunun üzerine, güzel Monime'nin kocasına övgüye devam etmeye gerek görmedi, ama kendisine verilecek olan birkaç saatte başkenti gezmeye kendi kendine söz verdi.

Araba; çoğunluğu Yahudi olmak üzere, Tatarlardan, Rumlardan hatta Ruslardan oluşan on iki bin nüfuslu bu melez şehrin içinden, tuhaf koşumuyla, halkın şaşkın bakışları arasında geçti.

Konstantin Oteli'ne varır varmaz Ahmet'in ilk işi, ertesi sabah için at bulup bulamayacağını soruşturmak oldu. Bu sefer posta merkezinin ahırında istediği kadar at olduğunu öğrenince rahat bir nefes aldı.

"Neyse ki, Saffar Ağa buradaki bütün atları almamış!" dedi Keraban.

Ahmet'in pek de dayanıklı olmayan amcası, gideceği yollardan daha önce geçip atları toplayan bu can sıkıcı adama kin duymaktan kendini alamıyordu.

Artık develere ihtiyaç kalmadığı için, Keraban Ağa onları, Yenikale Boğazı'na giden bir kervan reisine sattı, ama o fiyata o develerin ancak ölüsü alınırdı. Zaten kin tutmakta olan Keraban Ağa, bu ciddi zararı da derhal Saffar Ağa'nın eksi hanesine yazdı.

Saffar Ağa artık Kerç'te olmadığı için, şüphesiz rakibiyle girişeceği, çok büyük bir tartışmadan kurtulmuştu. İki gün önce, Kafkasya'ya doğru yola çıkmak üzere şehirden ayrılmıştı. Ne mutlu ki böylece, sahil yolunu takip etmeye karar vermiş olan yolcuların önünden gitmiş olmayacaktı.

Konstantin Oteli'nde güzel bir yemek ve rahat odalar, efendilere de uşaklara da daha önceki sıkıntıları unutturdu. Ahmet de Odesa'ya bir mektup yazıp yolculuğun olması gerektiği gibi gittiğini bildirdi.

5 Eylül'e denk düşen ertesi gün saat onda yola çıkmaya karar vermişlerdi. Kendine saygılı bir adam olan Van Mitten, şehri gezmek için sabah güneşle birlikte uyandı. Bu sefer, Ahmet de ona eşlik

etmeye hazırdı.

İkisi birlikte, başıboş köpeklerle dolu geniş Kerç sokaklarının taş döşeli kaldırımlarında yürümeye başladılar. Bayağı işleri üstlenen ve bu köpekleri tepelemekle görevli bir çingene elinde sopayla dolaşıyordu. Ancak şüphe yok ki zalim adam gecenin bir kısmını içmekle geçirmişti, zira Hollandalı ile Ahmet bu tehlikeli hayvanların dişlerinden kendilerini zor kurtardılar.

Koyun iç tarafındaki sahilin dönemecini takip eden, boğazın kıyılarına kadar uzanan, denizin üzerindeki taş rıhtım, daha rahat dolaşmalarını sağladı. Burada hükümet konağı ve gümrük binası yükseliyordu. Sular sığ olduğu için gemiler biraz daha açıkta demirlemişti. Kerç limanı, karantina yerinin biraz ilerisinde, gemilere çok uygun bir demirleme yeri sağlıyordu. Şehrin 1774'te Rusya'ya terk edilmesinden sonra burası son derece ticari bir limana dönüşmüştü. Burada, Perekop tuzlalarından elde edilen tuzun depolandığı geniş bir antrepo da bulunuyordu.

Van Mitten, üzerinde, Kerç taşrasında çok sayıda bulunan tümülüslerin ganimetleriyle süslü Yunan tapınağının -antik akropolün yerini alan tapınağın- bulunduğu Mithridates Tepesi'ni göstererek, "Buraya çıkacak vaktimiz var mı?" dedi.

"Keraban Amcayı bekletmek gibi bir riske girmemek lazım," diye cevap verdi Ahmet.

Van Mitten güldü, "Ne de yeğenini!" dedi.

"Doğrusu," dedi Ahmet, "yolculuk boyunca, Üsküdar'a ulaşmaktan başka bir şey düşünmüyorum! Beni anlıyorsunuz değil mi Mösyö Van Mitten?"

"Anlıyorum genç dostum," diye cevap verdi Hollandalı, "ama yine de, Madam Van Mitten'in kocası olarak sizi anlamasam yeridir!"

Rotterdam'daki evlilik hayatının fazlasıyla doğruladığı bu düşünce üzerine, ikisi de Mithridates Tepesi'ni tırmanmaya başladı, arabanın hareketine daha iki saat vardı.

Bu yüksek noktadan bakıldığında, Kerç Koyu'nun manzarası muhteşemdi. Güneyde, yarımadanın uç noktası görülüyordu. Doğuya doğru, Yenikale Boğazı'nın öte tarafında, Taman Koyu'nu çevreleyen iki dil yuvarlak bir şekil alıyordu. Açık gökyüzü, en küçük tepelere kadar kurgan denen eski mezarlarla kaplı bu toprak parçasının bütün doğal özelliklerinin görülmesini sağlıyordu.

Ahmet, otele dönme zamanının geldiğine karar verince, Van Mitten'e, Mithridates Tepesi'nden şehre inen ve pazar meydanında son bulan parmaklıklarla süslü anıtsal merdiveni gösterdi. On beş dakika sonra, otelin fazlasıyla sakin Tatar sahibiyle boş yere kavga etmeye çalışan Keraban Ağa'nın yanındaydılar. Tam zamanında gelmişlerdi, zira Keraban öfkelenecek bir şey bulamadığı için sinirliydi.

Kerç'te önemli bir ticaret metaı olan Acem atlarının koşulu olduğu araba kapının önündeydi. Herkes yerini aldı, hecin develerinin yorucu koşusunu hiç de aratmayan koşum hayvanları dörtnala yola koyuldu.

Ahmet, boğaza yaklaşırken biraz endişeliydi. Kerson'da güzergâhın nasıl değiştiğini hatırladı. Keraban Ağa, yeğeninin ısrarı üzerine, Kırım'ı en kestirme yoldan geçmek için, Azak Denizi'nin etrafını dolaşmaktan vazgeçmişti. Oysa ki bütün yol boyunca ayağının hep karada olacağını düşünüyor olmalıydı. Ama yanılıyordu ve Ahmet onun bu yanılgısını düzeltmek için hiçbir şey yapmamıştı.

İnsan çok iyi bir Türk, mükemmel bir tütün tüccarı olabilirdi ama bu, iyi coğrafya bildiği anlamına gelmezdi. Ahmet'in amcası, Azak Denizi sularının Karadeniz'e geniş bir açıklıktan, bugün Yenikale Boğazı adını taşıyan antik Kimmerios Bosporos'tan aktığını ve dolayısıyla Kerç Yarımadası'yla Taman Yarımadası arasındaki bu boğazı geçmek gerektiğini bilmiyor olmalıydı.

Oysa ki Keraban Ağa'nın denizden hiç hazzetmediğini yeğeni eskiden beri biliyordu. Kendisini boğazın önünde bulduğunda, eğer akıntılar ya da suların sığlığı yüzünden, yirmi mil civarındaki en geniş bölgeden karşıya geçmek zorunda kalırlarsa Keraban Ağa ne diyecekti? Ya inatla buradan geçmeyi reddederse ne olacaktı? Ya Kafkas dağlarının ilk sıralarına kadar Azak Denizi sahilini takip etmek üzere Kırım'ın bütün doğu kıyısını tekrar tırmanmakta ısrar ederse? Yolculuk ne kadar uzayacaktı! Ne kadar çok zaman kaybedilecekti! Ne kadar çok şey tehlikeye atılacaktı! Üsküdar'a 30 Eylül'de nasıl ulaşılacaktı?

Araba yarımada boyunca ilerlerken Ahmet'in aklından işte bunlar geçiyordu. İki saat geçmeden boğaza ulaşmış olacaklar ve amcası durumun ne olduğunu öğrenecekti. Acaba bu ciddi duruma onu şimdiden hazırlamak uygun olur muydu? Ama konuşmanın tartışmaya, tartışmanın kavgaya dönüşmemesi için ne yapmak lazımdı? Eğer Keraban Ağa'nın inadı tutarsa, hiçbir kuvvet onu fikrinden caydıramazdı ve ne olursa olsun, arabayı tekrar Kerç yoluna dönmeye zorlardı.

Ahmet ne yapacağım bilemiyordu. Hilesini itiraf ederse, amcası zıvanadan çıkabilirdi! Hiçbir şey bilmiyormuş gibi yapıp, kara olması gereken yerde boğazla karşılaşınca şaşırmış gibi görünmek daha iyi değil miydi?

"Allah yardımcım olsun!" dedi Ahmet kendi kendine. Ve tam bir tevekkül içinde, Müslümanların Tanrısının, kendisini bu işin içinden kurtarmasını beklemeye başladı.

Kerç Yarımadası, Akos Surları denen, antik dönemden kalma uzun bir duvarla ikiye ayrılır. Kısmen bu duvarı takip eden yol, şehirden karantina bölgesine kadar iyidir, daha sonra, sahile doğru indikçe bozuk ve kaygan bir hal alır.

Dolayısıyla araba, sabah pek hızlı yol alamadı, böylece Van Mitten, Kerson'un bu bölümünü daha iyi tanıma fırsatı bulmuş oldu.

Burası, bütün çıplaklığıyla Rus bozkırlarıydı. Birkaç kervan, tamamıyla Doğu tarzı, ilginç bir konaklama için Akos Surları boyunca bir korunak arıyordu. Her tarafı kaplayan sayısız kurgan, bölgeye pek de eğlenceli olmayan dev bir mezarlık görüntüsü veriyordu. Antikacılar tarafından, dibine kadar kazılmış olan bu mezarlardan çıkan zenginlikler; Etrüsk vazoları, anıtmezar taşları, eski mücevherler, şimdi tapınağın duvarlarını ve Kerç Müzesi'nin salonlarını süslüyordu.

Öğlen on ikiye doğru, ufukta etrafında dört kule yükselen, kare şeklinde büyük bir yapı belirdi; bu, Yenikale kasabasının kuzeyindeki kaleydi. Güneyde, Kerç Koyu'nun ucunda, Karadeniz sahiline hâkim vaziyetteki Oburum Burnu bulunuyordu. Buradan sonra boğaz, limanı ya da Taman Koyu'nu oluşturan iki nokta arasında açılıyordu. Uzaklarda, Asya kıyılarında, Kimmerios Bosporos'a dev bir çerçeve oluşturan Kafkaslar'ın ilk çizgileri görülüyordu.

Dostu Keraban'ın denizden hiç hoşlanmadığını iyi bilen Van Mitten, bu boğazın denizin bir kolu olduğunu anlayınca Ahmet'e şaşkın şaşkın bakmaya başladı.

Ahmet ona susmasını işaret etti. Neyse ki amca uyukluyor ve en dar yeri beş altı mil olan Karadeniz ile Azak Denizi sularının birbirine karıştığını görmüyordu.

"Kahretsin!" dedi Van Mitten kendi kendine.

Keraban Ağa'nın birkaç yüzyıl daha sonra dünyaya gelmemiş olması gerçekten esef edilecek bir durumdu. Eğer bu yolculuk o devirde yapılıyor olsaydı, Ahmet'in şimdiki gibi endişelenmesine gerek kalmayacaktı.

Boğazın kıyılarına kum ve deniz kabukları birikiyor, bu da boğazı daraltıp akıntıyı hızlandırıyordu. Bundan yüz elli yıl önce, Deli Petro'nun savaş gemileri, Azak Denizi'ni kuşatma altına almak için buradan geçebilmiş olsalar da, bugünün ticaret gemileri, güney rüzgârının etkisiyle suların kabarıp

on, on iki ayaklık bir derinliğe ulaşmasını beklemek zorundaydılar.

Yıl 1882'ydi, 2000 değil ve hidrografik şartları olduğu gibi kabullenmek gerekiyordu.

Bu arada araba, otlar arasındaki toykuşlarını çığlık çığlığa kaçırarak Yenikale'ye ulaşan yokuşu inmişti. Kasabanın en büyük hanının önünde durdu ve Keraban Ağa gözlerini açtı.

"Posta menziline mi geldik?" diye sordu.

Ahmet basit bir cevap verdi:

"Evet, Yenikale posta menzili."

Herkes arabadan inip hana girdi, araba da posta merkezine doğru ilerledi. Buradan sonra, yükleme boşaltma rıhtımına gitmeleri gerekiyordu. Rıhtımda, yaya, atlı, arabalı yolcuları, hatta Avrupa'dan Asya'ya, Asya'dan Avrupa'ya giden kervanları karşıya geçirmekte kullanılan bir sal bulunuyordu.

Yenikale; tuz, havyar, hayvani yağ, yün ticaretinin çok kârlı olduğu bir kasabadır. Neredeyse tamamı Rum olan nüfusun bir bölümü, mersin ve kalkan balıkçılığıyla uğraşır. Denizciler, iki Latin yelkeniyle donanmış hafif teknelerle boğazda ve komşu sahillerde kısa seferler yapar. Yenikale, konumu itibariyle stratejik öneme sahiptir, Rusların 1771'de Türklerden aldıktan sonra burayı tahkim etmelerinin sebebi de budur. Burası Karadeniz'e açılan kapılardan biridir ve kapının güvenliğini sağlayan iki anahtar vardır: bir tarafta Yenikale, bir tarafta Taman.

Yarım saatlik bir moladan sonra Keraban Ağa arkadaşlarına gitme zamanının geldiğini söyledi ve salın olduğu rıhtıma doğru ilerlemeye başladılar.

Keraban önce sağ tarafa baktı, sonra sol tarafa baktı ve hayret ifade eden bir ses çıkardı.

Kendini huzursuz hisseden Ahmet sordu: "Neyiniz var amca?"

Keraban boğazı gösterdi:

"Şu ilerideki, bir ırmak mı?"

Kendisini, amcasının yanılgısını devam ettirmek zorunda hisseden Ahmet cevap verdi: "Evet, ırmak!"

"Bir ırmak!.." diye bağırdı Bruno, ama efendisi ona bu nokta üzerinde fazla ısrar etmemesi gerektiğini işaret etti.

"Ama hayır, bu..." dedi Nizib.

Arkadaşı Bruno'dan kuvvetli bir dirsek darbesi yiyen Nizib cümlesini tamamlayamadı, neredeyse bu hidrografik oluşumun gerçek niteliğini açıklayacaktı.

Keraban Ağa hâlâ yolunu kesen ırmağa bakıyordu:

"Geniş bir ırmak!" dedi.

"Evet... oldukça geniş... ırmak kabarmış anlaşılan!" diye cevap verdi Ahmet.

Van Mitten genç arkadaşını desteklemeye çalıştı:

"Evet evet, karların erimesiyle kabarmış olmalı!"

Keraban Hollandalı'ya döndü:

"Karların erimesiyle mi?.. Eylül ayında mı?"

Artık ne dediğinin pek farkında olmayan Van Mitten devam etti:

"Kesinlikle... karların erimesi... eski karlar... Kafkasya karları!"

"Ama ben bu ırmağın üzerinde geçilecek bir köprü göremiyorum!" dedi Keraban.

Ahmet, farazi ırmağın farazi köprüsünü daha iyi görebilmek için iki elini dürbün gibi yapıp gözlerinin önüne tuttu:

"Gerçekten de amcacığım, köprü yok!"

"Fakat bir köprü olması lazım," dedi Van Mitten, "elimdeki rehber bir köprünün varlığından söz

ediyor..."

Keraban Ağa kaşlarını çatıp arkadaşının gözlerine baktı:

"Yaa, demek rehberiniz bir köprünün varlığından söz ediyor?.."

Hollandalı kekelemeye başladı:

"Evet... şu meşhur köprü... bilirsiniz... Eukseinos Köprüsü... eskilerin Pontos Eukseinos dedikleri..."

Keraban'ın sözleri, sıkılmış dudaklarının arasından tıslayarak çıkıyordu:

"O kadar eski ki, karların erimesiyle oluşan taşkına dayanamamış olmalı... şu eski karların..."

Van Mitten artık hayal gücünün sınırlarını zorluyordu:

"Kafkasya karları!"

Sonu muhakkak ki kötü bitecek bir tartışmaya sebebiyet vermek istemeyen Ahmet, bir kenara çekilmiş amcasına ne cevap vereceğini düşünüyordu.

Keraban, tok bir sesle konuştu:

"Pekâlâ oğlum, köprü olmadığına göre ya da artık olmadığına göre, bu ırmağı nasıl geçeceğiz?"

Ahmet önemsemez bir tavırla cevap verdi: "Herhalde bir geçit yeri buluruz, o kadar az su var ki!"

Ağzını açmasaydı çok daha iyi edecek olan Hollandalı araya girdi:

"Ayaklarımız biraz ıslanacak!"

Keraban bağırmaya başladı:

"Öyleyse Van Mitten, pantolonunuzu sıvayıp nehre girin, biz de arkanızdan gelelim!"

"Ama... ben..."

"Haydi, sıvayın paçalarınızı, haydi!"

Sadık uşak Bruno, efendisini bu kötü durumdan kurtarmak için araya girmesi gerektiğini hissetti:

"Buna hiç gerek yok Keraban Ağa, ayaklarımızı ıslatmadan geçebiliriz, bir sal var."

"Yaa, demek bir sal var? Suların alıp götürdüğü köprünün, şu meşhur Eukseinos Köprüsü'nün yerine bir sal koymayı düşünmüş olmaları ne kadar da iyi! Neden bir sal olduğunu daha önce söylemediniz? Nerede bu sal?"

Ahmet, rıhtıma yanaşmış olan salı gösterdi:

"İşte şurada amca, hatta arabamız yüklenmiş bile!"

"Sahi mi? Arabamız yüklenmiş demek?"

"Evet, üstelik hayvanlarla birlikte!"

"Hayvanlarla birlikte mi? Kim emir verdi peki?"

"Hiç kimse amca!" diye cevap verdi Ahmet. "Posta merkezi sahibi kendisi götürmüş, her zaman yaptığı gibi..."

"Köprünün yok olmasından beri yani, öyle değil mi?"

"Zaten amcacığım, yola devam etmek için başka çaremiz yok ki!"

"Var oğlum Ahmet, var! Geldiğimiz gibi geri dönüp kuzeyden Azak Denizi'nin etrafını dolaşmak!"

"Bu fazladan iki yüz fersah demek amca! Benim düğünüm ne olacak? Ya 30 Ramazan, son tarihin 30 Ramazan olduğunu unuttunuz mu yoksa?.."

"Unutmadım oğlum! Bu tarihten önce dönmüş olacağım. Gidelim!"

Ahmet bir an için müthiş bir heyecan yaşadı. Amcası, yarımadayı geriye doğru tekrar geçmek gibi bir mantıksızlık mı yapacaktı, yoksa sala binerek Yenikale Boğazı'nı mı geçecekti?

Keraban Ağa, sala doğru yürümeye başlamıştı. Van Mitten, Ahmet, Nizib ve Bruno, her an patlama tehlikesi olan şiddetli bir tartışmaya bahane yaratmamak için tek bir kelime etmeden onu takip

etmekteydiler.

Keraban rıhtımın üzerinde durdu ve uzun bir dakika boyunca etrafına bakındı.

Arkadaşları da durdu.

Keraban sala bindi.

Ardından arkadaşları da bindi.

Keraban arabanın içine girdi.

Ardından diğerleri de girdi.

Salın halatları çözüldü, kıyıdan ayrıldı ve akıntıyla birlikte karşı kıyıya doğru sürüklenmeye başladı.

Keraban tek kelime etmiyor, diğerleri de onun sessizliğine katılıyordu. Neyse ki su çok durgundu ve mavnacılar, su derinliğinin gerektirdiği şekilde, kâh uzun gönderlerle kâh geniş küreklerle salı idare etmekte hiçbir güçlük çekmiyorlardı.

Bununla beraber, bir an için bir kaza ihtimalinden endişe duyuldu.

Taman Koyu'nun güney ucundan gelen hafif bir akıntı, salı yan tarafından yakalamıştı. Sal bu noktada karaya yanaşacağı yerde, koyun dibine doğru sürüklenme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Bu da, bir fersah yerine beş fersahlık yol kat edilmesine yol açtı. Keraban Ağa'nın sabırsızlığı, yüzünden okunuyordu, her an geri dönüş emri verebilirdi.

Ancak, kalkıştan önce, Ahmet'in ruble kelimesini sıkça kullanarak kulaklarına birşeyler fısıldadığı mavnacılar, ustaca manevralarla sala hâkim oldular.

Bu yüzden, Yenikale Rıhtımı'ndan ayrıldıktan bir saat sonra, yolcular, atlar ve araba, Rusların Yujnaya-Kossa diye adlandırdığı sahilin güney ucunda karaya yanaştılar.

Araba zorluk çekilmeksizin karaya indirildi, denizciler de hatırı sayılır miktarda rubleyi cebe indirdi.

Vaktiyle bu bölge iki ada ve bir yarımadadan oluşuyordu, yani bir kanalla ikiye bölünmüştü ve burayı arabayla geçmek mümkün değildi. Ama şimdi, bu kesintiler doldurulmuştu. Böylece araba, Taman kasabasını uç noktadan ayıran dört verst'i geçebilecekti.

Bir saat sonra, kasabanın girişinde Keraban Ağa, yeğenine bakarak, memnun bir tavırla şunları söyledi:

"Doğrusu, Azak Denizi'nin sularıyla Karadeniz'in suları Yenikale Boğazı'nda hiç de fena bir karışım oluşturmuyor!"

Bundan sonra bir daha asla, ne yeğeni Ahmet'in ırmağı, ne arkadaşı Van Mitten'in Eukseinos Köprüsü'nden söz edildi!

15

KERABAN AĞA, AHMET, VAN MİTTEN VE UŞAKLARI SEMENDER ROLÜNDELER

Taman, pek güzel olmayan evleri, zamanın renklerini soldurduğu çatıları, çan kulesinin etrafında şahinlerin uçuşup durduğu ahşap kilisesiyle oldukça hüzünlü bir görünüşe sahiptir.

Araba hiç durmadan Taman'ın içinden geçip gitti. Van Mitten ne önemli bir yer olan askeri karakolu görebildi, ne Phanagorea Kalesi'ni, ne de Tmutarakan harabelerini.

Kerç nasıl nüfusu ve âdetleri açısından Rum ise, Taman da Kazaktı. Hollandalı geçerken bu karşıtlığı gözlemleme fırsatı buldu.

Daima en kısa yollardan giden araba, bir saat boyunca Taman Koyu'nun güney sahilini takip etti. Bu kadarı bile, yolcuların, buranın belki de yerkürenin başka hiçbir yerinde rastlanmayacak, olağanüstü bir av bölgesi olduğunu anlamalarına yetti.

Toykuşu sürüleri bir yana, inanılmaz sayıdaki pelikanlar, karabataklar, su kuşları bu bataklıkların üzerine dizilmişti.

"Hiç bunca sukuşunu bir arada görmemiştim," dedi Van Mitten, "bu bataklıkların üzerine gelişigüzel ateş edilse tek bir saçma bile boşa gitmez!"

Hollandalının bu tespiti herhangi bir tartışmaya sebep olmadı, çünkü Keraban Ağa'nın avcılıkla hiçbir ilgisi yoktu, Ahmet'in de aklı tamamen başka yerdeydi.

Araba sahili sol tarafta bırakıp güneydoğuya doğru dönerken, atlardan korkan ördeklerin havalanmasıyla bir tartışma başlar gibi oldu.

"İşte bir grup ördek!" diye bağırdı Van Mitten. "Hatta bir alay!"

Keraban omuzlarını silkti:

"Bir alay mı? Ordu diyeceksiniz neredeyse!"

"Valla haklısınız, rahat yüz bin ördek var!" diye devam etti Van Mitten.

"Yüz bin ördek!" diye haykırdı Keraban. "İki yüz bin deseydiniz bari!"

"Evet, iki yüz bin."

"Hatta üç yüz bin bile diyebilirim Van Mitten ve yine de gerçek rakamın altında kalmış olurum."

Hollandalı, arkadaşını ördeklerin sayısını bir milyona çıkarmak konusunda tahrik etmemek için dikkatlice cevap verdi:

"Haklısınız dostum Keraban."

Ama sonuçta Van Mitten haklıydı. Yüz bin ördek vardı! Koyun üzerine devasa bir gölge düşüren, kuşlardan müteşekkil harikulade bir bulut güneşe doğru ilerliyordu.

Hava güzel, yol düzgündü. Atlar hızla ilerliyordu ve hayvan değiştirmek için beklemeleri gerekmedi. Yarımadanın yollarında, önlerinden giden bir Saffar Ağa yoktu.

Gece yaklaşıyordu, bütün geceyi, ufukta hayal meyal görülen Kafkas dağlarının ilk sıralarına doğru yol almakla geçireceklerdi. Kerç Oteli'nde bir gece geçirildiğine göre, hiç kimse otuz altı saatten önce arabadan inmeyi düşünecek değildi.

Bununla beraber, akşama doğru, yemek saati geldiğinde, aynı zamanda han da olan bir posta

menzilinin önünde durdular. Kafkas sahillerinde kaynakların ne durumda olduğunu, kolaylıkla yiyecek bulup bulamayacaklarını çok iyi bilmiyorlardı, dolayısıyla Kerç'te edindikleri erzağı tasarruflu kullanmaya özen göstermeleri gerekiyordu.

Han vasat bir yerdi ama yiyecek boldu, bu konuda şikâyet edecek bir şey yoktu.

Yalnız, ilginç bir ayrıntı vardı ki, o da han sahibinin, ya doğal bir güvensizlik sebebiyle ya da memleketin bir âdeti olduğu için yiyecekleri getirdikçe parasının hemen ödenmesini istemesiydi.

Ekmeği getirir getirmez:

"On kopek,"* dedi.

* Dört santim değerinde bir bakır para. (J.V.)

Ve Ahmet on köpeği hemen vermek zorunda kaldı.

Yumurtaları getirir getirmez:

"Seksen kopek," dedi.

Ve Ahmet istenen seksen köpeği ödemek zorunda kaldı.

Kvas* için şu kadar, ördek için bu kadar, tuz için şu kadar, biber için bu kadar!

* Kvas: Rus köylülerinin yaptıkları bir cins içki, (ç.n.)

Ve Ahmet hepsini hemen ödedi.

Masa örtüsü, peçeteler, sandalyeler, bıçaklar, bardaklar, kaşıklar, çatallar, tabaklar için de aynı şey devam etti.

Bu durum, tahmin edilebileceği gibi Keraban Ağa'nın canını sıkmakta gecikmedi. Öyle ki, akşam yemeği için gerekli olan bütün araç gereci, Van Mitten'in takdirini kazanacak kadar soğukkanlı olan han sahibinin hiçbir itirazı olmaksızın toptan satın aldı.

Yemek bittikten sonra Keraban, almış olduğu araç gereci yüzde elli zararla geri sattı.

"Hazmetme parası istemediğine dua edin!" dedi. "Ne adam! Osmanlı'ya maliye nazırı olsa yeridir! Buna kalsa Boğaz'daki kayıkların her kürek darbesine vergi koyar!"

Fakat iyi bir yemek yemişlerdi ve Bruno'nun belirttiği gibi bu çok önemliydi. Yola koyulduklarında gece olmuştu bile; karanlık, mehtapsız bir geceydi.

Bilinmeyen bir ülkede, koyu karanlığın içinde, kasabaların birbirine çok uzak olduğu, tek tük çiftliklerin oraya buraya dağıldığı bozkırın ortasında, tırıs giden atlarla sürüklendiğini hissetmenin garip ama büyüleyici bir duygusu vardı. Atların çıngırakları; ahenkli nal sesleri, kumlu zemindeki tekerlek gıcırtıları; yağmurların çukurlaştırdığı yoldaki tekerlek darbeleri, arabacının kamçısının şaklamaları; ağaçların, taş blokların, toprakla doldurulmuş şosenin üzerindeki işaret kazıklarının birbirlerine girdiği, yolun dümdüz olduğu yerlerde karanlığın içinde kaybolan fener ışıkları; bunların hepsi, çok az yolcunun kayıtsız kalabileceği tuhaf bir gürültüler ve hızlı görüntüler yumağı oluşturuyordu. Bu gürültüler, bu görüntüler, onlara düşsel bir parıltı veren uykuyla uyanıklık arasında duyuluyor, görülüyordu.

Keraban Ağa ve beraberindekiler, çok yoğun olarak hissedilen bu duygudan kendilerini sıyıramıyorlardı. Arabanın camlarının ardından, yarı açık gözlerle, fener ışıklarıyla aydınlanan yolun ilerisine düşen, değişken, ölçüsüz, hareketli gölgelere bakıyorlardı.

Garip bir gürültü onları rüyalarından uyandırdığında saat yaklaşık on bir olmalıydı. Sanki, bir soda şişesi açılırken çıkan ıslık sesinin on kat daha kuvvetli hali gibiydi. Bir buhar kazanının tahliye borusundan buhar boşaltırken çıkarttığı sese benziyordu.

Atlar durmuştu. Arabacı, atlara hâkim olmakta zorlanıyordu. Ahmet, ne olduğunu öğrenmek için camı indirip dışarıya sarktı.

"Ne oldu, neden ilerlemiyoruz?" diye sordu. "Bu gürültü nereden geliyor?"

"Çamur volkanları bunlar," dedi arabacı.

"Çamur volkanı mı?" diye bağırdı Keraban, "Hiç çamur volkanı diye bir şey duyanınız oldu mu? Bizi soktuğun yol eğlenceli olsa gerek oğlum Ahmet."

Arabacı içeriye seslendi:

"Keraban Ağa, siz de, yanınızdakiler de arabadan inseniz iyi edersiniz."

"İnelim mi?"

"Evet! Bu bölgeyi geçene kadar arabayı yürüyerek takip edin, çünkü atlara hâkim olamıyorum, huysuzlanıp arabayı sürükleyebilirler."

"Haydi," dedi Ahmet, "adam haklı, inmemiz lazım!"

Arabacı ekledi:

"Beş altı verst'lik bir mesafeyi böyle geçmemiz gerekiyor, belki sekiz, ama daha fazla değil."

Ahmet sordu:

"Karar verdiniz mi amca?"

"İnelim dostum Keraban," dedi Van Mitten, "neymiş şu çamur volkanları, bir görmek lazım."

Keraban Ağa bir süre söylendikten sonra kararını verdi. Hepsi aşağıya indi ve adım adım ilerleyen arabanın arkasından, fenerlerin ışığını takip ederek yürümeye başladılar.

Gece zifiri karanlıktı. Hollandalı, arabacının söz ettiği doğa olaylarını görmeyi umuyorsa yanılıyordu. Ama, zaman zaman etrafı şiddetli bir fısıltıyla saran garip ıslık seslerine gelince, onları duymamak için sağır olmak gerekirdi.

Eğer gündüz olsaydı görecekleri manzara şuydu: Geniş bir alan üzerine yayılmış, ekvator Afrikası'nın bazı bölümlerinde rastlanan dev karınca yuvalarım andıran, koni şeklinde tepelerin bulunduğu bir bozkır söz konusudur. Volkanik faaliyetlerin bu oluşumla hiçbir ilgisi olmadığı halde, bu tepelerin ucundan gazlı ve bitümlü maddelerin fışkırmasına "çamur volkanı" denir. Balçık, alçı taşı, kalker, pirit, hatta petrolden oluşan bu karışım, karbonlu hidrojen gazının etkisiyle, bazen fosforlu halde, belirli bir şiddetle fışkırıyordu. Yavaş yavaş yükselen bu tümsekler, fışkıran maddenin dışarıya çıkması için açılır ve yarımadanın bu üçüncü zaman arazisinin uzun ya da kısa bir zaman sonunda boşalmasından sonra çöker.

Bu şartlar altında oluşan hidrojen gazı değişik maddelerle karışan petrolün yavaş ama sürekli çözülmesinden ileri gelir. Bu madenin içinde bulunduğu kayalık çeperler, sızıntısı hiç kesilmeyen yağmur ya da kaynak sularının etkisiyle sonunda çatlar. Aynen, içinde köpüklü bir sıvı bulunan şişenin gazın etkisiyle boşalması gibi, bu çatlaklardan akıntılar meydana gelir.

Taman Yarımadası üzerinde bu boşaltım deliklerinden çok sayıda açılmıştır. Bunlardan, Kerç Yarımadası'nın benzer toprakları üzerinde de bulunur. Fakat arabanın takip ettiği yolun yakınlarında olmadığı için yolcular bunu fark etmemişlerdi.

Yolcular, özelliklerini arabacının kendilerine iyi kötü açıkladığı, ortasından sıvı çamur fışkıran, tepesinde buhardan sorguçları olan bu tepeciklerin arasından geçiyorlardı. Bazen, bunlara çok yaklaştıklarında, bir fabrikanın gazometresinden çıkan gaz kokularını hatırlatan buharı yüzlerinde

hissediyorlardı.

Van Mitten aydınlatma gazının varlığını hissetti:

"İşte pek de güvenli olmayan bir yol! Umarım bir patlama olmaz."

"Haklısınız," dedi Ahmet, "tedbiren fenerleri söndür..."

Bu bölgeden geçmeye alışık olan arabacı bunu düşünmüştü şüphesiz, zira arabanın fenerleri birdenbire söndü.

Ahmet, Bruno ve Nizib'e döndü:

"Siz de sigara içmeyin sakın!"

"Merak etmeyin Ahmet Efendi," dedi Bruno, "havaya uçmaya niyetimiz yok!"

Bu sefer Keraban bağırdı:

"Neee! Şimdi de sigara içmemiz mi yasaklandı!"

"Hayır amcacığım hayır," dedi Ahmet heyecanla, "sadece birkaç verst'i geçene kadar!"

İnatçı adam bir yandan, parmakları arasında, eski bir tiryakinin ustalığıyla tömbeki sarıyordu:

"Tek bir sigara bile içilmeyecek mi?"

"Daha sonra dostum Keraban, daha sonra... hepimizin iyiliği için!" dedi Van Mitten. "Bu bozkırda sigara içmekle barut deposunda sigara içmek arasında fark yok."

"Ne biçim memleket!" diye homurdandı Keraban. "Tütün tüccarları burada para kazanıyorsa şaşarım! Oğlum Ahmet, birkaç gün kaybetmek pahasına bile olsa Azak Denizi'nin etrafını dolaşmak daha iyiydi!"

Ahmet, hiçbir cevap vermedi. Bu konuda yeniden bir tartışma başlatmaya hiç niyeti yoktu. Amcası homurdanarak tömbekiyi cebine koydu ve hep birlikte, bu koyu karanlıkta zar zor seçilen arabayı takip etmeye devam ettiler.

Düşmemek için çok dikkatli yürümek gerekiyordu. Yer yer çökmüş olan yol, yürümek için sağlam bir zemin teşkil etmiyordu. Doğuya doğru ilerledikçe seviye hafifçe yükseliyordu. Neyse ki bu sisli atmosferde rüzgâr esmiyordu. Böylece buhar, havaya dümdüz yükseliyor ve rahatsız edici şekilde yolcuların yüzüne vurmuyordu.

Yarım saat kadar bu şekilde, küçük adımlarla ilerlediler. Atlar hâlâ kişniyor, şaha kalkıyor ve arabacı onlara hâkim olmakta zorlanıyordu. Tekerler çukurlara girdikçe dingillerden acayip sesler geliyordu, ama araba ne kadar sağlam olduğunu Aşağı Tuna havzası bataklıklarında ispatlamıştı.

On beş dakika daha yürüdükten sonra, püskürtme tepeciklerinin bulunduğu bölge tamamen aşılmış olacaktı.

Aniden, yolun sol tarafında güçlü bir ışık belirdi. Tepeciklerden biri tutuşmuş, şiddetli bir alev çıkartıyordu. Bozkır bir verst'lik bir ışıkla aydınlanmıştı.

Diğerlerinden biraz önde yürüyen Ahmet arkasına döndü:

"Birisi sigara mı içiyor!" diye bağırdı.

Kimse sigara içmiyordu.

Birdenbire ön taraftan arabacının haykırışları duyuldu, buna kamçı şaklamaları ekleniyordu. Arabacı artık hayvanlara hiçbir şekilde hâkim olamıyordu. Dehşet içindeki atlar, arabayı hızla sürüklüyordu.

Herkes durmuştu. Karanlık gecenin içinde bozkır, korkunç görünüyordu.

Gerçekten de, tepeciklerin birinden çıkan alev, çevre tepelere de yayılmıştı. Havai fişek gibi art arda şiddetle patlıyorlar, ateşleri havada kesişiyordu.

Şimdi ortalığı müthiş bir aydınlık kaplıyordu. Bu ışığın altında, fışkırttığı sıvı maddelerin

ortasında tutuşmuş gazıyla, yüzlerce ateş püsküren ağız görülüyordu. Bazılarının içinde petrolün uğursuz ışığı, bazılarında, beyaz kükürtün, piritin, demir karbonatının çeşitli renkleri parıldıyordu.

Aynı zamanda, yerdeki kireçli balçığın içinden boğuk gürlemeler geliyordu. Acaba toprak yarılacak ve fışkıran maddelerin basıncıyla bir krater mi oluşacaktı?

Çok büyük bir tehlike içinde oldukları kesindi. Hep beraber toprağa gömülme ihtimalini azaltmak için içgüdüsel olarak birbirlerinden ayrıldılar. Ama hiç durmadan hızla yürümek gerekiyordu. Bu tehlikeli bölgeden en kısa zamanda çıkmak son derece önemliydi, iyice aydınlanmış ve yürünebilecek kadar düzgün görünen yol, tepeciklerin arasından kıvrılarak bu ateşten bozkırı geçiyordu.

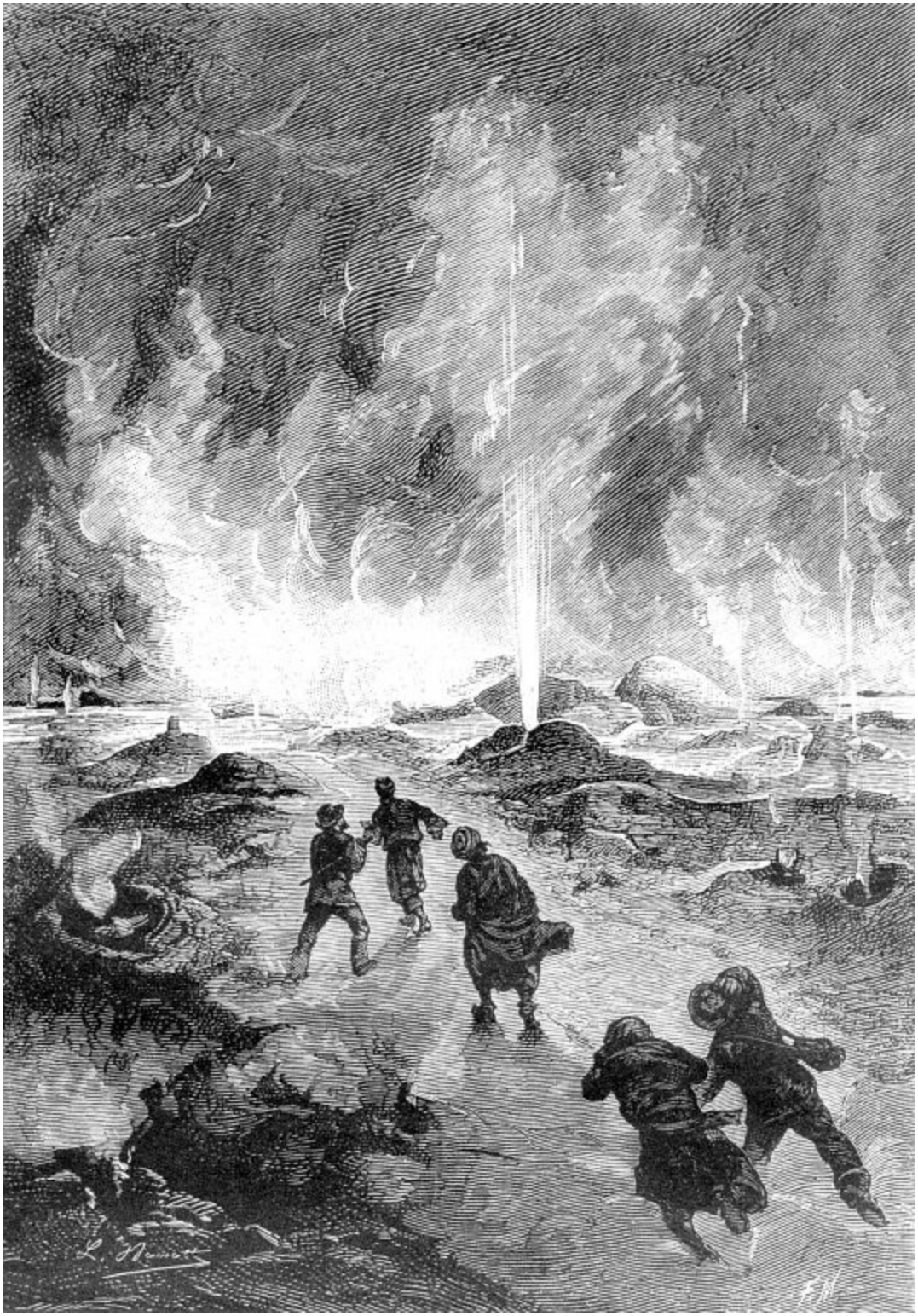
Ahmet bağırdı:

"İleri, ileri!"

Kimse cevap vermedi ama onun dediğini yaptılar. Hepsi de, artık gözden kaybolmuş olan arabanın gittiği tarafa yöneldi. Ufkun ötesinde bozkır yine karanlıktı, bu da, geçilmesi gereken bu tehlikeli tepecikler bölgesinin sonu anlamına geliyordu.

Aniden, yolun üzerinde çok şiddetli bir patlama oldu. Toprağı bir anda kabartan kocaman bir tepecikten ateş fışkırmaya başladı.

Keraban yere yuvarlandı, alevlerin içinde debeleniyordu. Eğer ayağa kalkamazsa işi bitik demekti.

Ahmet bir sıçrayışta onun yardımına koştu. Alev alan gaz her tarafını sarmadan, hidrojen buharından boğulmak üzere olan amcasını oradan uzaklaştırdı.

"Amca, amca!"

Van Mitten, Bruno, Nizib hepsi birlikte onu bir yamacın kenarına taşıdıktan sonra ciğerlerinin biraz hava almasını sağlamaya çalıştılar.

Sonunda iyiye işaret olan şiddetli öksürükler duyuldu. Keraban'ın güçlü göğsü sık aralıklarla inip kalkarak zehirli gazı dışarıya atmaya başladı. Sonra uzun uzun nefes aldı, kendine geldi ve ilk sözü şu oldu:

"Hâlâ Azak Denizi'nin etrafından dolaşmanın daha iyi olmadığını iddia edecek misin Ahmet?"

"Haklısınız amca!"

"Her zamanki gibi oğlum, her zamanki gibi!"

Keraban Ağa sözünü henüz bitirmişti ki, bütün bozkırı aydınlatan güçlü ışık yerini koyu karanlığa bıraktı. Tepecikler ansızın ve aynı anda sönüvermişti. Sanki bir ışıkçı tiyatronun şalterini indirmişti. Her şey yeniden karanlığa gömüldü; retinalarının üzerinde, kaynağı birdenbire tükenen güçlü ışığın etkisini koruyan gözlerin algıladığından daha derin bir karanlığa.

Neler olmuştu? Kraterlerine hiç ışık yaklaşmadığı halde tepecikler neden alev almıştı?

Bu durum muhtemelen şu şekilde açıklanabilir: Havayla temas sonucunda kendi kendine alev alan bir gazın etkisiyle meydana gelen olayın aynısı 1840'ta Taman civarında büyük bir yangına sebep olmuştu. Söz konusu gaz, kireçli balçık tabakaları arasında gömülü deniz hayvanı cesetlerinin yarattığı fosfatlı maddelerden açığa çıkan fosforlu hidrojen gazıydı. Bu gaz alev alıyor ve bu alev lamba gazından başka bir şey olmayan karbonlu hidrojene de sıçrıyordu. Uygun hava koşullarının etkisiyle, bu ani tutuşmalar öngörülemez biçimde her an meydana gelebilirdi.

Bu açıdan, Kerç ve Taman yarımadalarının yolları, aniden meydana geldiği için tedbir almanın imkânsız olduğu ciddi tehlikeler arz ediyordu.

Sonuçta Keraban Ağa; herhangi bir başka yolun, Ahmet'in sabırsızlığının kendilerini sürüklediği bu yoldan daha iyi olduğunu söylerken haksız değildi.

Neyse ki herkes tehlikeyi atlatmıştı, amca ile yeğen hafifçe kızarmıştı şüphesiz, diğerlerindeyse en ufak bir yanık izi dahi yoktu.

Arabacı, buradan üç verst ileride atları durdurabilmişti. Alevler söner sönmez arabanın fenerlerini yakarak, yolcuların yorulmadan ve herhangi bir tehlikeye maruz kalmadan kolayca arabayı bulmalarını sağlamıştı.

Herkes yerini aldı, yola devam edildi ve gece sakin geçti. Ama Van Mitten, bu gösterinin heyecan verici hatırasını hafızasında saklıyor olmalıydı. Kaderin bir cilvesi onu, Yeni Zelanda'nın benzer bölgelerine, kademe kademe yükselen alevli tepelerin arasına atmış olsaydı, daha fazla büyülenecek değildi.

Ertesi gün, 6 Eylül'de, Kızıl taş Koyu'nun etrafını dolaşıp Anapa kasabasından geçen araba, akşam sekize doğru, Taman'a on sekiz fersah mesafede, Kafkas bölgesi sınırında bulunan Rayevskaya kasabasına geldi.

16

İRAN VE KÜÇÜK ASYA TÜTÜNLERİNİN MÜKEMMELİYETİ MESELESİ

Kafkasya, Güney Rusya'nın, üç yüz elli kilometrelik bir mesafe boyunca batıdan doğuya uzanan yüksek dağlar ve geniş yaylalardan oluşan bir bölgesidir. Kuzeyde; Don Kazaklarının memleketi, Stavropol hükümeti, göçebe Kalmuk ve Nogayların bozkırları uzanır, güneyde; Gürcistan'ın başkenti olan Tiflis, Kutay, Bakü, Elizabetpol, Erivan hükümetleri ile Mingrelya, Imeretiya, Abhazya, Guriya bölgeleri vardır. Kafkasya'nın batısında Karadeniz, doğusunda Hazar Denizi yer alır.

Kafkas sıradağlarının güneyinde kalan bölgeye Transkafkasya da denir ki, bu bölge sadece Türkiye ve İran ile sınır komşusudur. Bu sınırların kesiştiği yerde bulunan Ağrı Dağı, Kutsal Kitap'a göre, Nuh'un gemisinin tufandan sonra karaya çıktığı yerdir.

Bu önemli bölgede yaşayan ya da göçebe olarak dolaşan çeşitli kabileler vardır. Bunlar, Kaztevel, Ermeni, Çerkez, Çeçen, Lezgi ırklarına mensupturlar. Kuzeyde, Kalmuklar, Nogaylar, Moğol Tatarları; güneyde Türk Tatarları, Kürtler, Kazaklar bulunur.

Bu konuda uzman olan bilimadamlarına bakılırsa, bugün Asya ve Avrupa'nın nüfusunu oluşturan beyaz ırkın çıkış yeri, bu yarı-Avrupalı, yarı-Asyalı topraklardır. Bundan dolayıdır ki, bu ırka "Kafkas ırkı" adı verilir.

Dört bin metrelik Chat-Elbruz, dört bin sekiz yüz metrelik Kazbek -ki bu Mont Blanc'ın yüksekliğine eşittir-, beş bin altı yüz metrelik Elbruz zirvelerinin hâkim olduğu bu muazzam sıradağları yalnızca üç büyük Rus yolu aşar.

Karadeniz sahillerini takip ederek Taman'dan Poti'ye giden ilk yol, hem stratejik hem ticari öneme sahiptir. İkincisi, Darial Geçidi yoluyla Mosdok'tan Tiflis'e, üçüncüsü Derbend üzerinden Kızlıar'dan Bakü'ye gider.

Bu sefer yeğeni Ahmet ile aynı fikirde olan Keraban Ağa, elbette ki birinci yolu takip edecekti. Kafkas dağlarının dolambaçlı yollarında güçlüklerle mücadele edip bu yüzden geç kalmaya ne gerek vardı, Poti limanına kadar uzanan bir yol ve Karadeniz sahillerinde bol miktarda köy ve kasaba varken?

Rostov'dan Vladikafkas'a, sonra da Tiflis'ten Poti'ye demiryolu vardı ve bu iki hat arasındaki uzaklık yalnızca yüz verst'ti. Ancak Ahmet akıllılık ederek, Kırım ve Kerson'da demiryolu fikrini hiç de hoş karşılamamış olan amcasına bu ulaşım yöntemini teklif dahi etmedi.

Her şey kararlaştırıldıktan sonra araba, o tahrip edilemez araba, ufak tefek bir iki tamirat geçirdi ve 7 Eylül sabahı Rayevskaya kasabasından ayrılarak sahil yolunda ilerlemeye başladı.

Ahmet, mümkün olduğu kadar hızlı gidilmesi gerektiğine karar verdi. Yolculuğu tamamlayıp istenen tarihte Üsküdar'da olmaları için yirmi dört günleri kalmıştı. Muhakkak ki Van Mitten keyfine göre gezmek, daha kalıcı izlenimler edinmek ister, bir gün geç gitmeyi önemsemezdi; ama Van Mitten'in fikrini soran yoktu. O, arkadaşı Keraban'ın evinde yemek davetini kabul etmiş bir misafirden başka bir şey değildi ve onu Üsküdar'a götürüyorlardı; daha ne isteyebilirdi?

Bu arada, Kafkas Rusya'sında maceraya atılmadan önce, Bruno üzerine düşeni yapmış olmak için

efendisine bazı düşüncelerini açıkladı. Hollandalı onu dinledikten sonra, lafı nereye getirmek istediğini sordu:

"Yani efendim, bırakalım Keraban Ağa ve Ahmet Efendi Karadeniz boyunca durup dinlenmeden gitsinler," dedi Bruno.

"Yani onlardan ayrılalım mı Bruno?" diye cevap verdi Van Mitten.

"Evet ayrılalım efendim, onlara iyi yolculuklar dileyelim ve ayrılalım."

"Ve burada mı kalalım?"

"Evet, mademki bir talihsizlik bizi buraya sürükledi, burada kalır rahat rahat Kafkasya'yı gezeriz! Üstelik burada da İstanbul'da olduğu kadar Madam Van Mitten'in kaprislerinden korunmuş olu..."

"Bu adı ağzına alma Bruno!"

"Tamam, canınızı sıkmak istemiyorum efendim, ama sonuçta böyle bir maceraya atılmış olmamızın sebebi o! Gece gündüz bir at arabasında sürüklenmek, bataklıklarda çamura gömülmek; yangın bölgelerinde kızartma olma tehlikesi atlatmak, bu kadarı fazla, hem de çok fazla! Keraban Ağa ile tartışmanızı tavsiye etmem çünkü üste çıkamazsınız! Sadece, ne zaman isterseniz o zaman İstanbul'a döneceğinizi ve onu tekrar bulacağınızı haber verin ve bırakın gitsin!"

"Bu uygun olmaz," dedi Van Mitten.

"Bu tedbirli bir davranış olur," diye karşılık verdi Bruno.

"Neden bu kadar şikâyetçisin?"

"Şikâyetçi mi, farkına vardınız mı bilmiyorum ama zayıflamaya başladım!"

"Pek de değil Bruno, pek de değil."

"Hayır efendim, ben zayıfladığımı hissediyorum, böyle giderse yakında iskelete döneceğim!"

"Tartıldın mı Bruno?"

"Kerç'te tartılmak istedim ama sadece mektup terazisi bulabildim."

Van Mitten güldü:

"O yetmedi mi Bruno?"

Bruno ciddiyetle cevap verdi:

"Hayır efendim, ama kısa bir süre sonra uşağınızı tartmaya yetecektir herhalde!.. Ne dersiniz, bırakalım Keraban Ağa kendi yoluna gitsin?"

Mizacı itibariyle sakin, hiçbir şey için acele etmeyen bir adam olan Van Mitten, bu tarz bir yolculuktan elbette hoşlanmıyordu. Ama, onu böyle yarı yolda bırakarak arkadaşı Keraban'ın kalbini kırma fikri ona öyle kötü göründü ki, Bruno'yu reddetti:

"Hayır Bruno hayır," dedi, "ben onun misafiriyim..."

"Misafir mi?" diye haykırdı Bruno. "Bir fersah yerine yedi yüz fersah gitmek zorunda bırakılan bir misafir!"

"Önemli değil!"

"İzin verirseniz yanıldığınızı belirtmek isterim efendim!" diye devam etti Bruno. "Size onuncu defa söylüyorum, çektiğimiz sefillik burada bitmeyecek ve içimde öyle bir his var ki başımıza gelecek olanlardan siz de payınızı alacaksınız!"

Bruno'nun içindeki his, gerçeğe dönüşecek miydi? Bunu ancak zaman gösterecekti. Ne olursa olsun, o sadık bir uşak olarak üzerine düşeni yapmış, efendisini uyarmıştı; mademki Van Mitten, bu yorucu olduğu kadar saçma yolculuğa devam etmeye karar vermişti, onu takip etmekten başka yapacak bir şey yoktu.

Bu sahil yolu, Karadeniz kıyılarını neredeyse hiç ayrılmadan takip ediyordu. Birkaç yerde, arazi

üzerindeki bir engelden dolayı ya da biraz içeride kalan kasabalardan geçmek için sahilden uzaklaşsa da, bu birkaç verst'i geçmiyordu. Kafkas sıradağlarının kıyıya hemen hemen paralel giden son kolları, pek işlek olmayan bu sahillerin ucunda son buluyordu. Doğu ufkunda uzanan daima karlı zirveler, gökyüzünü ısıran eğri büğrü dişlere benziyordu.

Öğlen saat birde, sekiz fersah daha ilerideki Gelencik kasabasına ulaşmak üzere Rayevskaya'ya yedi fersah uzaklıktaki Zemes Koyu kıyılarını takip etmeye başlamışlardı.

Bu kasabalar birbirlerine pek uzak değildi.

Karadeniz sahillerinde, kasabalar arasındaki mesafeler ortalama olarak bu civardaydı; ama, ancak küçük bir köy oluşturabilecek sayıdaki bu ev topluluklarının dışına çıkıldığında ülke ıssız bir çölü andırıyordu ve ticaret daha çok, kıyılarda sefer yapan gemiler aracılığıyla sağlanıyordu.

Sıradağların etekleriyle deniz arasındaki bu kara şeridinin çok hoş bir görünümü vardi. Arazi ağaçlıktı. Meşe, ıhlamur, ceviz, kestane, çınar ağaçlarının etrafında, tropik bir ormanın sarmaşıkları gibi, yabanasmasının filizleri çiçekleniyordu. Doğanın bu verimli topraklara bahşettiği tarlalar arasında bülbüller ve çalıkuşları cıvıldaşarak uçuşuyordu.

Öğlen on ikiye doğru yolcular göçebe Kalmuk boylarından biriyle karşılaştılar. Kalmuklar, birçok "hotan"dan oluşan "ulus"lara bölünmüştü. Bu hotanlar; oraya buraya, beylerinin isteğine göre kimi zaman bozkıra, kimi zaman yeşil vadilere, kimi zaman su kenarlarına kurulan belirli sayıdaki "kibitka" ya da çadırdan oluşan seyyar köylerdir. Moğol kökenli olduğu bilinen Kalmuklar, zamanında Kafkasya bölgesinde kalabalık bir nüfus teşkil etmekle beraber Rus yönetiminin baskıları sonucunda Asya'nın içlerine doğru göç etmişlerdir.

Kalmuklar âdetlerini ve geleneksel kıyafetlerini korumuşlardı. Van Mitten defterine, bu adamların geniş bir pantolon, deri bot, "halat" denen bol bir hırka, etrafına kumaş sanlı, koyun derisinden, kürklü, kare şeklinde bir külah giydiklerini not etti. Kadınlar için de hemen hemen aynısı söz konusuydu, sadece kuşakları yoktu ve börklerinin arasından renkli kurdelelerle süslü saç örgüleri sallanıyordu. Çocuklara gelince, neredeyse tamamen çıplaktılar ve kışın ısınmak için kibitkanın ocağının kenarına büzülüp sıcak küllerin arasında uyuyorlardı. Kafkas bozkırlarını durup dinlenmeden arşınlayan bu göçebeler, kısa boylu ama gürbüz, canlı, becerikli, atiktiler; un, su ve at eti parçalarıyla pişirilmiş bir bulamaç yerlerdi, sarhoşluğa dayanıklı, hırsızlıkta ustaydılar, okuma yazmadan haberleri bile yoktu, fazlasıyla batıl inançlı ve iflah olmaz derecede kumarbazdılar. Araba fazla dikkatlerini çekmeden hotanlarından birinin içinden geçti. Yolcularından en azından birinin ilgiyle kendilerini incelediği arabaya şöyle bir göz attılar. Belki de yolun üzerinde dörtnala giden bu atlara arzuyla bakıyorlardı. Neyse ki bakmakla yetindiler de, atlar, ahırdaki hücreleri yerine bir Kalmuk obasında kazığa bağlanmak zorunda kalmadan bir sonraki posta menziline ulaşabildiler.

Zemes Koyu'nu döndükten sonra araba, sıradağların ilk kollarıyla sahil arasına sıkışmış dar bir yola girdi, ama bu yol daha ötede, hissedilir derecede genişliyor ve geçişe daha uygun hale geliyordu.

Akşam sekizde Gelencik kasabasına ulaşıldı. Burada atlar değiştirildi, kısa bir yemek yendi, saat dokuzda tekrar yola çıkıldı. Bütün gece boyunca, bazen bulutlu, bazen yıldızlı bir gökyüzü altında, kayalara çarpan dalga seslerini dinleyerek yol aldılar. Ertesi sabah saat yedide Beregovaya, on ikide Dşuba, altıda Tenginsk, gece on ikide Nebugsk, sonraki gün sekizde Golovinsk, on birde Laçovsk ve iki saat sonra da Duşa kasabalarına ulaştılar.

Ahmet şikâyet ederse haksızlık etmiş olurdu. Yolculuk tam onun istediği gibi, hiçbir aksilik olmaksızın devam ediyordu; ama herhangi bir olay olmaması da Van Mitten'in keyfini kaçırıyordu. Not defteri sıkıcı coğrafi isimlerle dolmuştu. Yeni bir gözlem, hatırasını saklamaya değer bir izlenim

yoktu!

Duşa'da, posta merkezi sahibi otlağa gönderilmiş olan atları alıp gelene kadar iki saat beklemek zorunda kaldılar.

"Bu durumda," dedi Keraban, "şartların izin verdiği ölçüde şöyle uzun ve güzel bir yemek yiyelim."

"Evet yiyelim," dedi Van Mitten.

Bruno, incelmiş olan kamına bakarak mırıldandı:

"Ve mümkünse çok yiyelim!"

Hollandalı devam etti:

"Belki de bu mola, yolculuğumuzda pek sık rastlamadığımız türden değişik birşeyler görme fırsatı verir bize! Zannediyorum genç dostum Ahmet biraz nefes almamıza izin verecektir?"

"Atlar gelene kadar," dedi Ahmet, "ayın dokuzu oldu bile!"

"İşte güzel bir cevap!" diye karşılık verdi Keraban. "Görelim bakalım yemekte neler var!"

Civardaki dağlardan çağlayarak akan Mdsymta Çayı'nın kıyısında bulunan Duşa Hanı oldukça vasattı.

Bu kasaba; "stamisti" denen, çitler ve kapılarla çevrili, üzerinde gece gündüz birkaç nöbetçinin beklediği kare şeklinde bir kulesi olan Kazak köylerine benziyordu. Yüksek çatıları samanla kaplı, tahta duvarları kerpiçle sıvalı, güzel ağaçların gölgesi altındaki evler, ahaliye, çok rahat olmasa bile sefil de sayılamayacak bir barınma imkânı sağlıyordu.

Ancak Kazaklar, Doğu Rusya kırsal bölgeleriyle sürekli temasları sonucunda, kendilerine has özelliklerini neredeyse tamamen kaybetmişlerdi. Ama hâlâ cesur, atak, uyanık ve kendilerine emanet edilmiş askeri hatlar için mükemmel muhafızlar idiler ve dünyanın en iyi binicileri olarak kalmışlardı. Aynı şekilde, kronik hale gelmiş olan dağlıların isyanlarını bastırmakta ve usta biniciler olduklarını ispatladıkları at üstünde mızrak oyununda da üstlerine yoktu.

Bu kasabanın yerlileri de, Kafkas dağlılarının kıyafetlerine benzeyen giyiniş tarzlarıyla değil ama, biçim güzelliğiyle ve zerafetiyle dikkat çeken güzel bir ırka mensuptular. Tüylü, uzun börklerinin altından ve elmacık kemiklerine kadar uzanan sakallarının arasından bile bu enerjik yüzleri ayırt etmek kolaydı.

Keraban Ağa, Ahmet ve Van Mitten handa bir masaya oturdular. Önlerine getirilen yemeğin malzemeleri; şarküteri, kasap ve bakkalın tek bir işkolunda birleşmesiyle oluşan komşu "dükkân"dan alınmıştı. Yemekte kızarmış hindi, "gaçapuri" denen mısır unuyla ve manda peyniri dilimleriyle yapılan milli yemek, eski sütten yapılan bir tür krep olan "blini" vardı; içki olarak da birkaç şişe koyu bira ve birkaç şişe de Ruslar tarafından inanılmaz miktarlarda tüketilen sert bir içki olan votka getirildi.

Doğrusu, Karadeniz'in ücra köşelerinde unutulmuş bir küçük kasabanın hanından daha iyisi beklenemezdi. Yolcular da, yanlarında taşıdıkları erzaktan farklı birşeyler yiyebildikleri için memnundular.

Yemekten sonra, Bruno ve Nizib kızarmış hindinin ve milli krepin hâlâ tadını çıkarmaktayken Ahmet masadan kalktı ve âdeti olduğu üzere bizzat posta merkezine gitti. Yeni atların bulunmasını hızlandırmak için gerekirse, resmi olarak at ve verst başına beş kopek olarak belirlenmiş ücretin on katını ödemeye kararlıydı, arabacıya vereceği bahşiş de buna dahil değildi.

Keraban Ağa ve Van Mitten, Ahmet'in dönmesini beklerken, çay sularının mırıldanarak yaladığı, yeşillikler içinde bir çardağa oturdular.

Bu, Doğuluların adına keyif dediği, bu rehavetin, bu tatlı hülyanın kollarına kendilerini bırakmak için iyi bir fırsattı.

Güzelce hazmedilmeyi hak eden bu yemeği ancak nargile fokurtuları tamamlayabilirdi. Arabadaki iki nargile hemen, servetlerini borçlu oldukları bu zaman öldürme yönteminin zevklerini iyi bilen tiryakilere getirildi. Tabii ki Keraban Ağa her zamanki gibi Acem tütününden sardığı tömbekiyi nargilesine yerleştirdi, Van Mitten ise Lazkiye tütünüyle yetindi.

Sonra tömbekiler ateşlendi, tiryakiler yan yana sedire uzandı ve altın iplikli boruların ucundaki Baltık amerinden marpuçlar, iki arkadaşın dudakları arasındaki yerlerini aldı.

Biraz sonra her taraf, nargilenin berrak suyunda güzelce serinledikten sonra ağza gelen bu güzel kokulu dumanla doldu.

Keraban Ağa ve Van Mitten; çubuğa, puroya ya da sigaraya fazlasıyla tercih edilecek olan

nargilenin verdiği sınırsız zevkle, duman kıvrımlarının yarattığı, havada asılı kuş tüyü yastıklara dayanmış gibi, gözleri yarı kapalı, bir süre sessiz kaldılar.

"Ah, işte gerçek bir zevk," dedi sonunda Keraban Ağa, "zaman geçirmenin insanın nargilesiyle bu derin muhabbetinden daha iyi bir yolu yoktur!"

"Tartışmanın olmadığı bir muhabbet, muhabbetlerin en güzeli!" diye karşılık verdi Van Mitten.

"Bu yüzden," dedi Keraban "tütüne, fiyatının katlanmasına sebep olan bir vergi koymakla Türk Hükümeti her zamanki gibi isabetsiz bir karar verdi. Bu aptalca karar yüzünden nargile kullanımı gitgide azalıyor, bir gün tamamen ortadan kalkacak!"

"Gerçekten yazık olur, dostum Keraban."

"Bana gelince Van Mitten, tütün benim için öyle önemlidir ki, ondan vazgeçmektense ölmeyi tercih ederim. Evet, ölmeyi! Eğer, tütün kullanımını ortadan kaldırmak için kullananlara ölüm cezası getiren şu despot IV. Murat'ın döneminde yaşamış olsaydım, ancak kellem omuzlarımdan düştüğü zaman marpucum dudaklarımdan düşerdi."

"Sizinle aynı fikirdeyim dostum Keraban," diye cevap verdi Van Mitten, bir yandan da nargilesinden üst üste birkaç nefes çekti.

"Bu kadar hızlı çekmeyin Van Mitten rica ederim, acele etmeyin. Bu nefis dumanın tadını çıkaracak zaman bırakın kendinize; bu halinizle, lokmaları çiğnemeden yutan oburlara benziyorsunuz!"

Böyle tatlı bir huzuru, dünyadaki hiçbir şey için bir tartışmayla bölmeye niyeti olmayan Van Mitten cevap verdi:

"Her zaman haklısınız dostum Keraban."

"Her zaman dostum Van Mitten."

"Ancak, doğrusunu isterseniz, dostum Keraban, tütün tüccarları olarak, bizim kendi ticari malımızdan bu kadar zevk almamız bana biraz garip geliyor."

"Neden?" diye sordu Keraban, çıkabilecek bir tartışmaya yine hazır gibiydi.

"Çünkü, genellikle postacılar postadan nefret eder, şekerlemeciler şekerden, bana öyle geliyor ki bir tütün tüccarının da..."

"Tek bir şey söylememe izin verin rica ederim Van Mitten," diye karşılık verdi Keraban.

"Nedir o?"

"Siz hiç şarap tüccarının sattığı şaraplara burun kıvırdığını duydunuz mu?"

"Tabii ki hayır!"

"İyi ya, şarap tüccarıyla tütün tüccarı tamamıyla aynı şeydir."

"Kesinlikle mükemmel bir açıklama!" dedi Hollandalı.

"Ama," dedi Keraban, "bana öyle geliyor ki, siz bu konuda benimle tartışmak için aranıyorsunuz..."

Van Mitten hararetle cevap verdi:

"Sizinle tartışmak filan istemiyorum dostum Keraban!"

"Evet, evet istiyorsunuz!"

"Sizi temin ederim!"

"Benim tütün zevkim hakkında böyle saldırgan bir tespitte bulunduğunuza göre..."

"İnanın ki..."

"Evet, evet!" diye karşılık verdi Keraban, sinirlenerek. "İmalarınızı anlamıyor değilim..."

Van Mitten'in bu ısrar karşısında, sebebini pek de anlayamasa da -belki de biraz önce yedikleri akşam yemeğinin etkisiyle- sabrı taşmaya başlamıştı:

"Ben en ufak bir imada dahi bulunmadım."

"Evet bulundunuz," dedi Keraban, "ve ben de size bir şey söyleyeceğim."

"Söyleyin!"

"Hiç anlayamıyorum! Nargilede neden Lazkiye tütünü kullandığınızı hiç anlayamıyorum! Kendine saygısı olan bir tiryakiye yakışmaz böyle bir zevksizlik!"

"Ama buna hakkım var zannediyorum," diye karşılık verdi Van Mitten, "ben Anadolu tütünlerini tercih ederim."

"Anadolu mu! Gerçekten mi! Tütün söz konusu olduğunda Anadolu İran'dan çok geridedir!"

"Bu belli olmaz!"

"İki kere yıkandığı halde, hâlâ aktif özellikleri olan tömbeki, Lazkiye'ninkilerden kat kat üstündür!"

"Haklısınız," diye haykırdı Hollandalı, "bu aktif özellikler içinde güzelavratotu* olduğunu gösterir!"

* Tıpta da kullanılan zehirli bir bitki, (ç.n.)

"Uygun miktardaki güzelavratotu ancak tütünün kalitesini yükseltir!"

"Yavaş yavaş zehirlenmek isteyenler için evet!" dedi Van Mitten.

"Zehir filan değildir bu!"

"Zehirdir, hem de en güçlülerinden!"

Keraban, haklılığını ispatlamak istercesine nargilesinden bir nefes çekti ve tütün dumanını yuttu:

"Şimdi ben ölü müyüm?" diye bağırdı.

"Hayır ama bu yüzden öleceksiniz!"

Keraban'ın ses tonu endişe verecek kadar kuvvetli çıkmaya başladı:

"Ama yine de, ölüm saatimde bile, tömbekinin Lazkiye tütünü denen şu kuru samandan daha iyi olduğunu iddia edeceğim!"

Bu sefer de Van Mitten zıvanadan çıkmıştı: "Böyle bir hatayı kabul etmek imkânsız!"

"İster edin, ister etmeyin!"

"Yirmi yıldır tütün satın alan birine bunu söylemeye nasıl cesaret edersiniz!"

"Ya siz, otuz yıldan beri tütün satan birine itiraz etmeye nasıl cesaret edersiniz!"

"Yirmi yıl!"

"Otuz yıl!"

Tartışmanın bu yeni aşamasıyla birlikte ikisi birden ayağa kalktı. Heyecanlı el kol hareketleri sırasında, marpuçlar dudaklarında kaydı, borular yere düştü. Aynı anda düşenleri toplayıp kavgaya devam ettiler, artık konu kişiliklere gelmişti:

"Siz Van Mitten, kesinlikle tanıdığım en inatçı adamsınız!" dedi Keraban.

"Sizden sonra, Keraban, sizden sonra!"

"Ben mi?"

Hollandalı iyice kendini kaybetmişti:

"Evet siz, ağzımdan çıkan şu Lazkiye dumanına bakar mısınız!" diye bağırdı.

"Siz de," diye tersledi Keraban, "rayihalı bir bulut gibi üflediğim tömbeki dumanına bakar mısınız!"

Her ikisi de amber marpuçlarından, soluksuz kalana kadar çekiyor ve dumanı birbirlerinin yüzüne üflüyorlardı.

"Tütünümün güzel kokusunu duyuyor musunuz!" diyordu biri.

"Siz benimkinin kokusunu duyuyor musunuz!" diyordu öteki.

"Size şunu itiraf etmek zorundayım ki," dedi Van Mitten sonunda, "tütün konusunda hiçbir şey bilmiyorsunuz!"

"Siz," diye cevap verdi Keraban, "en kötü tiryakiden bile daha betersiniz!"

Her ikisi de öfkelerine kapılıp öyle yüksek sesle konuşuyorlardı ki, sesleri dışarıdan duyuluyordu. Şüphe yok ki artık, savaş meydanında patlayan obüs topları gibi, karşılıklı hakaretlerin patlayacağı noktaya gelinmişti.

Fakat tam bu sırada Ahmet geldi. Gürültüyü duymuş olan Bruno ve Nizib de onu takip ediyorlardı. Üçü de çardağın eşiğinde durdu. Ahmet gülmekten kırılıyordu:

"Şu işe bak! Keraban Amcam Mösyö Van Mitten'in nargilesini, Mösyö Van Mitten de Keraban Amcamın nargilesini içiyor."

Nizib ve Bruno da kahkahalara katıldı. Gerçekten de, marpuçlarını yerden toplarken yanlış boruları almış ve birbirlerine kendi tütünlerinin üstünlüğünü beyan ederken, Keraban Lazkiye'den, Van Mitten tömbekiden içmişti.

Bunun üzerine ikisi de gülmekten kendilerini alamadı ve bu kadar önemli bir konu hakkında dahi olsa hiçbir tartışmanın dostluklarını bozamayacağı iki iyi arkadaş olarak içtenlikle el sıkıştılar.

"Atlar arabaya koşuldu," dedi Ahmet, "gidebiliriz!"

"Gidelim öyleyse!" diye cevapladı Keraban.

Savaş silahına dönüşmesine ramak kalmış olan nargileleri Bruno ve Nizib'e verdiler; ardından herkes arabadaki yerini aldı.

Ama arabaya binerken Keraban, arkadaşının kulağına şunları fısıldamaktan kendini alamamıştı:

"Tatmış olduğunuza göre Van Mitten, artık tömbekinin Lazkiye'den daha üstün olduğunu itiraf edebilirsiniz!"

"İtiraf ediyorum!" diye cevap verdi Hollandalı, ama arkadaşına kafa tutmaya cesaret edebilmiş olmayı isterdi.

Keraban bu yücegönüllülükten etkilenmişti:

"Teşekkür ederim dostum Van Mitten, bu asla unutmayacağım bir itiraf."

Bunun üzerine, kuvvetli bir tokalaşmayla, hiçbir zaman bozulmayacak olan dostluklarını yeniden perçinlediler.

Bu sırada, dörtnala giden atların çektiği araba sahil yolunda hızla ilerliyordu.

Akşam saat sekizde Abhazya sınırına ulaşan yolcular, posta menzilinde konakladılar ve geceyi orada geçirdiler.

17

BU HİKÂYENİN BİRİNCİ BÖLÜMÜNÜ SONA ERDİRECEK OLAN ÇOK ÖNEMLİ BİR MACERA YAŞANIR

Kafkas bölgesinin tam ortasında bulunan Abhazya, henüz sivil idarenin girmediği, askeri idareye bağlı, kıyıda kalmış bir eyalettir. Güney sınırını, Kutaysi idare bölgesinin başlıca merkezlerinden biri olan Mingrelya'nın kenarından geçen Inguri Irmağı oluşturur.

Bu güzel bölge, Kafkasya'nın en zengin eyaletlerinden biridir, ama yönetim bu zenginlikleri değerlendirememektedir. Bölge halkı; tamamıyla, bir İran hanedanından gelen prenslere ait olan toprak üzerinde daha yeni yeni mülkiyet hakkı elde etmeye başlamıştır. Bölgenin hâlâ yarı vahşi yaşayan ahalisinin, doğru dürüst zaman kavramı ve yazı dili yoktur, komşularının anlayamadığı, en basit düşünceyi dahi ifadeden âciz, fakir bir yerel lehçe konuşurlar.

Van Mitten buradan geçerken, daha önce geçtikleri, medeni açıdan daha ilerlemiş bölgelerle buranın oluşturduğu tezatı hemen fark etti.

Yolun sol tarafında; mısır ve daha seyrek olarak buğday tarlaları; sıkı koruma altında keçi ve koyun sürüleri, otlaklarda başıboş dolaşan mandalar, atlar, inekler; beyaz kavak, incir, ceviz, meşe, ıhlamur, çınar ağaçları; şimşir ve çobanpüskülü korulukları vardı. İşte Abhazya'nın manzarası buydu. Madam Carla Serena adındaki gözüpek bir seyyah bu bölge hakkında şu son derece isabetli tespitlerde bulunmuştur: "Birbirleriyle sınırdaş olan bu üç eyaleti; Mingrelya, Samurzakan ve Abhazya'yı karşılaştırmak gerekirse, denebilir ki her birinin medeni gelişmişliği, kendilerini çevreleyen dağ kültürünün gelişmişliğiyle aynı seviyededir: Sosyal açıdan en önde gelen Mingrelya ormanlık dağlara sahiptir ve bunu değerlendirmiştir; daha geri kalmış olan Samurzakan yarı vahşi bir görünüm arz eder; neredeyse tamamen ilkel kalmış olan Abhazya ise, insan elinin henüz değmediği, işlenmemiş bir dağ yığınından ibarettir. Dolayısıyla Kafkasya'nın bütün idari bölgeleri arasında, bireysel özgürlüğün nimetlerinden en son yararlanacak olan Abhazya'dır."

Yolcuların sınırı geçtikten sonra mola verdikleri ilk yer Gagri kasabası oldu. Bu şirin kasabada, kutsal eşya bölmesi şu anda kiler olarak kullanılan olağanüstü Azize-Hypata Kilisesi, askeri hastane olarak da kullanılan bir kale, artık kurumuş olan Gagrinska Nehri bulunuyordu. Bir yanda deniz, diğer yanda meyve ve akasya ağaçlarıyla, güzel kokulu güllerle kaplı kırlar uzanıyordu. İleride, elli verst'ten daha yakın bir mesafede Çerkezistan sının bulunmaktaydı; buranın sakinleri, 1859'daki kanlı seferle Ruslar tarafından bozguna uğratılmış ve bu güzel sahilleri terk etmişti.

Araba buraya akşam dokuzda ulaştı ve gece burada geçirildi. Keraban Ağa ve beraberindekiler kasabanın dükkânlarından birinde dinlenip ertesi sabah tekrar yola çıktılar.

Öğlen on ikide, altı fersah uzaktaki Pizunda'da atları değiştirme imkânı buldular. Van Mitten burada yarım saatlik bir moladan faydalanarak, eski Batı Kafkasya patriklerinin ikamet yeri olan kiliseyi gezdi. Bu bina; vaktiyle bakırla kaplı olan tuğladan kubbesiyle, Grek haçı planına uygun nef düzeniyle, duvar freskleriyle, cephesini gölgeleyen asırlık karaağaçlarıyla VI. yy. Bizans döneminin en ilginç eserleri arasında sayılabilir.

Aynı gün, daha sonra, Guduati ve Gunista adlı küçük kasabalardan geçtiler ve gece yarısı, on sekiz

fersahlık yolu hızlıca kat ettikten sonra, Kodor Burnu'nun güneyinde, geniş bir koy üzerine kurulmuş olan Suhumkale'de birkaç saat dinlenmek için durdular.

Suhumkale Abhazya'nın başlıca limanıdır; ama son Kafkas savaşında, Abhazlardan çok Rum, Ermeni, Türk, Ruslardan oluşan karışık bir nüfus barındıran şehrin bir kısmı yıkılmıştır. Şu anda burada askeri yönetim vardır. Odesa ve Poti'den kalkan gemiler, XVI. yy.'da Osmanlı hâkimiyeti döneminde Sultan Murat'ın saltanatı esnasında yapılmış olan eski kalenin yanında bulunan kışlalara birçok ziyaretçi getirir.

Ekşili tavuk çorbası ve safranlı ekşi süte yatırılmış yahniden oluşan Gürcü yemeği, iki Türk ile Hollandalı'yı çok fazla memnun etmedi. Sabah dokuzda tekrar yola çıktılar.

Ağaç gölgeleri altındaki Kelasuri Vadisi'nde kurulmuş olan şirin Kelasuri kasabasını geride bıraktıktan sonra, Suhumkale'ye yirmi yedi verst mesafedeki Kodor'u geçtiler. Sonra araba, iç içe geçmiş sarmaşıkları, gür çalılıklarıyla sadece vahşi ormanlarla kıyaslanabilecek, içinde yılanların, kurtların, ayıların, çakalların cirit attığı, ancak mücadele ederek aralarından geçilebilen büyük ağaçlarla dolu bir orman boyunca ilerledi; sanki Amerika'nın tropik bir köşesi gelip Karadeniz sahillerine konmuştu. Ama asırların saygı gösterdiği bu ormanda, işletmecilerin baltaları dolaşmaya başlamıştı bile ve bu güzel ağaçlar yakında, sanayinin ihtiyaçlarına, ev ve gemi inşasına kurban edilecekti.

Aynı gün içinde, Kodor ve Samurzakan'ı içine alan idari bölgenin merkezi ve önemli bir sahil kasabası olan Oçemşiri; Bizans döneminden kalma, görülmeye değer ama zamanın fazlasıyla yıprattığı bir tapınağa ev sahipliği yapan, iki nehir arasında kurulmuş Hori; Gojida ve Anaklifa'dan geçildi. Yolda geçirilen saatler bakımından en uzun, dörtnala giden atların erittiği mesafe bakımından en hızlı günlerden biriydi bu. Hatta gece on bire doğru, Abhazya sınırına ulaştılar, Inguri Nehri'ni geçtiler ve yirmi beş verst ilerideki, Kutaysi idare bölgesinin eyaletlerinden biri olan Mingrelya'nın merkezi Redutkale'ye geldiler.

Gecenin geri kalan saatlerini uykuya ayırdılar. Bununla beraber Van Mitten, ne kadar yorgun olursa olsun, buradan ayrılmadan önce, en azından faydalı bir gezinti yapabilmek için erkenden kalktı. Keraban Ağa, hanın oldukça iyi bir odasında hâlâ uyumaktayken, kendisi kadar erken kalkmış olan Ahmet'i ayakta buldu.

"Erkencisiniz!" dedi Van Mitten, Ahmet'in çıkmak üzere olduğunu görerek. "Acaba, genç dostum sabah gezintisinde bana eşlik etmek isterler mi?"

"Vaktim var mı ki Mösyö Van Mitten?" diye cevap verdi Ahmet. "Yolculuk erzağını yenilemem gerekiyor. Yakında Rus-Türk sınırına ulaşacağız. Lazistan ve Anadolu'nun ücra köşelerinde yiyecek bulmak kolay olmayacak! Görüyorsunuz ki kaybedecek bir dakikam bile yok!"

"Ama bu işi hallettikten sonra," dedi Hollandalı, "kendinize birkaç saat ayıramaz mısınız?.."

"Bu işi hallettikten sonra Mösyö Van Mitten, posta arabamızın yanına gideceğim, birkaç somunu sıkması, dingilleri yağlaması, freni gözden geçirmesi, zincirini değiştirmesi için bir ustayla anlaşacağım. Sınırı geçtikten sonra tamir işiyle uğraşmasak iyi olur! Araba mükemmel hale gelsin istiyorum, böylece bizimle birlikte bu garip yolculuğu bitirecektir!"

"Güzel! Ya bu işleri de tamamladıktan sonra?"

"Bu işleri de tamamladıktan sonra, her şeyi yoluna koymak için posta merkezine gideceğim!"

Van Mitten fikrinden vazgeçmiyordu:

"Çok güzel! Bu da bittikten sonra?"

"Bu da bittikten sonra," diye cevap verdi Ahmet, "gitme zamanı gelmiş olacak ve gideceğiz! Bu

yüzden, benim artık gitmem gerek."

"Bir saniye genç dostum," dedi Hollandalı, "size bir soru sormama izin verin."

"Sorun, ama çabuk olun Mösyö Van Mitten."

"Bu ilginç Mingrelya eyaletinin ne olduğunu biliyorsunuzdur mutlaka?"

"Az çok."

"Burası, vaktiyle içindeki altın zerrelerinin, kıyılarında yükselen mermer sarayların basamaklarına yapıştığı şairane Phasis Nehri'nin suladığı bölgedir!"

"Evet, öyle."

"Büyücü Medea'nın yardım ettiği lason ve Argonaut'ların, alev kusan korkunç boğalar bir yana, müthiş bir ejderha tarafından korunan altın postu almaya geldikleri efsanevi Kolkhis burada uzanır!"

"Aksini iddia etmiyorum."

"lopatos ve Klymene'nin oğlu Prometheus, gökyüzünden ateşi cesurca çaldıktan sonra Zeus'un emriyle burada, ufukta uzanan bu dağlarda, bugünkü Kutaysi şehrine hâkim bu Khomli kayalıklarında zincire vurulmuştu ve burada bir kartal ebediyen ciğerini kemiriyordu!"

"Hiçbir şey bundan daha gerçek olamaz Mösyö Van Mitten, ama size tekrar söylüyorum, acelem var! Lafi nereye getirmeye çalışıyorsunuz?"

Hollandalı en sevimli tavrını takındı: "Şuraya genç dostum;" diye cevap verdi Hollandalı, "Mingrelya'nın bu bölgesinde, Kutaysi'de birkaç gün geçirmek bu seyahat açısından çok faydalı olacaktır ve..."

"Yani birkaç gün Redutkale'de kalmayı mı teklif ediyorsunuz?" dedi Ahmet.

"Dört beş gün yetecektir..."

Ahmet, işi muzipliğe döktü:

"Bunu Keraban Amcama teklif etseniz?"

"Ben mi!.. Asla genç dostum!" diye cevap verdi Hollandalı. "Bu bir tartışma konusu olacaktır ve şu can sıkıcı nargile sahnesinden sonra, sizi temin ederim, bu müthiş adamla asla herhangi bir tartışmaya girmemeye çalışacağım kesinlikle!"

"Akıllılık edersiniz!"

"Ama şu anda korkunç Keraban ile değil, genç dostum Ahmet ile konuşuyorum." Ahmet Van Mitten'in elini tuttu:

"İşte burada yanılıyorsunuz Mösyö Van Mitten, şu anda konuştuğunuz kişi genç dostunuz değil!"

"Kim öyleyse?.."

"Amasya'nın nişanlısı Mösyö Van Mitten ve iyi biliyorsunuz ki, Amasya'nın nişanlısının kaybedecek tek bir saati bile yok!"

Böylece Ahmet, yol hazırlıklarıyla ilgilenmek için ayrıldı. Hayal kırıklığına uğramış Van Mitten'in ise, yanına sadık fakat cesaret kırıcı Bruno'yu alarak Redutkale kasabasında, pek de öğretici olmayacak bir gezinti yapmaktan başka çaresi kalmamıştı.

Öğlen on ikide bütün yolcular harekete hazırdı. Özenli bir bakımdan geçmiş, bazı bölümleri yenilenmiş olan araba, daha uzun bir süre uzun yolları, çok iyi şartlar altında kat eder görünüyordu. Sandıklar erzakla doluydu, Asya Türkiye'sinin kırsal bölgelerinden geçecekleri yolun bu ikinci aşamasında, daha verst'ler boyunca yiyecek konusunda kaygılanmalarına gerek yoktu. Tedbirli bir adam olan Ahmet, beslenme ve ulaşımla ilgili bütün ihtimalleri göz önüne alarak gerekebilecek her şeyi edinmişti.

Keraban Ağa, yolculuğun kazasız belasız geçmesinden büyük bir memnuniyet duyuyordu. Boğaz'ın

sol yakasında belirip Osmanlı otoritelerine ve bu haksız vergiyi koyanlara meydan okuduğunda, gerçek bir eski Osmanlı olarak nasıl da gururu okşanacaktı. Bunu uzun uzun anlatmaya gerek yok.

Redutkale Türk sınırına doksan verst uzaklıktaydı. Osmanlıların en inatçısı, yirmi dört saate kalmadan Osmanlı topraklarına ayak basmış olacağını hesaplıyordu, böylece artık kendi evinde olacaktı.

Sesinden keyfinin yerinde olduğu anlaşılıyordu:

"Haydi bakalım, yeğenim, gidelim, Allah bizi korusun!"

"Gidelim amca!" diye karşılık verdi Ahmet.

Bunun üzerine ikisi de arabadaki yerlerini aldılar; arkalarından da, Prometheus'un üzerinde kutsal alana saygısızlığının kefaretini ödediği mitolojik Kafkas zirvesini boş yere gözleriyle arayan Van Mitten.

Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç şakladı ve araba yola koyuldu.

Bir saat sonra araba, 1801'den beri Mingrelya'ya bağlı olan Guriya sınırını geçti. Artık, Gürcistan'ın başkenti Tiflis'e bir demiryoluyla bağlanan, Karadeniz'in önemli liman şehri Poti'ye doğru yol alıyorlardı.

Yol, verimli toprakların içinden hafif bir yokuş halinde uzanıyordu. Orada burada, mısır tarlalarının arasına dağılmış evlerden oluşan köyler vardı. Kereste kullanılmadan, hasırdan örülerek yapılmış garip evler, bir sepetçinin elinden çıkmış gibi görünüyordu. Van Mitten bu ilginç özellikleri yolculuk defterine kaydetmeyi unutmadı. Yine de, eski Kolkhis'ten geçerken, bu anlamsız ayrıntılardan başka birşeyler not edebileceğini ummuştu!

Belki de, Poti'nin şu nehri Rion kıyılarında daha mutlu olurdu, bu ırmak eski çağların meşhur Phasis Nehri'nden başkası değildi ve birkaç coğrafya âlimine bakılırsa cennet bahçesinin dört akarsuyundan biriydi bu!

Bir saat sonra yolcular, Sakario istasyonunun bir verst aşağısında, Poti Tiflis demiryolu hattıyla karayolunun kesiştiği noktada durdular. Burada, nehrin sol kıyısını takip ederek kestirmeden Poti'ye ulaşmak isteniyorsa, mutlaka aşılması gereken bir geçit vardı.

Atlar, demiryolunun kapalı bariyeri önünde durdu.

Arabanın camları, Keraban Ağa ve yanındakilerin neler olduğunu görebilecekleri şekilde indirildi.

Arabacı, ortalıkta görünmeyen hat bekçisine seslenmeye başladı.

Keraban kapıdan başını uzattı:

"Şu uğursuz demiryolu kumpanyası yine bizim vaktimizi mi çalacak? Bu bariyer neden arabalara kapalı?"

Van Mitten basit bir tespitte bulundu:

"Biraz sonra bir tren geçecek mutlaka."

"Neden geçiyor bu tren?" diye bağırdı Keraban.

Arabacı boş yere seslenmeye devam ediyordu, ama bekçi kulübesinin kapısında hiç kimse görünmedi.

"Hay boyu devrilesice! Eğer o gelmezse ben kendim açmayı bilirim!" diye haykırdı Keraban.

Ahmet, arabadan inmek üzere olan Keraban'ı tuttu:

"Biraz sakin olun amca!" dedi.

"Sakin mi?.."

"Evet! Bekçi geliyor işte!"

Kulübesinden çıkan bekçi sakin sakin arabaya yaklaştı.

Keraban Ağa tok bir sesle sordu:

"Buradan geçebilecek miyiz, geçemeyecek miyiz?"

"Geçebilirsiniz," diye cevap verdi bekçi, "Poti treni on dakikadan önce gelmez."

"O zaman açın şu bariyeri, bizi de boş yere bekletmeyin, acelemiz var!"

"Şimdi açıyorum," dedi bekçi.

Adam bunu söyledikten sonra, önce yolun karşı tarafındaki bariyeri kaldırdı, sonra arabanın önündekine geldi, ama bütün bunları hiçbir sorumluluğu olmayan biri gibi, tam bir kayıtsızlık içinde yapıyordu.

Keraban Ağa sabırsızlıktan fıkır fıkır kaynıyordu.

Sonunda geçidin dört bir yanı açıldı ve araba demiryoluna girdi.

Bu sırada, yolun karşı tarafında bir grup yolcu göründü. Muhteşem bir atın üzerindeki Türk ağası kendisini takip eden dört atlıyla, demiryolundan geçmeye hazırlanıyordu.

Bu muhakkak ki hatırı sayılır biriydi. Otuz beş yaşlarındaydı; uzun boyuyla, Asyalı ırklara mahsus asaleti yansıtıyordu. Yüzü oldukça güzeldi; yalnızca tutkunun ateşiyle parlayan gözler, soluk bir ten, kıvrımları kat kat göğsüne dökülen siyah sakallar, bembeyaz dişler, gülmeyi bilmeyen dudaklar; sonuçta, konumu ve serveti itibariyle kudretli, bütün arzularının gerçekleşmesine, bütün isteklerinin yerine getirilmesine alışmış, kendisine karşı çıkılmasına dayanamayan azametli bir adamın görünümüne sahipti. Türk tipiyle Arap tipinin karışımı olan bu adamın doğasında hâlâ vahşi birşeyler vardı.

Avrupalıdan çok Asyalı zengin Osmanlıların tarzında dikilmiş basit bir yolculuk elbisesi taşıyordu. Bu koyu renkli kaftanla zengin birisi olduğunu gizlemeye çalışıyordu mutlaka.

Araba tam demiryolunun ortasına geldiğinde, atlılar da bu noktaya gelmişti. Geçit, arabayla atlıların yan yana geçemeyeceği kadar dardı, ikisinden birinin geri çekilmesi gerekiyordu.

Arabanın atları durdu, atlılar da durdular; ama bu yabancı ağanın, hiç de Keraban Ağa'ya yol vermek için kenara çekilecek gibi bir hali yoktu. Türk'e karşı Türk, bu durum işleri karıştırabilirdi.

Keraban, atları arabanın atlarıyla burun buruna gelmiş olan atlılara bağırdı:

"Kenara çekilin!"

Görünüşe bakılırsa, tek bir adım bile geriye gitmemeye kararlı olan yeni gelen cevap verdi:

"Siz kenara çekilin!"

"İlk ben geldim!"

"İyi, ikinci olarak da geçersiniz!"

"Geriye gitmeyeceğim!"

"Ben de öyle!"

Bu şekilde kızışan tartışma pek hayırlı bir noktaya gitmeyecek gibiydi.

"Amca," dedi Ahmet, "ne önemi var bunun..."

"Çok önemi var oğlum!"

"Dostum!.." dedi Van Mitten.

"Rahat bırakın beni!" Keraban'ın sert sesi Hollandalı'yı köşesine çiviledi.

Bu sırada hat bekçisi araya girerek bağırmaya başladı:

"Çabuk olun! Çabuk olun!.. Poti treni gelmek üzere!.. Çabuk olun!"

Ama Keraban Ağa'nın onu dinlediği yoktu! Arabanın kapısını açıp peşinde Ahmet ve Van Mitten ile yolun üzerine inmişti, bu arada Bruno ve Nizib de aşağıya atlıyorlardı.

Keraban Ağa dosdoğru atlının üzerine yürüdü, atının dizgininden tuttu ve hâkim olamadığı şiddetli bir ses tonuyla bağırdı:

"Bana yol verecek misiniz?"

"Asla!"

"Göreceğiz!"

"Neyi göreceğiz?"

"Keraban Ağa'yı tanımıyorsunuz!"

"Siz de Saffar Ağa'yı!"

Bu, Saffar Ağa idi. Güney Kafkasya eyaletlerinde hızlı bir seyahatten sonra Poti'ye doğru gidiyordu.

Ama bu Saffar adı, Kerç menzilinden bütün atları toplamış olan bu adamın adı, Keraban'ın öfkesini azdırmaktan başka bir işe yaramamıştı! Şimdiye kadar onu bunca kızdırmış olan bu adamın karşısında geri çekilmek mi! Asla! Bunu yapmaktansa atının ayakları altında ezilirdi daha iyi.

"Yaa, demek Saffar Ağa sizsiniz?" diye haykırdı. "Güzel, geri çekilin Saffar Ağa!"

Saffar Ağa, geçidi zorlamaları için arkasındaki atlılara işaret verdi:

"İleri!"

Hiçbir kuvvetin Keraban'ı geri döndüremeyeceğini anlayan Ahmet ve Van Mitten, ona yardım etmeye hazırlanıyorlardı.

Bekçi yeniden bağırdı:

"Acele edin! Acele edin! Geçin çabuk, tren geliyor!"

Gerçekten de, henüz dönemecin ardındaki lokomotifin düdüğü duyuluyordu.

"Geriye!" diye bağırdı Keraban.

"Geriye!" diye bağırdı Saffar.

Bu sırada lokomotifin gürültüsü iyice artmıştı. Çılgına dönmüş olan hat bekçisi, bayrağını sallayarak treni durdurmaya çalışıyordu... Fakat artık çok geçti... Tren, dönemecin ucundan görünmüştü...

Yolu geçecek kadar vaktinin olmadığını gören Saffar Ağa, hızla geri çekildi. Bruno ve Nizib kendilerini kenara attılar. Ahmet ve Van Mitten, Keraban'ı kollarından tutup hızla çektiler, bu sırada arabacı, atları bariyerin dışına sürükledi.

Aynı anda tren, bir ekspres hızıyla geçiyordu. Ancak geçerken yoldan tamamen kurtarılamamış olan arabanın arka tarafına çarpıp parçaladı ve yolcuları bu hafif darbeyi hissedemeden gözden kayboldu.

Kendini kaybetmiş olan Keraban Ağa, hasmının üzerine atlamak istedi, ama o, atını sürerek, umursamazlıkla, gözünün ucuyla bile bakmadan, peşinde dört atlısıyla demiryolunu geçti ve ırmağın sağ kıyısını takip eden yol üzerinde dörtnala giderek gözden kayboldu.

Van Mitten'in tutmakta olduğu Keraban Ağa bağırıyordu:

"Korkak! Sefil herif!.. Eğer ki onunla bir daha karşılaşacak olursam!.."

Ahmet, arabanın yolun dışına dağılmış şekilsiz parçalarına bakıyordu:

"Evet, ama artık bir arabamız yok!"

"Olsun oğlum, olsun! Ama en azından önce ben geçtim!"

İşte Keraban, tam anlamıyla buydu.

Bu sırada, Rusya'da yolların kontrolüyle görevli olan Kazaklardan birkaç tanesi yaklaştı. Demiryolu üzerinde olup biten her şeyi görmüşlerdi.

İlk hareketleri Keraban Ağa'nın yakasına yapışmak oldu. Keraban Ağa'nın itirazı, yeğeni ve arkadaşının faydasızca araya girişleri, dünyanın en inatçı adamının en şiddetli direnişi, demiryolları emniyet nizamnamesine karşı işlenen bir suçtan sonra, durumu daha da berbatlaştırma ve yönetimin emirlerine isyan şekline dönüşme tehlikesi taşıyordu.

Jandarmalara olduğu gibi Kazaklara da laf anlatmak mümkün değildi. Onlara daha fazla karşı koymadılar. Öfkesi son haddine varmış olan Keraban Ağa Sakario istasyonuna götürülürken, Ahmet, Van Mitten, Bruno ve Nizib parçalanmış arabanın başında şaşkın şaşkın duruyorlardı.

"İşte başımız gerçek bir belaya girdi!" dedi Hollandalı.

"Ya amcam!" dedi Ahmet. "Onu yalnız bırakamayız!"

Yirmi dakika sonra, Poti'den gelen Tiflis treni önlerinden geçti. Hepsi birden bakakaldılar...

Kompartımanlardan birinin penceresinde, öfkeden kıpkırmızı kesilmiş, gözleri kanlanmış, kendini

kaybetmiş Keraban Ağa'nın allak bullak olmuş yüzü göründü; sadece tutuklanmış olduğu için değil, bu vahşi Kazaklar, hayatında ilk defa, onu demiryoluyla yolculuk etmek zorunda bıraktıkları için!

Ama onu bu halde tek başına bırakmamak lazımdı. Onu en kısa zamanda, sırf inatçılığı yüzünden düştüğü bu kötü durumdan kurtarmak ve Üsküdar'a dönüşün gecikmesi gibi bir tehlikeyi önlemek gerekiyordu.

Bunun üzerine Ahmet ve arkadaşları, artık hiçbir işe yaramayacak olan arabanın enkazını bırakıp bir yük arabası kiraladılar. Arabacı atları bu arabaya koştu ve mümkün olduğu kadar hızla, Poti yoluna koyuldular.

Altı fersahlık yolu iki saatte aldılar.

Ahmet ve Van Mitten, kasabaya gelir gelmez, talihsiz Keraban'ı bulmak ve onun serbest bırakılmasını sağlamak için emniyete gittiler.

Burada, suçlunun akıbeti hakkında olduğu gibi, yeni gecikme ihtimalleri hakkında da bir ölçüde kendilerini rahatlatan birşeyler öğrendiler.

Keraban Ağa, önce nizamnameye aykırı hareketten, sonra da emniyet görevlilerine mukavemetten yüklü bir para cezası ödedikten sonra tekrar Kazaklara teslim edilmiş ve sınıra götürülmüştü.

Dolayısıyla en kısa zamanda sınırda onunla buluşmak, bunun için de bir ulaşım aracı bulmak gerekiyordu.

Saffar Ağa'ya gelince, Ahmet ona ne olduğunu öğrenmek istedi.

Saffar Ağa Poti'den çoktan ayrılmıştı. Anadolu'nun çeşitli iskelelerine uğrayan bir gemiye binmişti. Ama Ahmet, bu kibirli adamın nereye gittiğini öğrenemedi; ufukta yalnızca onu Trabzon'a götüren geminin dumanının son halkaları görünüyordu.

BİRİNCİ BÖLÜMÜN SONU